

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Erindringer

om mine

Søreiser og Livs Begivenheder

af

Th. E. Ludvigsen.

Trykt som Manuskript.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Martius Truelsen.

1890.

Erindringer om mine Reiser og øvrige Livsbegivenheder, fornemlig kun af Interesse for mig selv, men dog ogsaa til Gjennemlæsning for min Datter Petra Holst, hendes Mand og Børn, saafremt de maatte ønske det.

Th. E. Ludvigsen.

*

*

*

Jeg er nu i Aaret 1882 i mit Livs Aften, da jeg er født i Slutningen af 1804, og jeg har derfor tænkt paa at nedskrive nogle af mit Livs Begivenheder, en for en, som har interesseret mig, og som staar levende i min Erindring medens jeg endnu er ved min usvækkede Hukommelse, men kun til Gjennemlæsning for min Datter, hendes Mand og Børn, som, ligesom de have næret Interesse og Kjærlighed for mig i Livet, ogsaa, saa haaber jeg, vil bevare mig i kjærlig Erindring, naar jeg er gaaet herfra.

I mit fjortende Aar, i November 1818, forlod jeg mit kjærlige Forældrehjem, Løvenborg, hvor min Fader var Forpagter. Jeg var det 4. af 11 Børn, og skjøndt jeg netop fyldt 14 Aar og ikke confirmeret, var temmelig ung til at forlade Hjemmet og træde ud i Verden, bød Omstændighederne dog til Sorg for mine kjærlige Forældre, at de maatte lade mig reise, da mine Forældres tidligere Velstand ved Rigsbank Forordningen 1813 og Tidsomstændighederne var tabt. Min Faders Søster var gift med Conferentsraad Hauser, der var Directeur ved det asiatiske Compagni. Denne skrev til min Fader, at han troede det en god Stilling for mig at gaa til Bengalen, hvor han ved sin Anbefaling til Compagniets Factorer, Kjerulff og Fjellerup i Frederiksnagore (engl. Serampore) kunde faa mig anbragt som Volontair ved Factoriet, men for Passagen ud maatte jeg gjøre Tjeneste som Skibsdreng med Gage 4 Rdl. maa nedlig, saa længe jeg forblev paa Skibet. Da jeg nu selv

yttrede Lyst til at komme ud, indvilligede mine Forældre deri, og jeg forlod Kjøbenhavns Rhed d. 23. Novbr. 1818 med det danske asiatiske Compagniskib Kronprindsessen under Commando af Cpt. Ørgaard, som Oppasser hos Overstyrmand Høyer. Aldrig at have været ombord i et Skib under Seil, var det mig en besynderlig Følelse at gaa paa Dækket da vi seilede Sundet ud, og Skibet krængede meget over med en frisk østlig Vind, men værre blev det, da vi kom ud af Skagerak ind i Nordsøen, hvor vi fik vestlig stormende Veir, hvorimod vi stred en 8. Dages Tid forinden Haabet blev opgivet at gaa igjennem den engelske Canal og Coursen blev sat Nord om Hetland. Under Passagen her havde vi det meget stormende og koldt, og jeg led i en 8 Dage meget af Søsyege (senere aldrig). Overstyrmand Høyer, som selv var Fader til en stor Børneflokk, var en kjærlig Mand, som trøstede mig og lod mig ligge i Køien saa længe jeg vilde, men jeg sultede, de evige Ærter og Flæsk kunde jeg under min Søsyege ikke faa ned, og levede mest af nogle tørre Beskøiter og noget The nu og da fra Styrmanden, men det bedste for mig var nogle Æbler, min kjærlige Moder havde lagt i min Skibskiste. Jeg ønskede mange Gange under denne Fart, at jeg havde det saa godt som en af min Faders Hyrdedrenge; men jeg skiftede ~~svært~~ Mening, da vi var passeret rundt om Irland og var kommet i mildere Veir ude i Atlanterhavet og alle Porte bleve aabnede, der gav Lys og Luft i Skibet; da oplivedes jeg. Søsyege var forbi, og Grøden til Frokost og stadig Ærter med afvexlende Flæsk og Kjød til Middag gik ned med den største Appetit. Der var intet i det nordlige Atlanterhav, der særlig tiltrak sig min Opmærksomhed, det, der interesserede mig mest, var Toppen af Teneriffa over Skyerne, som vi saae i 20 Miles Afstand, nu og da en Kaskelot, en stor Mængde flyvende Fisk over Havet, jaget af Bonitterne, og Passatskyerne, som ved Solnedgangen fortonede sig saa mangeartet deilige. Jeg gjorde ingen Nattevagt, men blev dog purret 2 Gange hver Nat. Det var dengang endnu Skik at Fri-Mandskabet, der skulde paa Vagt, blev purret ud til Hundevagten fra 12 til 4, eller til Dagvagten fra 4 til 8, ved at en 5 à 6 Mand af Vagtmandskabet satte sig ned ved Lugen af Fælleslukafet og sang en 10. à 12 Vers af en gammel oversat hollandsk gudelig Sømandsang, som nok skulde vække alle i Lukafet, i hvis Nærhed jeg havde min Køie.

Ankommen til Equator skulde efter gammel Sømandsskik, i al Fald i de store stærkt bemandede Skibe, de unge Søfolk, som ikke før havde passeret Linien, døbes og offre til det befarne Mandskab, i Regelen en halv Maanedes Gage.

Daabsdagen er en sand Festdag for Mandskabet, dog mindre for de, der skulde døbes, indtil Daaben er forbi.

Aftenen før Daabsdagen hører man fra Store Mærs igjennem en Raaber en hul Røst, som kommende fra Himlen Raabet: »Ship hoi«. Skibets Capitain svarer: »Halløi«, og Samtalen gaaer da i det engelske Sprog, oversat var Samtalen: »Hvor komme I fra?« »Fra Kjøbenhavn!« »Hvor gaaer I til?« »Til Bengalen!« »Er der Nogen iblandt Eder som ikke før har passeret min Zone?« »Ja, ikke Faa«. »Saa skal jeg imorgen vejlede dem til deres fortsatte Rejse og døbe dem, paa det de kan komme i rette Havn som Befarne«. Noget efter kommer den altid strænge Politimester under sin trekantede Hat med sin Secretair og 2 Vægttere, først til Capitainen og spørger hvad Skibet og han vil give til Festen: fra Skibet et Svin, der alt er blevet slagtet, og fra Kahytsprovisionen Høns og Ænder, fra Capitainen selv Vin efter Behag; dernæst gaaer han til alle Officererne og de lovede Offre blive alle af Secretairen optegnede. Rigtig er det, og det har jeg altid fulgt paa mine senere Reiser, da jeg blev Yder, at offre rigeligt af Genever, Rom og Vin, hvori Offrene fra Officererne bestaa. Den næste Morgen, efter at Dækket er spulet rent, blive Offrene afhentede og i Regelen strax prøvede. Et stort Kar Vand er sat paa Skandsen, et Bord med flere Stole ved Siden. Baaden, der staaer midtskibs paa Dækket fyldt med Vand og Sprøiten ved Siden. Klokkeren 8 om Morgenen kommer den gamle Mand fra Himlen med stor Paryk og hvidt Skjæg baaret ned af Vantet fra Storemærs af 4 Engle, 2 hvide og 2 sorte i hvide Klæder og røde Schierf, og det er et Held, at de ikke alle 4 gaa overbord under denne Himmelfart. Derefter kommer Bjørnetrækkeren med den med Lammeskind beklædte Bjørn, der med sine spidse Kløer af tilspidsede Søm er den egentlige Profos. Barberen med sin lange Træ Ragekniv, med sin pukkelryggede Hjelper med 2 Krukker, hvoraf den ene er fyldt med Meel og Vand, den anden med opløst Kønrog, stiller sig ved Karret til Daabshandlingen. Den gamle Mand, der nu er paa Dækket og har modtaget alle Officerernes Hilsen, breder sit Kort paa Bordet, et Kort af den Art, som

characteriserer Matrosen, tager Solhøiden med sin selvlavede Octant, udsætter sit Bestik i sit Kort, og viser den Havn, Skibet lige skal støvne ind i. Det unge Mandskab, der ikke før har passeret Linien, blive nu fremstillede for den gamle Mand, der overgiver dem, en efter en, til Politimesteren, som fører dem trukket i Ørene, hen til Karrene, hvor de paa en ved Siden staaende Bænk sætte sig, og den dansende Barbers Hjælper træder til og oversmører det halve Ansigt med Mel og Vand og den anden halve Del med Suppen af Kønrog, som Barberen har en vis Færdighed i at faa noget smurt ind i Munden, derefter vippe de i Vandet med Overkroppen, Nogle holdte ubarmhjertig for længe under Vandet, sluppet derfra løbe de forud, hvor de paa Veien blive oversprøitede fra Baaden. Jeg var den Yngste ombord, lille af Væxt og vel anseet af Matroserne, og blev behandlet temmelig skaansomt, dog maatte jeg smage lidt af Kønrogen. Man vogter sig vel for at sætte sig til Modværge, thi da bliver man overgivet til Bjørnen, der ubarmhjertig river En med sine spidse Kløer. Efter Daaben er der en Times Rolighed, hvori Paaklædningen til Festen skeer. Spiseteltet paa Midtskibet (Kobryggen) reises og Drikkevarerne prøves. Naar alt dette er ordnet, seer man fine, smukt udpyntede Damer, der see rigtig nette ud, blive presenterede for Officererne af fine Herrer, Jøder, Bønder, Matroser, Bønderpiger, Amagerpiger, Valdbykoner med flere. Conversationen gaar livligt med Officererne ogsaa fra Damerne og det øvrige qvindelige Personale, og det mangler ikke paa Vittigheder, som man forbauses over at høre fra en Dames Mund. Der er idelig Klage til Politimesteren over Herrernes nærgaaende Uartigheder mod Damerne, og Straffen udføres da strax, enten ved at ride et Kvartees Tid paa et Stag, eller og at gaa Skibet rundt i den spanske Kappe, en Tønde, hvori ikkun een Bund, med et Hul saa stort, at et Hoved kan gaa derigjennem. Tønden behængt udvendig med svær Vægt, og det seer ret snurrigt ud, enten at see en friseret Herre eller et andet characteristisk Hoved stikke derigjennem, der er kort sagt idelig ny Scene. Til Middagen blive Officererne indbudne og have da alle Damer tilbords. Disse føre formelig Conversationen og efter den gamle Himmelmands, Politimesterens og Bjørnens Tale føres Talerne, der kun kan taale at høres af det mandlige Kjøen, der ikke ere altfor sensible, kun af Damerne. Illusionen om den smukke Borddame er snart

tabt. »Død og Pine«, raabte en af de gamle Matroser, »Marie er blevet forliebt, bring hende Eau de Cologne«. Hun var tilbords med en af de grimme Styrmænd. En Tjener bragte hende strax en hel Snaps, som hun stak ud. Middagsretterne bestod i Flæskesuppe, Flæskesteg, Høns- og Andesteg, Drikkevarerne Rom og Vin. Om Aftenen til ud paa Natten synges og dandses der, Transparenter opstilles med Vers til de mest yndede Officerer, men efterhaanden bliver den ene efter den anden mat, og søge af forskellig Aarsag Søvn, og kun Faa blive skikkede til Nattevagten, men dette kan passere under Linien, hvor det i Almindelighed er blikstille, og hvor man som oftest kun ved Byger nu og da hjælpes over det stille Strøg og ind i S. O. Passaten. Jeg maa tilføie, at paa alle mine Reiser har disse Fester, hvor Mandskabet ere de regjerende og fører et frit Sprog, aldrig efterladt nogen Bitterhed, hverken imellem Officererne og Mandskabet eller imellem Mandskabet indbyrdes.

Vi havde fra Linien en heldig Passage i Sommermaanederne Februar og Marts i Sydhavet og intet mærkeligt for Øiet uden den langt klarere og langt stjernefuldere Himmel paa den sydlige Halvkugle end paa den nordlige, og den store Masse Søfugle, som Fregatten, Albatrossen m. m. fl., som bestandig svæver i Luften uden at gjøre et Vingslag, og det har altid været mig ubegribeligt, hvad det er for en Magt der ligger i disse Fugle, at de uden at bevæge Vingerne, som Fugle i Almindelighed, blot svævende kan skyde en Fart saa hurtig, at de i lang Afstand indhente et Skib i dets stærkeste Fart i faa Øieblikke, tilmed da disse Fugle ere meget fede; ja de skyde endog blot svævende en umaadelig stærk Fart imod Vinden. Vi ankom til Munden af Hughly Floden i April. Paa denne Flod, der løber op forbi Calcutta, Frederiksnagor og langt videre op i Landet, er Seiladsen meget besværlig og ofte farlig paa Grund af den altid rivende Strøm, men der er fortrinlige Lodse. Under vor Seilads fra Munden af Floden til Diamond Harbour, en Plads midtvejs til Calcutta, raaber vor ~~Lods~~ »Lods hurtig«, »let go the Anchor, let go, let go«. Vi troede ham forstyrret da vi intet ahned, men lod strax, med alle Seil i Top, Ankeret falde. Et Øieblik efter laa Skibet og gired i en stærk Malstrøm, Lodsens øvede Øie havde seet, som satte imod Landet; men Ankeret holdt, og da Malstrømmen med en rivende Fart var passeret

os og Skibet skar lige i Strømmen raabte Lodsens igjen: »cutt the cable«, hvorefter Touget strax blev kappet, Ankeret tabt og Seiladsen fortsat til Diamond Harbour, hvor vi ankrede til Floden løb ind næste Morgen. Om Eftermiddagen blev en Baad sendt i Land med Breve, hvormed jeg fulgte, og aldrig, hverken før eller senere, har noget virket mere levende paa mig end hvad jeg da saa som halvt Barn, der aldrig havde været udenfor sit Fødeland. Den hele fremmede Natur, de mange brune halvnøgne Mennesker med det uforstaaelige Sprog, Fruentimmerne med de store Ringe om de nøgne Arme og Anklerne og i Næserne. Gjøglekunster paa aaben Gade for os Fremmede med Brille- og andre Slinger, der i Masser løb op og ned af Gjøgleren og næsten helt bedækkede hans Legeme. Alt, skjøndt af ikke stor Interesse, virkede stærkt paa de unge, med fremmede Lande ubekjendte Sandser. Dagen efter fortsattes Reisen til Calcutta og videre til Ishare, 3: en Mil fra Frederiksnagor, der ligger i det smalle af Floden, ved en milelang stor tæt Skov. Nærmere kunde Skibet ikke flyde op til Frederiksnagor, og det blev fortøiet med 4 Ankere Agter og For imod den rivende Strøm, der hver 6. Time skiftede. Efter en Maanedes Tids Forløb forlod jeg Skibet og gik til Frederiksnagor, hvor jeg presenterede mig for den gamle Factor Kjerulff og den noget yngre Factor Fjellerup, til hvem jeg afleverede mit Anbefalingsbrev. Denne optog mig med faderlig Venlighed i sit Hus saa længe Skibet forblev i Bengalen, gav mig et godt Værelse i sit Hus og anviste mig en af sine Tjenere at henvende mig til, om hvad jeg maatte forlange, men sagde til min Sorg, at Factoriet efter endt Expedition af Skibets Ladning vilde blive hævet og Kompagniets faste Ejendomme, som ikkun bestod af Factoribygningen, nogle Pakhuse og en gammel Hospitalsbygning som var Rest af Kompagniets i sin Tid store Eiendomme i Frederiksnagor, blive solgt (dets Eiendomme i Tranquebar paa Ceromandel Kysten var tidligere realiserede) og dermed vilde Farten til Bengalen fra Compagniet blive hævet. Med Skibet fulgte 2 Passagerer ud til Bengalen. Den ene, Hr. Owe Muus, der gik op i Landet for at overtage Indigofabrikken Merpore efter en Hr. Knudsen, der var kommet hertil, og en Hr. Dreyer, en smuk og elegant Mand af Ydre og med et fint og behageligt Væsen, vel ca. 30 Aar gammel. Han var vist nok forvist her fra Landet; thi han blev bragt ombord af

Politiet, men ingen af os ombord vidste, hvori hans Forseelse havde bestaaet. Vi antog alle, at han havde været Diplomat, en Søster til ham var her Hofdame. Han blev meget yndet ombord og gik i Land i Calcutta, blev der Sproglærer, og forinden vi forlod Bengalen, førte han et elegant Hus og kom i de første og høieste Circler.

Der var lange Udsigter, forinden vi kunde faa vores Retour Ladning, fornemlig Indigo, Salpeter, Musliner, Cattuner, saasom Baftasser og Gorasser m. m., og vi blev ikke expederet fra Bengalen før i de første Dage af Marts 1820. Imidlertid forblev jeg vexelvis i Factor Fjellerups Hus, hvor han boede ene, da hans Kone med 2 Døttre vare i Europa, og ombord i Skibet, dog opholdt jeg mig mest i Factoriet og spiste ved hans velforsynede ostindiske Bord og havde mit Værelse med en Seng med Flors Mosquet-Gardiner, men der blev naturligvis af de ældre Mænd (Europæere i min Alder var der ingen af) ikke taget megen Notice af en Dreng som jeg, og jeg blev mest overladt til at søge mit Selskab blandt Hinduerne, som lige saa lidt forstod mig som jeg dem. Nogle af Fjellerups Tjenere forstod lidt engelsk, og jeg lærte dem nogle danske Ord, og de blev mit bedste Selskab, naar jeg ikke gik til Hospitalet, hvor som oftest nogle af Skibets Mandskab laa under vor Overlæge Bestles Cuur. Paa Hospitalet fangede en Dag Doctor Bestle, en ung hinduisk Pige, han havde i Huset, og jeg, en lille Klapperslange, som Doctoren bevarede i Spiritus.

Søndagene vare mine bedste Dage, naar endel af Mandskabet havde Landlov og kom op til Byen. Jeg løb da omkring med dem, men naar nogle af dem blev fulde, som ikke sjelden hændtes, og gjorde Spectakler i Byen, blev der fra Vagten ved Indgangen til Gouverneur Kreftings Bolig udsendt Seapoier (indiske Soldater) for at holde Orden, men disse svage Mennesker havde ingen Magt over Matroserne, og for dog at vise at de havde udrettet noget, tog de en Søndag mig og satte mig i et temmelig mørkt Lukaf i Vagten, der skrækkede mig, og hvorfra jeg skreg høit om at lukke op. Lieutenant Krefting, som jeg saa ofte havde talt med i Fjellerups Hus og hos hans Fader Gouverneuren, til hvem jeg saa ofte løb hen, kom snart efter til Vagten, hørte mig og lod mig strax lukke ud, irettesatte alvorligt den Seapoi, som jeg viste ham havde taget mig, hvorpaa han leende, jeg grædende, bragte mig hen til den gamle

godmodige Gouverneur, som trøstede mig med Vin og Frugter fra Middagsbordet, han sad ved. Da jeg gik derfra stod den omtalte Seapoi udenfor Vagtstuen ved en bred Bænk, hvorpaa der laa nogle Pudsebørster. Jeg tog en af disse, og under det hinduiske Skjældsord »Bantiok« slog jeg ham den i min Heflighed lige i Hovedet, og istedetfor at arrestere mig igjen, som jeg havde vel fortjent, gjorde den godmodige Hindu Selam for mig, det vil sige, hilste mig ved at lægge sin flade Haand paa sin Pande. Senere, da jeg fortrød min Uartighed imod ham, som jeg bad den venlige Lieutenant Krefthing sige ham, blev vi hver Ugedag, naar han havde Vagt, meget venlige stemt imod hinanden. En Dag var jeg med Factor Fjellerup ovre paa den anden Side Hugly Floden, hvor der laa et Par engelsk-ostindiske Regimenter i Leir i lette Bambushuse paa en stor aaben Plaine, omgiven af meget store Skove med Plainer imellem. Her gik en stor Mængde Elephanter, der hørte til Regimenterne og følge med ligesom Bagagevogne hos os. Elephanterne vare saa tamme, at jeg kunde jage dem med en Qvist, selv naar de var beskjæftigede med, ved deres lange Snabler, at rive Bladene fra Grenene i Skoven. Paa en anden stor Plaine var der et Menageri. Løs paa denne gik der en stor Masse ikke flyvende Fugle, saasom Flamingoer, Strudse og Kassuarer, en arrig Struds satte efter mig, og var mig i mit Løb fra den lige i Hælene paa mig, da en af de indianske Vogtere ved mit Skrig løb imod den og med en Stang hvorpaa en Tveid, som en Høtyv, satte imod dens Bryst og standsede den, heldigt for mig, da et Spark eller et Hug af en arrig Struds ikke skal være saa let at forvinde. Sparket forud med Foden er altid Lemlæstelse, ja undertiden Døden.

Nogle Dage efter var jeg en Aften med Factorerne til en meget interessant Fest, den aarlige Fest for Gudinden Durga, hvortil vi vare indbudne af Factoriets Circarer (det er Mæglere eller Commissionærer), Rogeram og City Gousin. 2de Waishiaer (Underafdeling af Braminerne, der høre til Handelskasten). Disse havde en stor Festbygning i Byen i Form af et Theater med Gallerier for Tilskuerne, og en Scene for de fungerende Personer. Ankommen dertil i Palanquiner og placeret i de lave Gallerier iblandt en stor Del Braminer, kom en af Circarerne og overrakte enhver af os en hvid Rosenbouquet, og overstrøg vore hvide Trøier, som Europæerne altid er iført i de hede Climater, med en

meget vellugtende Salve. Paa Scenen saaes en mægtig stor blank (en hvid) Damefigur, iført de kostbareste Musliner besat med Ædelstene. Paa hendes høire Side 2 blanke Børn og paa hendes venstre Side 3 halvblanke, foran hende dandsede en halv Sneg Bajaderer, smukke, som de unge hinduiske Piger i Almindelighed ere, under hvide Muslins Gevandter, men med nøgne Ben i Tøfler, og med Castagnetter. Dansen var ynkelig, ikkun Hop og Spring frem og tilbage for den fremstillede Damefigur. Hænderne bestandig i krummet Bevægelse op og ned, og i den hele Tid vi vare der ikke syngende andet end de faa Ord: »Asebenane Nomino, Asebenane Nomino« under en meget lidet varierende Melodi og kjedelig i Længden, saaledes gaaer det i 2 Dage til Ære for de 2 hvide Børn. Den 3die Dag farer den mandlige Del af Familierne (thi hver Familie har sin Durga, som afholdes Fest for) med forstilt Bitterhed imod hende, og rive de Klæder, som de have skaanet fra Aftenen forud, hvor de have taget de kostbareste og Juvelerne af hende, og bespottet hende paa den mest oprørende og vanærende Maade, slæber hende derpaa til Floden og opstiller hende paa Brædder imellem 2 sammenbundne Jampaner (Baade) nøgen som hun er blevet. Baadene blive da satte fra Land og drive i Fart op og ned ad Floden med den skiftende Flodtid, de ere besatte med leiede Folk af den laveste Kaste, der paa den mest væmmelige Maade udfører deres Bespottelser imod hende. I 3 Dage seer man hver 6. Time, efterhaands som Floden skifter, Hundreder af Baade under Larm og Skrig fare forbi med den bespottede Figur. Den 3. Dag skilles Baaden fra hinanden, og de Figurer, der ere af Leer, synke, medens de der ere af Træ eller Straa længe flyde i Floden til Vanære for de 3 halvblanke Børn. Festen er for Guden Sivas Hustru, der havde mange Bestillinger, og for hver Bestilling et særskilt Navn. Hun var iblandt andet Gudinden for den prøvende Dyd og den straffende Last, og som saadan hed hun Durga, som Sivas, den ødelæggende Guds Hustru, hedder hun Parvati. Under Formen af Siva som den fornyende Gud hedder hans Hustru Bhavani.

Bengalen paa de Steder, hvor jeg opholdt mig, er et malerisk smukt Land fuldt af store Skove, men Heden er til sine Tider, fornemlig i vore Sommermaaneder, utaalelig. Europæerne, der levede der dengang, nu for nogle og Tre-sindstyve Aar siden, og havde en nogenlunde selvstændig

Stilling, levede alle herskabeligt. Løvnetsmidler vare meget billige, kun det store Tjenerskab, der maatte holdes, var, uagtet Lønnen billig, kostbart; thi ingen Europæer i en Stilling, der holdt sit eget Hus, som de fleste der havde bosat sig, maatte gjøre, kunde have ringere end 12 Tjenere, og flere efter Familiens Størrelse, nemlig 1 der altid er om Husherrens Person og den mest betroede, en Slags Hushovmester. 1 opvartende Tjener fører stadig Viften, passer Herrens Hugga m. m. 2 Tjenere til at holde Huset rent, Gulve vadskes hver Morgen, og til at føre Punkaen (den store Vifte over Spisebordene), 1 Kok med Math (Medhjælper), 1 Pion og mindst 4 Palanquinbærere; thi de bedre stillede gaa aldrig ud i Dagens Hede, Pionen er en Slags Veiviser, udretter Smaaærinder underveis og fører en Palmeparasol over Herren, naar han stiger ud, og endelig en Sypige. Frokost- og Middagsmaaltiderne ere rige paa en Mængde forskellige Retter, der sættes paa engang paa Bordet for at vække Appetitten, men ville Alle ved Bordet spise af een Ret, vilde der ikke blive nok, thi det er beregnet paa at Smagen er forskellig, med Undtagelse af deres fortræffelige Carrier, hvoraf der til alle Maaltider er tilstrækkelig til alle. Frugterne Ananassen, Orangen, Pømpelmossen, Pisangen og Mangussen, der altid vekselsvis findes paa Middagsbordet, kunne efter min Smag ikke erstatte de europæiske Frugter. Værelserne ere alle store, og hvor det kan anbringes med Vinduer, eller rettere med aabne Jalousier til begge Sider, for at Luften kan strømme igjennem, men meget tarveligt udstyrede, og ligesaa tarveligt monterede. Væggene alle ikkun hvidtede, hvor man hyppig seer Firben og Ædderkopper krybe op og ned. Nu, da Europæerne i Masse er taget ud til Indien, skal Forholdene være helt forandrede, og det skal være ligesaa vanskeligt at erhverve en Formue der som her i Europa. De i Ostindien fødte europæiske Fruentimmer ere i høi Grad forvendte og temmelig almindeligt hovmodige og ubehagelige.

Fjællerup kunde ikke meget beskæftige mig, da der var lange Udsigter til Ladningens Ankomst oppe fra Fabrikkerne i Landet, hvorfor jeg ogsaa hyppigt i den første Tid gik ombord, og uagtet Veien var lang fra Frederiksnagor til Ishare, hvor Skibet laa, blev den dog ikke besværlig, da den gik igjennem lutter Skov, der skyggede godt for den brændende Sol. Jeg saa aldrig vilde Dyr deri, kun Aber, Pappegøier og mange, men ingen store,

Slanger. Det morede mig ofte at fange de smaa metal-farvede Slanger ved at lægge en Stok over Halsen paa dem, og en Flaskehals til Hovedet, lette Stokken, hvorefter de krøb ind i Flaskehalsen, hvor jeg bevarede dem i Spiritus. I det Hele seer man i Bengalen, hvor jeg var, uagtet overalt omgivet med vidt udstrakte Skove, ikke meget til den store vilde Dyreverden, mest nogle Rovfugle, og langs Floden den væmmelige, langbenede, halvskaldede Condor eller Aadselgrib, der hakker i de Lig, der med Strømmen ere opskyllede paa Flodbredden, især væmmelige at see, naar de faa fat i Tarmene. Dyrene og Fuglene søge Ly imod den brændende Hede i de tætte Dele af Skovene, og om Dagen er det som om Alt var uddød, men ved Sol-nedgang og hele Natten hører man brølende Dyr, især Schakalerne, der i flokkevis hyle som pinte og grædende Børn, det er høist uhyggeligt at høre. Fuglene komme frem og quiddre paa Træerne, hvoriblandt de, som Ildffuerne især søge, see ud som de vare halvt illuminerede, de utallige Græshoppers hvislende Lyd er næsten ligesaa uhyggelige som Sahakalernes Hylen. Kort sagt, om Dagen er det stille som her om Natten, om Natten derimod er Alt Liv. Ombord havde jeg Selskab nok, der noget erstattede den store Forskjel fra Fjellerups gode Bord til den tarvelige Skibskost, ved Drengebakken, og jeg gjorde Tjeneste ved hvad jeg formaaede. En Slangetæmmer kom ombord og havde en lukket Kurv fyldt med Brilleslanger, som mylrede op af ham og bedækkede hans hele Legeme, da han aabnede den. En stor Slange, vel en 14 à 16 Fod lang, som han slog ud af en anden Kurv, reiste sig næsten paa sin Hale, han løb da til og slog den paa Halen, hvorefter den huggede efter ham, og i hans Arm, som han satte imod den, bed den saa den blødte. Jeg tilligemed flere andre gik til Veirs for at see derpaa, da vi frygtede dens Nærhed. Jeg beklager min unge Alder det Aar jeg var i Bengalen, hvor der havde været saa rig Leilighed for mig til at samle mange interessante Naturgjenstande, som Conchyllier, Pragt-biller m. m., som senere har havt Interesse for mig.

Undertiden gik vi langs med Flodbredden, hvor jeg ofte saae de leiede Grædekoner i hvidt Muslin siddende hylende over et Lig, der Dagen efter skulde brændes, det foregaaer med ~~mange~~ Ceremonier. Et Hul, omtrent $2\frac{1}{2}$ Alen bredt og 1 Alen dybt, bliver gravet tæt ved Floden, hvorover bygges et Baal af tørre Grene, der snart sættes

i Flamme; herpaa kastes Liget, og naar dette er forbrændt, som gjerne er skeet, naar Grenene ere udbrændte, tage de nærmeste af Familien den ikke forbrændte Mavesæk, som de lægge i en Pannelle (et helligt Lerkar) som de derefter, under en høi, i Jorden sat, Palmegren, bede over, hvorefter den nærmeste af den tilstedeværende Familie tager Panellen og sætter den i Floden, hvor Strømmen hurtig fører den med sig.

I Hugly Floden under Regntiden har man undertiden det farlige Phænomen, at Ebben kan komme med Bølgeslag og med en saadan Voldsomhed, at udstaaende Pynter fra Landet med store Træer rives med den. Jeg var ombord da en saadan Boar, som de engelske kalde den (de danske kalde den Makrelen), en sildig Aften hørtes langt fra os, men i et Nu var imod os. Skibets Capitain var stadig i Land. Vores Overstyrmand, en ældre erfaren og dygtig Mand, kom heldigvis hurtig til sine fulde Sandser, som undertiden svigtede ham. Ved det første Bølgeslag imod Skibet sprang Touget paa vores Flodanker, hvorefter Styrmanden strax lod Touget kappe paa Ankeret, der stod imod Landet, hvorved Skibet heldigt sveiede ud efter, ved det andet Bølgeslag (der kom tre) sprang begge Agtertougene, og Skibet drev med en flyvende Fart med Strømmen, efter det tredie Slag lod han Pligtankeret falde, Skibets sværeste Anker og det eneste vi nu havde. Dette holdt os fast Ebben ud, men Styrmanden turde ikke stole paa dette ene Anker, hvorfor han, da Strømmen skiftede, lod det lette, sætte et Par Seil og seilede i Nattens Mørke op til vores forrige Liggeplads, hvor Pligtankeret atter faldt og Hjelpetouge førte i Land om de store Træer ved Skovens Udkant. Havde Skibet taget Grund under dets Drift, vilde det med den forfærdelige Strøm være gaaet rundt og vel neppe et eneste Menneske af den 100 Mands Besætning, der var ombord, blevet reddet. Uagtet Baadførerne paa Floden, naar de høre the Boar komme, flygte op paa Land med deres Champaner, saa vi dog mange af disse, og mange Lig Dagen efter drive frem og tilbage med Strømmen. Jeg og en anden ældre Dreng ombord, Frederik Riberholt, blev om Natten sendt med Melding herom til Capitainen i Frederiksnagor, men vi vare ikke vel stemte og ængstelige for at gaa igjennem den lange mørke Skov om Natten, hvor de vilde Rovdyr saa at sige ere slupne løs fra Dagsheden, og vi valgte den længere Vei langs Floden, hvor

vi ikkun traf hylende Schakaler. Med Ordre til vores Skibs Circar, Nollemoni, om: ufortøvet at skaffe Lods med Ankere og Touge fra Calcutta, maatte vi dog, inden Dagen gryede, et Stykke ind i Skoven, hvor han boede med sine Koner. Ved Allarm fik vi ham op; ind i hans Hus, hvor han havde sine Koner, kunde vi ikke komme, og vi forblev derefter i en Slags aaben Forstue udenfor Indgangen, indtil Dagen brød frem. Jeg skylder Overstyrmand Høyer den Roes, at han ved sin Aandsnærværelse og Dygtighed reddede Skibet og mange Mennesker.

Jeg gjorde nogle Toure til Calcutta, et London i Indien, en mægtig stor smuk By med det store høie Fort William og mange prægtige Bygninger, men som overalt i Indien meget tarvelig udstyrede indvendig. Gaderne ere af Naturen macadamiserede, thi hele Byen ligger paa en haard Jordbund, stærk leret. I den for mig fremmede By interesserede det mig mest at besøge Bazarerne, hvor en Masse af Indiens Herligheder, saavel af Naturens som af Menneskers Frembringelser, vare fremstillede. Ligeoverfor Calcutta ligger den berømte store botaniske Have, der dengang stod under den i de engelske Blade saa hæderlig omtalte Dr. Wallich, der som ung Skibslæge var kommet ud til Bengalen med et af det danske asiatiske Compagnis Skibe og forblev der. En Dag efter mit sidste Besøg i Calcutta, da jeg var kommet ombord, besøgte os den gamle Capitain v. Helsdingen, der havde gjort mange Reiser for Compagniet. Han havde faaet sin Afsked og levede her i Hjemmet under trange Kaar. Paa en af sine Reiser havde han sin ældste Søn Carl med sig, men var ond og haard imod Drengen og jagede ham i Land fra Skibet paa Mauritius, hvor Drengen strax fik Hyre med et engelsk Country-Skib. Faderen blev forbittret herover, da Forvisningen dog ikke havde været hans rette Mening, og vilde lade Drengen afhente, men den sindige og fornuftige engelske Capitain overtalte Helsdingen til at lade Sønnen blive hos sig, hvori han da indvilligede. Sønnen, et flinkt Menneske, gik rask frem, blev omsider gift og eiede en stor Indigo-fabrik, og Andel i flere andre. Han var blevet en rig Mand og kaldte sin gamle Fader til sig, og sørgede paa en rig Maade for ham i Alt, som ogsaa var synlig for os ved det store Tjenerskab, der fulgte ham til hans Bequemmelighed. 2 andre Sønner af v. Helsdingen, Hendric og Emil, tog Broderen ogsaa ud til sig og satte dem i gode

Stillinger ved de Plantager, hvori han havde Andele. De bleve begge gifte med 2 Søstre, franske Damer fra Chander-nagor, og besøgte mig her i Trediverne. Efter et Par Aars Ophold gik de igjen til Bengalen, hvor de kort efter alle Fire døde. Carl v. Helsdingen, der var taget hertil, forblev her og levede her mange Aar derefter.

Da Carl v. Helsdingen med Kone forlod Bengalen for at tilbringe sin øvrige Tid i sit Fædreland, tog han Passage til London med et stort engelsk Compagniskib, og gav sine 2 Brødre med Koner fri Passage i sin delte Kahyt for at de kunde besøge deres Fødeland. Sin Formue tog han med til London i Silke og Indigo med et andet Skib, men for dog strax at have contante Penge ved sin Ankomst til England tog han 10,000 Rupier med sig i en lille forseglet Kasse, opbevaret hos det mægtige og rige Firma Palmer & Co. i Calcutta. En af Brødrene modtog Kassen i god Orden og bragte den ombord, men da de kom til England og strax skulde bruge Penge, fandt de Kassen fyldt med Hagel, og ikke en eneste Rupie. Det høist ansete og hæderlige Hus Palmer & Co.s Betjente i Sølvkamrene havde forstaaet at aftrykke Seglene og givet Kassen samme Vægt og derved undgaaet Opdagelse af Bedrageriet. Aaret efter gik det mægtige Hus Palmer & Co. fallit, og ikkun 3°/₁₀ kom ud af Boet. En Slægtning her af v. Helsdingen, Grosserer le Maire, har fortalt mig, at han i Samtale derom var blevet vel bekendt med Bedrageriet, og havde seet Kassen hos v. Helsdingen, en Mahogni Kasse med 4 Messinghjørner.

En anden Dag havde jeg det uhyggelige og sørgelige Syn at see en større Last Chamgau ladet med Ris tørne imod et af vore Sætouge, hvorved den evige stærke Strøm strax kastede Fartøiet rundt, og af de 14 Mand, der var ombord, rev Strømmen de 13 med sig, en Mand klyngede sig til vores Toug, men hans Bryst blev helt blodigt ved Tougets idelige Slag op og ned i Strømmen, forinden vi ~~kunde redde ham.~~ *for ham reddet.*

Da Ladningen var kommet ned fra Landet kaldte Factor Fjellerup mig til sig og satte mig i Beskjæftigelse ved Modtagelsen og Tilsynet ved Oplæggelsen i Pakhusene, men jeg havde dog mange Timer til min Raadighed, hvoraf jeg tilbragte mange ved Underholdning med de Braminer, jeg havde lært at kjende, som kunde lidt engelsk og som jeg traf i Byen, thi i deres Huse kunde jeg ikke komme.

De vare altid meget venlige, som Hinduerne i Almindelighed ere, naar man kun ikke rører ved deres Kaste, og saa høflige, at de, ofte rige Mænd, gjorde deres Selam for mig, ikkun en Dreng, før jeg havde hilst dem; men saae de at jeg stod og talte med en Cullie (Arbejdsmand), der var af de urene i Sudra Kastet, kanske ogsaa en Parias, der ikke hører til nogen Kaste, men betragtes som Udskud af Mennesket, saae de ikke til mig. Udenfor Factoribygningen sad en Dag, da jeg kom hjem, Fjellerups 4 Palanpuinbærere og hans Pion paa Hug omkring deres Spisekar, hvori Riis i det ene og Carri i det andet, som de paa sædvanlig Maade spiste med de blotte Fingre. De havde deres Turbaner paa og kunde forstaa nogle danske Ord, som jeg havde lært dem, kun forstaaelige for dem noget forkert udtalt. Jeg tog i en af Turbannerne og sagde: »det er mange pænt Tøi, du har der«, hvorefter de alle raabte: »Tshie, Tshu, Tshi«, og forlod Maaltidet. Jeg blev elendig derved og fortalte det til Fjellerup, som sagde: »Ja det gjorde ikke noget, at du berørte hans Turban, men du havde besmittet deres Mad ved blot at staa og se paa dem, derfor gaa altid forbi dem, og lad som du ikke har seet dem«, som jeg ogsaa senere strængt overholdt. De hørte til den rene Afdeling af Sudra Kasten, der er den tjenende Kaste. De 4 Hovedkaster ere delte i flere Underafdelinger. Waishiaerne, hvortil vore Circarer hørte, er f. Ex. i det 3. Kaste, men bære dog Braminertraadene over Brystet, saa det gaaer vel der som her, Rigdom giver Anseelse. Hinduerne, selv de rigeste og i den mest ansete Kaste, ere meget ydmyge og høflige, naar de træde ind i en Europæers Værelse, som har nogen Anseelse, sætte de deres kostbart broderede Tøfler udenfor Døren og komme barfodede ind. Vort Skibs Circar, Nellemoni, havde en Dag sat sine Tøfler udenfor Kahytten, af Kaadhed havde en skaaret Snabelen af den ene, men den godmodige Circar omtalte det ikke, for ikke at forvolde den Vedkommende nogen fortjent Irettesættelse. Jeg vil kalde den kaade Person, der af Mandskabet blev opfordret dertil, Ego. Hinduerne i de høiere Kaster ere i Almindelighed smukke Folk, og alle de Fruentimmer, man seer, fonemlig de tjenende i de europæiske Huse, ere smukke, men man forundrer sig, naar man spørger et voxent Fruentimmer, hvor gammel hun er, og hun svarer 12 eller 13 Aar, i den Alder blive de ofte gifte, altid med den Mand, For-

ældrene har valgt for dem, men de ere ogsaa gamle i 40 Aars Alderen. De fleste ugifte Europæere, der komme til Bengalen for en Tid og selv føre Hus, have som oftest et saadant ungt Fruentimmer hos sig, og intet mere hengivent eller tro Menneske kan de have om sig. Følgen af deres Ophold hos en europæisk Mand er ofte et Barn, et saadant halv blankt Barn er en Mestiz, og bliver af den engelske Regering, dersom Faderen forlader det, opdraget i den christelige Religion, og bliver som oftest anbragt som Under-officeret i Hæren eller som Contorister, paa Apotheker m. m. Mange af dem blive rige Folk, da de ere vel oplagte til Handel. Pigebørnene blive anbragte i Tjeneste hos Europæere, og mange af dem blive endog gifte med Europæere, men for Mødrene til disse Børn er det som oftest en stor Sorg, naar Faderen forlader dem, dog endnu større Sorg for dem er det, naar Faderen tager Børnene med sig, og lader Moderen ene tilbage uden Haab om nogensinde at se Nogen af dem igjen.

Frederik Riberholdt, en ældre Dreng end jeg og min bedste Kammerat ombord, kom i Besøg til mig i Frederiksnagor, og jeg fik Tilladelse til at logere ham i mit Værelse i Factoriet. Værelset laa ud til en bred aaben Corridor paa 1. Sal, den eneste der er paa Huset, den underste Del benyttes til Tjenerskabet, Kjøkkener m. m. Døren til mit Værelse var en let Dør, mest lignende en Jalousiedør for Luft, og ikkun et stort Vindue i Loftet, et Skylight, da alle Tage i de indiske Huse ere flade. Om Natten hørte vi i den aabne Corridor et Dyr gaa og snøfte slæbende en Kjæde efter sig. Vi anede strax, at det var en nærboende Engelskmands Panther eller Leopard, der havde revet sig løs og forvildet sig op til os, og vi rystede begge af Angst for at Dyret ved et Puf til den svage Dør skulde komme ind til os og blive først beroligede den næste Morgen, da vi hørte Tjenerskabet i Corridoren. Det forholdt sig rigtig, det var det omtalte Rovdyr, der til lige saa megen Skræk for dem som for os var kommet igjennem den aabne Gaard og op i Corridoren. Vi hørte aldrig til den siden, om den har søgt Skovene, der omgiver hele Byen til Landsiden, eller blev dræbt, fik vi ikke at vide, men Skrækken fulgte os en Tid Dagen efter.

Paa Veien fra Frederiksnagor til Ishare igjennem Skoven c. 1 Mil ligger en Pagode, og tæt derved stod en Pagodevogn, vel en 15 Alen høi, med mange Trapper paa

begge Sider, og paa en Masse lave Hjul. Paa en aarlig Fest bliver der sat et lille Gudebillede op i den øverste Del, og Masser af Hinduer strømmer til for at offere til det, mest Peis og Gauries (ubetydelige Mønter), Frugter m. m. Efter nogle Dages Forløb sættes lange Touge fast i Vognen, og Tusinder af Mennesker trække Vognen omkring paa Veiene. Martyrer har i sin Tid ladet sig knuse under Vognhjulene, nu hørte jeg det ikke. Vi vogtede os vel for at møde Toget i disse Festdage, da de ellers saa godmodige Hinduer i de Dage ere saa phantastiske og vilde, men jeg med flere fra Skibet var ofte oppe i Vognen, der stod frit i Skoven, baade før og efter Fæsten. Gudstjeneste for Europæere kjendtes ikke; i Frederiksnagor var der hverken Kirke, Præst eller Skole.

Endelig havde vi faaet saa megen Ladning i Skibet, som det kunde flyde med i Floden over Barerne, og jeg forlod med sand Taknemlighed den hæderlige og gjæstfri Mand, Factor Fjellerup, med min varmeste Tak for hans Interesse for mig. Jeg forlod den smukke lille By Frederiksnagor og det interessante Land Bengalen og vi afseilede fra Ishare, kom vel over Barerne og ankrede ved Hugly Flodens Udløb ved Øen Sagor for der at indtage Rest af Skibets Ladning. Sagor er en temmelig stor skovbedækket Ø, ubeboet, dels paa Grund af dens fjerne Beliggenhed, dels af Frygt for de mange vilde Dyr, der sagdes at være. Vi saae en Aften nogle ved Strandbredden, ladede en Canonade med en Skraasæk og skjød ind imellem dem, men saae ingen falde.

Efter at den sidste Del af Ladningen var indtaget, afseilede vi fra Bengalen i Januar 1820, og havde mange Passagerer med til Europa, en afgaaet Gouverneur de Lesert fra den franske Besiddelse Chandernagore, en engelsk Major Watson med Søn, en engelsk Major Spindlers Enke med 3 Børn og en blank Pige og Tjener, samt et stort Forraad af Vine, som hun og vores Overstyrmand, der havde sluttet Venskab paa Reisen, begge lidt forfaldne, havde tømt før hun afgik i Canalen, en Mistr. Ramus med en gammel Mestiz Pige, en dansk Lieutenant Faith, en Søn af Botanikeren Wallich, og en Dreng, Søn af afdøde Factor Pay i Compagniets Tjeneste, i Familie med Urtekræmmer Sundorph her. Passagepengene vare dengang betydelige paa den lange Reise rundt Cap det gode Haab, med Seilskibe: 3000 Rupier for en Voxen og 1500 Rupier for et Barn,

og vi havde et betydeligt Forraad af Fjerkræ med os, og en hinduisk Kok med fra Bengalen for Passagererne.

Uden noget mærkeligt passerende ankom vi til Cap det gode Haab i Marts. Ved Indseilingen til Cap Staden saae vi et stort Skib der viste dansk Flag, som vi strax saae var det asiatiske Compagnis Skib Christianshavn., ført af Capitain Stage, bestemt til China. Ved Cap Staden indtog vi Vand og Forfriskninger til Mandskabet, da vi vidste, at vi vare afskaarne fra St. Helena under Napoleons Ophold der. Under Opholdet paa Cap døde en af vore Passagerer, Monsieur de Lesert, og hans Kahyt indtog en hollandsk Dame, en Mr. Kekwich (gift med en engelsk Overdommer) der med 3 Børn reiste til England for der at sætte dem i Skole. Hun blev snart alles Yndling ombord, thi hun var smuk og en høist elskværdig Dame, og enhver kappedes om at vise hende og hendes Børn al Opmærksomhed, til nogen Ærgrelse for Mrs Spindler, der ikke var saa vel seet. Ombord i Skibet Christianshavn døde Skibets Supercargo, den gamle Warming. Digteren Poul Møller, der var Præst ombord i Skibet, forrettede Jordpaakastelsen paa Kirkegaarden. Cap Staden, indesluttet af Taffelbjerget og Løvejberget, ligger meget smukt og har en Rigdom, saavel af europæiske som af indiske Frugter, og fortrinlig mægtigt stort Hornqvæg og Faar med deres store brede Fedthaler, saa her er det rette Sted at proviantere. Fra Cap det gode Haab seer man intet Land før Øen St. Helena som en høi nøgen brun Steenklippe. Da vi passerede den, kom en engelsk Fregat ud paa Siden af os og spurgte, om vi vare i Mangel af noget, hvortil vi svarede Nei, vi kom sidst fra Cap, hvorefter han sagde: »saa gaa Jer Gang«, men vedblev at følge os saa længe vi vare i Sigte af Øen, hvoromkring flere Orlogsskibe krydsede, for at forhindre Napoleons Flugt. Paa den øvrige Del af Reisen var der intet videre af sær Interesse for mig. I den engelske Canal ilandsatte vi de af vore Passagerer, der havde taget Passage til England, i en Kutter, som vi ved Signal havde tilkaldt ved Øen Wigth. Da vi vare passerede Sundet ind, kom ved Øen Hveen et Dampskib fra Kjøbenhavn, det første jeg havde seet, os imøde, og fra de mange Lystreisende, som var ombord, lød til Velkomst for os kraftige Hurraraab, der bleve besvarede fra Skibets Besætning. Dampskibets Fart til Kjøbenhavn ønskede vi alle gjerne at kunne følge efter den lange

Søreise, men efter nogle Timers Forløb naaede vi det forønskede Maal og ankrede paa Kjøbenhavns Rhed i Juni 1820, efter en c. 19 Maaneders Reise. Kort efter tog jeg til Løvenborg for at hilse paa mine Forældre, som jeg Gud ske Lov fandt i Live og vel. Mine smaa Søskende bleve alle forundrede ved at see mig af samme Farve som de. De troede at jeg var bleven sort, da jeg kom fra Indien, hvor de havde hørt, at alle vare sorte.

Under mit Ophold i Hjemmet efter den føromtaltø ostindiske Reise blev jeg confirmeret og tog min Navigations Examen i Bredden under Commandeur Vleügel med bedste Character, da jeg nu foreløbig havde bestemt mig for det navigerende Fag. I Foraaret 1822 blev jeg med fornævnte Skib Kronprinsessen, Capitain Ørgaard, af Directionen ansat som Styrmands-Elev paa en Reise til China. Jeg kom da allerede i Underofficeers Nummer og spiste ved 2det Bord, hvor hele Forskjellen fra Mandskabets Bispisning ikkun bestod i, at vi ved 2det Bord fik halvanden Rancon af Kjød og Flesk, hvorved vi kunde have lidt til Paalæg til Frokosten, og hver Onsdag fersk Provision fra Kahyts-beholdningen, men eget Kammer opnaede jeg dog endnu ikke. Derimod fik jeg, i Forening med mine 2 Kolleger, Carl Muus, Søn af Etatsraad, Toldinspektør Muus, og et ungt Menneske, Bergmann, tidligere Sø Cadet, et Seildugs Lukaf for os selv.

Vi forlod Kjøbenhavns Rhed d. 12. April 1822, og ankom til Anier paa Vestkysten af Java d. 12. August. Paa Reisen hændtes intet uden hvad den almindelige Søreise byder. Mandskabets sædvanlige Døbefest under Linien blev selvfølgelig, ligesom tidligere beskreven, i fuldt Omfang afholdt. Længe før man kan se Landet af Java lugter man det stærkt, især om Natten, naar Landvinden strømmer ud og fører Duften af Øens rige Vegetation af Krydderbuske og duftende Planter ud over Havet. De uvante Sandser efter den lange Søreise, hvor man intet andet lugter end det salte Hav, er saa modtagelige for den fremmede Lugt, som møder os 30 à 40 Mile ud i Havet. Kysterne paa Java ere overalt skovbedækkede. Heden er meget stærk, da Java ligger paa 6° Syd Bredde, og altsaa nær under

Linien. Sunda Strædet med dets skovrige Omgivelser, som Sumatra, Prindsens Ø, Cracatoa m. fl., er smukt og interessant at seile ind i; om Natten seer man mange Steder, dog nærmest Anier, Blus paa Kysten, hvorved Malaier ligge for at fange de Skildpadder, der krybe op paa Landet efter Lyset, og som de afsætte til de ankomne Skibe, thi selv spise de dem ikke, og det er heldigt at Landet altid kan levere dem yderst billige, thi de ferske Provisioner, man ellers kan faa fra Landet, ere meget slette, Kjød af Bøfler, som man seer lange Timer om Dagen grave sig ned i Mudderet i de smaa Floder, der løbe ind i Landet, og som man kun opdager ved et Stykke af Snuden, der stikker op over Vandet, er usselt. Gedderne ere saa magre, at der næsten ikke findes Føde paa dem, men der er Masser af Høns, tildels vilde, og disse ere saa billige, at vi købte fra 16 til 20 store Høns for en Pjaster (nær 1 Specie), men ogsaa disse ere saa daarlige, at 6 Høns afgiver ikkun en daarlig og svag Suppe til 8 Personer, som vort 2det Bords Personale bestod af. Den 18. August afseilede vi fra Anier Rhed, og satte Coursen over Sunda Strædet imod Sumatra. Imellem Java og Sumatra ligger den lille ubeboede skovbedækkede Ø Button, hvorfra nogle Coralrev strække sig ud. Denne Ø skulde vi passere. Under Overfarten om Natten opstod en stærk Regn med en frygtelig Torden og Lynild og et saadant paafølgende Mørke, at man ikke kunde se en Haand for sig. Muus og jeg vare satte til Peilcompasset paa Skibets Hytte for ved Peiling af Øen, der nu var vort eneste Mærke, at se, hvor vidt vi avancerede. »Hvad har vi nu, Button i?« raabte Capitainen fra Skandsen. »Vi kan ikke mere se Øen, Hr. Capitain«. »Aa! saa for Satan, saa luk Jeres Øine op«, og vi turde ikke oftere sige, at vi ikke kunde se den, skjøndt ingen ombord kunde se mere til den, end om den havde ligget i Maanen, men det var den Tids Skik, at endog de Underordnedes Sandser skulde rette sig efter de Overordnedes Villie. Hvergang Capitainen derefter raabte: »hvormeget er vi nu avanceret«, og vi efter vores Gisning svarede 2, 3 eller 4 Grader og saa videre, ankrede vi Kl. 4 om Morgenen med flau Kuling under Kysten af Sumatra, da vi var kommet i mindre Vand og ud af den stærke Strøm, og heldigt var det for Muus og mig under den strenge Capitain, saa lille han var, at vores Gisning saa nogenlunde havde slaaet til, men havde et Uheld ved at

støde paa Coralrevene indtruffet, havde Skylden mere været Capitainen end vores. Den 24. s. M. havde vi passeret Java Sø og var kommet vel ind i Banca Strædet imellem det snevre og farlige Løb imellem Sumatra og Øen Luceperraa, hvorfra lange Coralrev strække sig, bygget af de utallige smaa Lithophiiter. I Banca Strædet mødte vi flere hollandske Orlogsskibe, som krydsede der til Beskyttelse for de mindre besatte europæiske og indiske Skibe imod de malayske Sørøvere. I den chinesiske Nordsø havde vi en heldig frisk S. W. Monsaon, og ankrede i Wampou-Tuho eller Choo Kjang Floden, hvor alle Skibe ligger, da de ikke kunne flyde høiere op i Floden. Wampou ligger c. 3 Mil fra Canton, hvor Europæerne have deres Factorier, og hvorfra alle Forretninger udgik. Landet fra Wampou til Canton frembyder intet videre af Interesse, det, der mest tiltrækker sig Opmærksomheden paa denne Vei, er de høie Porcellains Taarne, de mange Udrugnings Champaner, hvorfra Tusinder af Ællinger sees i smaa gravede Parke og de store smukke Orange Haver paa den venstre Flodbred, hvor Europæerne uhindrede kan gaa i Land og plukke saa mange Appelsiner, de ønske, hvad de dog sjelden give sig Tid til (jøg gjorde det kun een Gang). Interessantest for den Fremmede, men besværligst, bliver Passagen til Canton, naar man nærmer sig i en halv Mil's Afstand, hvor Flodgaderne begynde. Tusinder af chinesiske Champaner ligge fortoiede tæt op til hverandre, dækkede fra Midten til ud over Agterenden med et Ruf af Bambusmaatter, hvilket Rum er Familiens Bolig; det forreste aabne Rum paa Champanen er til Kogerum m. m. Disse smaa Fartøier udgjøre en stor Del af den fattigere chinesiske Befolknings Boliger, og her føde og opdrage de deres Børn og herfra søge de deres Dags Erhverv, dels paa Landet, dels paa Floden. De smaa Børn seer man som oftest med en saakaldet Calabas paa Ryggen, et Slags Rednings Apparat, fæstet om Livet for at kunne redde dem, dersom de skulle falde i Floden. Høiere oppe i Floden ligger de meget større og elegant udstyrede flower Champaner, hvori 2. å 3 Værelser, hvor de pyntede chinesiske Fruentimmer af Prostitutionen opholde sig. De besøges flittig af Chineserne, aldrig af Europæerne, som der vilde blive insulterede. De kan sees fra Factorierne i Canton. Flodgaderne ere saa snevre, at intet europæisk

Fartøi kan benytte sine almindelige Aarer i dem, men maa skuffe sig frem med Cajac Aaren.

Byen Canton gennemskjæres hist og her af smaa Floder og har lutter smaa Huse med flade Tage og ingen Vinduer. Facaden af Husene til de meget smalle Gader, ikke bredere end dobbelt Bredden af vore Fortouge, bestaaer af en 2 Alen høi Mur, hvorpaa imellem nogle Murpiller Skudder, der danner Husenes Vægge. Disse tages bort hver Morgen, hvor da Lyset kommer ind i Boutikkerne og tildels i et Værelse oven over. Man kan derfor fra Gaden se alt, hvad Chineserne foretage sig i deres Boutikker og Arbejdsrum, hvor man aldrig seer ~~andre~~ andre end Mandfolk. I hvert Hus er ved Foden af Huset en Nische, hvori staaer en af deres Afguder, foran hvilken stadig brænder en Jaspind (Gudelys) ikkun som en Lunte, naar ikke en levende Ild er antændt. Langs ved en Strækning af Floden ligger de europæiske Factorier og Hougkjøbmændenes mægtige store Pakhuse. De bestaa alle af en 7 à 8 Bygninger med et Gaardsrum imellem hver, hvilket i Factorierne ere prydede med smaa Træer og Blomster. I Hougkjøbmændenes Pakhuse ere saavel Husene som Gaardene belagte med Varer, omhyggelig sorterede. Underdelen i Regelen til europæiske Varer, men den største Plads optages af Theer. Rummene foroven med alle Slags Tøier, Nanquiner, Silke og Silketøier. Alle Bygninger og Gaarde danne et stort Rum, thi Overdelen af Bygningerne hviler paa Piller, og i disse have de ogsaa deres Selskabssale. Gaardsrummene ere dækkede med Tage til Beskyttelse for Varerne. Det er en stor Gene for Europæerne, at de ikke have Tilladelse til selv at oprette Pakhuse, de ere saaledes nødte til at oplægge deres udbragte Varer i de chinesiske Hougkjøbmænds Pakhuse, og ganske betro dem til Eieren uden den mindste Sikkerhed for dem. Det er derfor Europæernes ivrigste Bestræbelser, som ikke altid lykkes, at forskaffe sig Underretning om den Mands Soliditet, som man maa betro sig til, men heldigvis er det ikkun Hougkjøbmændene, der eier Pakhusene. Houg er et Handelshus og der var ikkun 12 saadanne tilladte i Canton. Disse betale en betydelig Afgift for denne Tilladelse, og kjøber man f. Ex. et Parti The eller andre Varer af en ikke Hougkjøbmand, kan dette ikke udføres uden igjennem en Hougkjøbmænds Hus, hvoraf der da skattes til ham. Dog ere de Varer, man kjøber i Boutikkerne, og de Varer,

man kan udføre i Skibets Fartøier, en Undtagelse herfra. Fra Skibene ved Wampou kan man ei heller gaa i Land og købe sine Skibsfornødenheder, som man maa overlade til en Comprador (Indkjøber), der stadig ligger med sin store Champan ved Siden af Skibet og modtager Ordre, som han punctlig udfører, selvfølgelig med en klækkelig Avance for sig selv. I vores Compradors Champan gik jeg ofte ned til vores prægtige midaldrende Comprador, Afog, der talte bedre Dansk end vores Overlæge, Dr. Bestle, en Tydsker af Fødsel. Han tracterede altid med syltet Ingefær og The.

Den store Folkemængde i Canton giver megen Trængsel i Gaderne, især da Heste og Vogne ikke findes, og kunde ei heller passere i de smalle Gader. Alt bæres paa en Stang over den ene Skulder, og det er utrolige Byrder, de chinesiske Arbeidere med Lethed kunne bære. Fruentimmerne, der leve paa Floden, have alle deres naturlige Fødder, og ere i Almindelighed barfodede. De, der leve paa Landet, have alle indklemt Fødder, omtrent lig Klumpfødder. Fra den spæde Barndom blive de 4 mindste Tær bøiede ind under Foden og beviklede med Nankins Strimler indtil de ere voxede krumme ind under og noget ind i Foden, medens den store Taa, der danner Spidsen af Foden, har sin naturlige Dannelse. I Almindelighed kan de begynde at gaa, eller rettere besværligt humpe af, naar de ere 7 à 8 Aar. Chineserne sætte Pris paa de smaa Fødder, thi spørger man en Chineser: »Har du en smuk Kone?« svarer han: »Ja, hun har saa smaa Ben«, og viser gjerne en Fingers Længde.

Flerkoneriet er tilladt i China, selv de fattigste have 2 Koner, deraf den store Folkemængde, og spørger man en Mand, om han har Børn, viser han sin Tommelfinger og siger 1, 2 eller 3, eller saa mange han har med sin første Kone, som han har efter de fælleds Forældres Villie, og disse ere hans ægte Børn, viser derpaa sin lille Finger og nævner derpaa hvor mange han har med sin anden Kone, som han har efter sin Inclination.

Chinesernes Boutikker i de Gader, hvor Europæerne tør komme, ere ret interessante at besøge. Man seer mange courieuse Sager der, som ikke er Gjenstand for vor Handel. De Bestillinger, vi gjorde for vor egen private Regning, bleve prompte udførte, og uden Betaling kostbart og nydeligt indpakkede, hvori de have stor Force.

Den 8. Oktober kom Hobboen (Chefen for Toldvæsenet) med et stort Følge ombord for at maale Skibet til Afgift, der er betydelig. Hobboen, en høi Mandarin, blev modtaget med al Honeur og vel beværtet med Vin, hvorved han blev noget omtaaget og hvorved han ikke ret kunde see Maalet, til megen Fordel for os.

Den 2. November kom om Morgenen Efterretning fra Negotie Raadet i Canton om strax at sende bevæbnet Assistance til Factoriet, da en stor Ildebrand, der var udbrudt, truede de europæiske Factorier. Der blev strax afsendt 2 Fartøier med 2 Styrmand, 2 Underofficerer og en Snes Matroser, bevæbnede med Sabler, men forinden de kom til Canton, stod alle de prægtige Factorier og den hele nærmeste By i Flamme. Europæerne vare alle flygtede ud paa Floden i Champaner, hvor ogsaa den assisterende Besætning maatte forblive til næste Dags Aften. Da laa alle Factorierne i Grus, og nu kunde Besætningen holde Vagt paa Ruinerne til Beskyttelse af Compagniets Penge, 264000 Pjastre, der var nedlagt i en hvælvet Kjælder.

Ved saadan Leilighed er de saakaldte Ladroneer (Tyve og Røvere) ved Haanden, men efter 3 Dages Forløb vare alle Pengekisterne med deres fulde Beløb udgravede og bragt ombord. Man angav, at der brændte 6000 af de smaa chinesiske Huse og et Menneske for hvert Hus, og det var ikke usandsynligt, at der i de meget smalle Gader med den store Folkemængde og uden Sprøiter, omkom en stor Mængde Mennesker. Ilden blev først standset ved en Flod. Ogsaa for mig var denne Ildebrand et føleligt Tab, da nogle Kasser Vin, der var blevet mig foræret af min Onkel Conferentsraad Hauser, og som stod i Factoriet brændte, og til disse havde jeg knyttet Forhaabninger om en god Fortjeneste, hvortil jeg trængte. Heldigvis laa Hougkjøbmændenes Pakhuse et Stykke fra den brændende By og bleve alle reddede. Havde Ilden angrebet disse, havde det sandsynlig blevet et betydeligt Tab for Compagniet, da dets deri oplagte Varer ikke vilde eller kunde været blevne reddede. Skibsbesætningen, der var til Assistance i Canton, blev jevnlig afløst, og vi logerede paa Kjøbmændenes Paklofter paa en Maatte med et Tæppe over os, flittig vækkede af en utrolig Mængde Rotter, der løb over os. Negotiebetjentene havde faaet en Sal i et Pakhus, hvor de havde deres Contoir og Ophold.

Under mit Ophold i Canton blev jeg Vidne til 2

Tyvsstraffe. Den ene blev stillet til en Pæl, hvorom hans lange Pidsk blev snoet, en Mand traadte til med en lille Stok, omtrent $\frac{1}{2}$ Alen lang, hvorpaa et Stykke Pompe-læder, hvormed han slog ham 3 Ørefigen. Den stakkels Djævel gav sig ynkeligt ved hvert Slag, og da Pidsken blev løst fra Pælen, var hans hele Hoved ophovnet. Den anden løb igjennem flere Gader med en Krone paa Hovedet, med blottet Ryg og med Hænderne sammenbundne bag paa Ryggen, med en Tømme om Hænderne, hvori Profossen holdt, medens han stadig med en Pidsk pidskede ham. En Mand med en Gongon løb foran dem for ved Lyden af den at tilkalde Folk, der da kunde see og lære at kjende Tyven. Chineserne straffe hyppigt saaledes, at Straffen i længere Tid kan blive synlig for Folket.

De chinesiske Ladroner (Gavtyve) vidste vel, at vi havde faaet reddet Compagniets Penge og bragt dem ombord en Morgen Kl. 4. Jeg var nu kommet ombord og havde havt Nattevagt med 10 Mand paa Dækket. Min Collega Muus afløste mig, til hvem jeg sagde, at det var Ordre, at de underste Porte agter i Skibet (Arkeliportene) skulde aabnes ved Daggry for Luft i Skibet, og en Mand sættes til Vagt. Strax efter kom han til mig og sagde, at Portene vare aabne. Jeg kunde ikke forstaa det muligt, da jeg selv Aftenen forud havde været tilstede med 2 Mænd for at surre dem, og gik tilligemed flere derned, hvor vi da strax opdagede, at der havde været Tyve om Natten nede i Skibe ved Baade i Mørket, thi Portene vare gjennem-borede og Surringen forinden overskaaret, uden at det havde været muligt fra Dækket i det store Skib at høre dem i 3. nederste Dæk. Da jeg kom op i 2. Dæk (Kuledækket), vilde jeg gaa forud, og da jeg kom til Storlugen og vilde gaa over denne, styrtede jeg ned i den dybe Last paa Sten, som vi havde indtaget til Ballast. Tyvene havde været i Lasten og søgt efter Pengene, som vi heldigvis Dagen forud havde taget op og indsat i Kahytten, for at bringe dem igjen til Canton, og dette havde de dog ved deres Spioner ikke havt Underretning om, og i al Fald, ved at søge dem i Kahytten, vilde de være blevne grebne. Et Røstværk, hvorpaa en Matte, blev firet ned i Lasten, hvorpaa jeg blev heist op, og Doctoren aarelod mig strax paa begge Armene; thi han frygtede en Hjernerystelse, men ingen videre Skade havde jeg faaet i Faldet, skjønt der var mere Sandsynlighed for, at jeg skulde have brækket

Arne eller Ben, eller slaaet mig ihjel end sluppet saa vel derfra, men man siger jo, »den Gud vil bevare, er uden Fare«. Efter en 8. Dages Tid var jeg igjen ved min Fornufts Brug og fuldkommen vel.

Ombord i Skibet laa flere af Mandskabet af Blodgang, jeg selv var angrebet temmelig stærkt deraf. 7 Mand døde. Efter en Maanedes Tids Forløb kunde jeg begynde at gjøre lidt Tjeneste. Under min Reconvalesents blev jeg paalagt at skrive en Requisition paa nogle Skibsfornødenheder til næste Dag, og bringe den ned i den ved Siden af Skibet altid liggende Champan til Compradoren, men mat, som jeg var, holdt jeg mig ikke vel fast i Faldrestouget, da jeg gled paa et af de smaa Trin, der er spiret fast paa Siden af Skibet og tjener som Trappe, og styrtede overbord, og Strømmen førte mig hurtig agter for Champanen, hvorfra der hang en Svaber i en tynd Snor for at skylles i Strømmen. Jeg greb heldigt denne, og, ufatteligt, den tynde Snor holdt. Man sprang fra Skibet i Fartøjerne ned ad Floden for muligt at bjerge mig, om jeg skulde dukke op, thi ingen anede, hvor jeg var, hvor de ogsaa mindst kunne vente det, og mine Raab hørtes i den almindelige Forstyrrelse ikke, da alle tilmed var gaaet agter ud for at se efter mig. En tæt forbiseilende lille Champan hvori 3 Chinesere, opdagede mig, og dreiede med deres sædvanlige Færdighed til i Strømmen og bjergede mig. Det kostede mig en Pjaster til hver, og fra Skibet lod den gamle hæderlige Capitain Tronier, Skibets Næstkommanderende, tildele dem en halv Sæk Riis; det blev en god Forretning for dem, men dog bedre for mig; en Midshipmand fra det engelske ostindiske Compagniskib Bridgewater og en Matros fra et andet Skib faldt overbord samme Dag, men bortførtes og druknede begge i den rivende Strøm.

En Uges Tid før vor Afreise indbød Hougekjøbmand Chunqua (til hvem vi havde udbragt Kong Frederik den Sjettes Portrait fra Allerhøistsamme selv, og til hvem vi havde udbragt en temmelig betydelig Sum, som Compagniet var ham skyldig for lang Tid tilbage) alle Officererne og Officersaspiranterne fra Skibet til et Afskedsgilde. Vi mødte, 13 i Tallet, i Factoriet i Canton, hvorfra vi alle bleve afhentede i Palanquiner, der var tæt tildækkede, for at smugle os ind til hans Festhus, der laa dybt inde i Byen, hvor Europæerne ellers aldrig tør komme. Festhuset var en stor Bygning, hvori et eneste stort Rum, delt i 2

Afdelinger med en Gang i Midten med et Rækværk paa begge Sider af omtrent $1\frac{1}{2}$ Al. Høide. Den ene Afdeling var en stor Spisesal, hvis Bagside var beklædt med lutter Speilglas, den anden Side over Gangen, der var et lige saa stort Rum, bestemt for Skuespil og Gjøglerkunster, for derved at underholde Gjæsterne under Maaltidet. Der var ingen Loft, hele Tagværket saaes, og Fæsthuset indvendig lignede mest et af vore Røidehuse, dog med den Forskjel, at her var Bræddegulve overalt. Foruden vi 13 Europæere, der vare indbudne, var der 6 ældre Mandariner, hvoriblandt vor Vært, gamle Chunqua. Ved vor Ankomst bleve vi alle placerede i Gangen, hver ved et lille Porcellains Bord, hvorpaa en elegant Kop med lidt fin The i stod, strax efter kom en Chineser i sin Arbejdsdragt, formodentlig en af Kokkene, med en sodet Thekjedel hvori kogende Vand, som han skjænkede paa Theen i Kopperne, en stor Contrast til den elegante Opdækning. Da vi havde sivet Thevandet ud imellem Laaget og Kopperne, den Maade, The altid bliver drukket paa i China, blev vi budet til Bordet, der var dækket paa ægte orientalsk Viis. Vi sad alle ved den ene Side af Bordet med Ryggen imod Speilvæggen for at have fri Udsigt til Scenen lige overfor os paa den anden Side. Kammerjunkeren Hauch, der var Negotie Volontair med Skibet, var min Sidemand ved Bordet, og vi talte strax 60 Retter Mad, dels paa aabne Fade, dels under Laag, og som vi under Maaltidet erfarede var af de mest udmærkede Sorter, tilberedte af de bekjendte chinesiske berømte Kokke. Den første Ret, vi alle aabnede Maaltidet med, var Fugleredesuppe, der blev serveret i elegante chinesiske Spølkummer med Laag over; naar man tager Laaget af, seer man en lille kunstig Fuglerede, flettet af Nudler, hvori 2 smaa Æg, flyde i Suppen, for at betegne, at det var Fugleredesuppe, som man ellers ikke vilde kunne forstaa, da Fugleredesuppe egenlig kun er en kraftig Kappunsuppe, hvori Fuglerederne fra Salangal Svalen, der er en Hinde stivnet af en Vædske, Svalen udgyder af sit Næb, for derved at udjævne det Hul i Leiuet, den i Klippen vælger sig. Disse blive, efter at Ungerne har forladt Reden, pillet ud, rensed og kommer i Handelen, fornemlig til China, da Chineserne ynde dem meget, efterdi de have den Egenskab, at de gjøre Suppen geleagtig, som Chineserne især sætte Pris paa, og de skal ogsaa have en anden uævnt Virkning. Vi spiste den med Thekeer, og som

den var lavet for os, sugede vi snarere Suppen ind end spiste den, men dertil er vist blevet anvendt mange Reder, der dog ere meget kostbare. Det er en meget behagelig Spise, men selve Fuglereden giver ingen Smag. Enhver af os havde 2 chinesiske Tjenere bag sin Stol, ved Bordet maa enhver skjære for eller anrette af det der staaer ud for ham som bliver begjært af Gjæsterne, og som en Tjener afsendes for at afhente. Vores Supercargo, Haste, der var den fornemste Gjæst ved Bordet iblandt Europæerne, sad ved Midten af Bordet, Chunqua ved den øverste Ende, og raaber til Haste, sendende sin Tjener med en Tallerken: »Mr. Haste, please to giwe me a little peace of that pie, with you«. »With pleasure«, svarer Haste, stikker sin Gaffel og Kniv til Posteien for at sende en Portion deraf, men blev helt forskrækket, da han berørte Posteien. Laaget sprang til Siden ved lette Fjedre, og en Flok nydelige smaa Selskabsfugle fløi ud deraf, glade for deres Frihed. Det var en Skueret iblandt flere. Vinen var den simpleste kun Rødvin og Madeira, da Chineserne selv ikke drikke Vin. En stor Pocal, fyldt med en Flaske Vin, passerede under Maaltidet rundt imellem Gjæsterne, en Chineser, bundet for Øinene, stillet for Enden af Bordet med en Gongon, gav Tegnet ved et Slag paa den, naar den skulde tømmes. Den, der da havde den i Haanden, skulde tømme den, hvorfor enhver ved Bordet søgte saa hastig som muligt at faa den afleveret til sin Sidemand, og ingen tømte den. Efter det endte Maaltid af den varme Mad, blev Bordet rigt bedækket med Kager, Geleer og Crémer. Det er en hel Kunstudstilling at se en saadan Opdækning; thi alle Kager, store som smaa, ere byggede op enten som Taarne, chinesiske Huse, Templer, Champaner, Mennesker eller Dyr, og rigeligt tilfredsstillet, som man er blevet af de mange fortræffelige Retter, som man allerede har nydt, har man en større Nydelse af at se alle de kunstige Bygninger end af at spise af dem af Frygt for, at de skal falde sammen ved at berøre dem, forøvrigt vare de faa, vi spiste af, især Geleerne, meget velsmagende. Efterat alle Kagerne vare tagne af Bordet, blev det bestrøet med Blomster og besat rigt med Frugter og Bær, dels voxende paa Træer i Potter, dels ligesom Kagerne byggede op i alle Slags Skikkelser, enhver Frugt, som havde Skal, saasom Pompelmossen, Orangerne og Mangussen, vare kunstig udskaarne i alle Slags Figurer, ligesom deres Elfenbeens

Udskjæringer, og ingen nænnede at bryde dem, hvorfor de næsten alle forbleve hele. Under Nydelser af Frugten kom 2 unge kjønne friserede chinesiske Piger i deres kostbare guldbroderede Dragter af Atlask, og stillede sig efterhaands op hos enhver af os, en paa hver Side af Stolen, hvor der ved det lange Bord var god Plads, og præsenterede en Bunke lange røde smalle Papirer, hvorpaa nogen chinesisk Skrift. Vi trak en af Sedlerne fra hver af Pigerne, hvorefter hver af dem sang et Vers, det mest ynkelige og comiske, man kunde høre af Sang. De smukke Chineserinder vare forklædte Mandfolk, som vi først fik at vide Dagen efter. Hele Selskabet, der som sagt var placeret ved den ene Side af Bordet, hvorved vi havde fri Udsigt over dette til den Comedie, et chinesisk Skuespiller Selskab underholdt os med under Maaltidet i det store Rum paa den anden Side af Gangen, og for ikke at tabe noget af Comedien var, som beskrevet, Rummet, hvori vi sad, beklædt paa Bagsiden med Speilglas, hvor man ved at vende sig ikke tabte noget af Forestillingen, hvad der forøvrigt ikke havde været tabt noget ved, og Muren kunde for os gjerne have været af Maur. Vi forstod naturligvis ikke et eneste Ord af hvad der blev sagt, og kunde eiheller fatte Handlingen. Dog var det interessant for os Fremmede at se paa $\frac{1}{2}$ Times Tid, men trættende og kjedeligt i de 4 & 5 Timer, vi vare tilbords. Efter Forestillingen kom en anden Forestilling, høist uhyggelig at se. En Chineser kom frem paa Scenen med blottet Ryg, holdende et langt vel 3 Tommer bredt Brædt ned over sin blottede Ryg. 12 andre Chinesere i en Afstand af 12 Alen fra ham, huggede lange bredbladede Knive, skarpe paa begge Sider som en Lancet, ind i Brædtet, som derefter gik omkring ved Bordet. Havde en eneste Kniv forfeilet vilde den ulykkelige Mand vel blevet dræbt, men endnu vederstyggeligere var det at se, da han satte sig paa en Træstol med en høi fast Træryg af sammensluttede Brædder og 3 Mand traadte frem et Par Skridt nærmere og huggede 2 af de fornævnte Knive, 1 paa hver Side af hans Hals, og 1 lige tæt over hans Hoved, saa tæt, at han ikkun med megen Forsigtighed kunde bringe sit Hoved ud imellem dem uden at skjære sig. Den omtalte Gang førte formodentlig til Oeconomi Leilighederne, thi saavel under Maaltidet, som før og senere løb Chinesere i deres Arbeidsdragter med Vandspande paa Aag derigjennem, en mærkelig Modsætning til al den

øvrige Pragt. Skuespillerne generedes ikke deraf, og lige saa lidt vi af Skuespillet. Efterat vi nu alle havde offret vore Pjastre til Tjenerskabet, der ikke indbragte dem saa ganske lidt, især fra Negotiebetjentene, forlod vi Fæsthuset, steg i vore Palanquiner og ankom til Factoriet Kl. 2 om Natten. Intet videre af Interesse efter den Dag hændtes, og vi forlod China den 31. Januar 1823, havde en heldig Passage igjennem den chinesiske Nordø med en frisk N.O. Monsoon, passerede igjennem Banca Strædet og ankrede den 21. Februar i Java Sø nær under Kysten af Sumatra. Her blev 4. Styrmand, Thellessen, og jeg sendte i Land for at søge efter frisk Vand til Forsyning af vor Vandbeholdning til vor videre Reise. Vores Overlæge Bestle og Negotie Volontair Hauch ønskede at følge med, og vi 4 steg i Skibets Chaluppe, der førtes af en Underofficer og 6 Chaluproere, og da vi fra Skibet havde seet en hel Del Malayerne paa Kysten se ud efter os, bevæbnede vi os alle med Huggertter, Pistoler og Patroner. Ved Kysten gik der en høi Brænding ved den friske østlige Vind, det var, og da vi kom den nær paa c. 50 Favne kunde Chaluppen ikke flyde længere ind. Matroserne steg då ud og skulde bære os i Land. Vandet gik ikke høiere end knapt til Knæene, men snart viste det sig, at der ikkun var et tyndt Lag Sand, skyllet ind med Brændingerne over den naturlige Mudderbund, som er egen for Sumatras østlige Kyst. Folkene med os paa Skuldrene sank i til over Knæene, og vi maatte da af og det blev ikkun ved umaadelig Anstrængelse at vi alle naaede Land, og et Held at vi ikke alle sank i Mudderet. Da vi vare komne i Land, vare vi alle saa matte, at vi strax kastede os ned paa Strandbredden, barfodede, thi vore Sko og Sokker sad ude i Dyndet. Havde Malayerne villet tilføie os noget ondt, havde intet været lettere for dem, ved at sætte deres tilspidsede haarde Træspsyd, som de alle førte, og som de føre med en saadan Sikkerhed, at sjelden nogen Fugl paa en Gren undgaaer deres Kast. Modstand havde vi ikke havt Kræfter til at gjøre mod de mange, efter et Qvarters Hvilø reiste vi os, men barfodede, som vi vare, kunde vi ikke gaa langs Kysten imellem de mange Smaasten og Conchyllieskaller, og lige saa lidt ind i Skoven, hvor der i Tusinder af Aar aldrig har været ryddet. Vi bandt da de Tørklæder, vi havde og afskaarne Skjorteærmer om vore Fødder. Parke eller rindende fersk Vand saae vi ikke, men medens vi

langs Strandbredden gik og samlede nogle smaa Chonchyllier, og tog noget mærkværdigt mørkt Glimmersand, bankede en mig paa Ryggen, jeg vendte mig, det var en af Malayerne med et afskyeligt, noget tatoveret Ansigt, han viste mig nogle Chonchyllier han havde i sin Haand med den levende Snegl i, jeg havde aldrig seet dem før, og blev begjærlig efter dem, og da jeg tillige saa, at det var Ferskvands Chonchyllier, fik jeg Haab om at finde fersk Vand, og fulgte ham, men da jeg var kommet ind i det tykke og mørke af Urskoven, blev jeg dog noget betænkelig, men lod mig ikke mærke dermed, og fulgte ham videre. Noget efter stod vi ved en lille Park med en kridhvid Bund, Malayeren sprang da strax ud og tog nogle af de Chonchyllier der sad fastsugede til den hvide, noget høie Parkvæg, vaad som jeg var, gik jeg ogsaa i Parken og tog nogle som han ikke ændsede, og som jeg ikke kunne gjøre mig forstaaelig for ham, at jeg ønskede. Tilfredsstillet som jeg blev, betegnede jeg med Gebærder for ham at gaa tilbage. Han pegede da først paa mit Uhr, hvori et lille rødt Silkebaand der stak ham i Øinene, dette ville jeg ikke gjerne af med og rystede paa Hovedet, derpaa sagde han Batage, som jeg vidste betød Penge, men jeg havde ingen med og vinkede ham med. Vi gik da afsted, og da vi kom ud af det mørkeste af Skoven og igjennem det høie Glacagræs og jeg kunde se Søen imellem de høie ranke Kokostræer hvor ingen synderlig Underskov findes, blev jeg lettere om Hjertet, og da jeg kom til Strandbredden til mit eget Følge, gav jeg ham mit ny røde chinesiske Silke-Lommetørklæde, som jeg løste af min ene Fod, og som jeg vel undte den ærlige Karl, der syntes meget glad derved, snoede det sammen, og satte det paa sit Hoved som en Turban. Saa rent og godt som Vandet var i nævnte Park, kunde vi desto værre ikke faa det; thi det vilde være umuligt at udskibe fyldte Vandfade fra denne Kyst. Nu gjaldt det om at komme ombord igjen i Chaluppen, men dermed bleve vi godt hjulpne. Nogle af Malayerne kom med nogle Canoer: 3: en stor udhulet Træstamme, hvori en Mand sad med en Aare med et Blad paa hver Side, enhver enkelt af os satte sig ned i Bunden af en Cano, og Malayeren manøvrerede prægtigt under høie Raab, naar han kom imellem eller op over Brændingerne, og de bragte os vel til Chaluppen. Vi gav dem et Par gamle Sabler, da de sætте megen Pris paa Jernredskaber.

Dagen efter seilede vi længer Syd efter, hvor vi ved en Ø, der laa tæt ved Landet, hvorimellem Brændingerne ingen Magt havde og Baaden kunde flyde temmelig nær Landet, fandt fersk Vand. Her fyldte vi endel Fade, og skovede nogle Træer, som man kan tage saa mange af som man lyster. Den 27. Februar seilede vi ud af Sunda Strædet mellem Sumatra og Øen Cracatoa, den 18. April, da vi var naaet ned under Africa traf vi ind med voldsomme Storme, hvor vi ikke kunde føre noget Sejl, ikkun en Stump Mesan for at holde Skibet op imod Søerne, der idelig brød over. Den 19. om Morgenen Kl. 9, havde jeg Kjedelquarter, den Tid hvor Officererne spise Frokost, og en yngre imidlertid har Vagten paa Dækket, iblandt flere reiste sig en høi Bølge imod Skibets Styrbords 3: høire Side, som jeg nu ikke kunde undgaa, naar den brød. Jeg stod paa Hytten, tog Raaberen, og raabte til Folkene paa Dækket: »Hold fast,« i samme Øieblik brød den over hele Agterskibet, sønder slog vore Laarings Fartøier, splittede Mesanen og tog alle vore Hønehuse med 105 Høns og 14 Aber der stod paa Hytten, overbord. Jeg selv blev skyllet overbord med Søen, men greb uvilkaarlig for mig og fik fat paa Kryds-Merseilsskjøde, der var skudt op paa en Koffenagle paa Mesanmasten. Skjødets var fast i Skibet, og jeg holdt fast i det jeg havde fat i, men Touget var saa langt at jeg laa i Søen i Læ af Skibet, og raabte om at hale mig op, men ingen kunde høre mig under Stormen, og jeg arbeidede mig selv ~~op~~ Touget op i Mesanrøstet, derfra op i Skibet, og blev saaledes lykkelig reddet. En af vore Styrmand, der befattede sig lidt med Malerkunsten malede Skibet senere af i den Stilling det den Morgen laa under den overbrydende Sø, og jeg eier dette Billede, der vel ingen kunstnerisk Værdi har, men især Interesse for mig.

Cap det gode Haab passerede vi den 28. April efter 10 Dages og Nætters idelige Stormveir, og beklagede at seile der forbi uden at komme i Land paa dette deilige Sted. I S.O. Pasaten mellem Cap og St. Helena kom under rolig Sø en Eftermiddag en Bølge Øst fra, med en umaadelig Fart imod os, som vel en Fjerdingsvej fra os reiste sig til en mægtig høi Skypumpe. Vi skarpladte strax en Kanon, for at skyde i den, dersom den havde nærmet sig os, som siges brister den. Den 10. Mai 1823 ankom vi til St. Helena, et uhyggeligt Syn fra Søen at se denne store, brune Stenklippe hængende ud over Havet, og ankrede ved

Byen James Town, den eneste By paa Øen, den ligger i en Dal imellem høie, nøgne Bjerge, hvorfra i Enden af Byen et større Vandfald. Byen har ret anseelige Huse, men ængstelig seer det ud, hvor store Stykker af Bjergene hænge over Husene. Den 14. Mai erholdt vi Gouverneurens Til-ladelse, som dengang skulde erhverves, til at besøge Napoleons Grav og Longwood, dog under en Lieutenants Opsyn, der skulde paase, at vi ikke tog for meget fra Graven til Minde om Keiseren. Paa de udhuggede Veie i Klipperne nærmest Byen, red vi, 13 i Tallet, fra Skibet med den engelske Officer. Naar man kommer op og over Bjergene seer man frugtbare Dale og Sletter, hvorfra Øens Beboere og de Skibe der anløbe Øen, blive vel forsynede med Grønt og Frugter. Longwood ligger oppe paa Toppen af Bjerget, vel 2000 Fod høit, paa en saadan frugtbar Slette, og den Bolig, Napoleon strax ved sin Ankomst flyttede ind i, var en forhenv. Gouverneurs tarvelige Sommerbolig, som senere noget forfaldt. Det var en almindelig een Etages Bygning med en 3 Fags Qvist paa Midten, paa en Udbygning der blev til-bygget midt paa Huset, vare begge Sider store Glasruder, den høire Side vendte ud imod en meget lille Have, eller rettere sagt, nogle store, med en tæt Tjørnehæk indesluttede Blomsterbede. Midt i Haven var der en Plaine beplantet med lutter Roser, herom en Gang og paa Siderne af denne atter Roser og intet andet. Det skal have været Keiseren en Tidsfordriv at gaa og plante i denne lille Have og pleie sine Roser, og aldrig saae man der med ham andre end Mdm. Bertrand. Over Haven blev der holdt meget Hævd, og de Roser de fremmede Besøgende kunde faa derfra, blev tildelt meget sparsomt, da det sagdes, at de alle vare plantede med Napoleons egen Haand. Den eneste Udgang til denne lille Have var fra hans Soveværelse, ved 2 Døre med Glasruder, der vendte ud til den. Det første Værelse man fra Sletten træder ind i, i den Bygning han beboede, var et langt, ikke bredt Værelse i den omtalte Udbygning, hvis ene Side vendte ud imod Haven, den anden og sydlige Side ud imod Havet. I Værelset stod endnu hans Billard. Naar man kommer igjennem dette, kommer man ind i en temmelig stor, mørk Skraastue, hvori et enkelt Vindue til Haven, til høire af dette et etfags Værelse med et Vindue til Haven, Keiserens daglige Opholds- og Arbeidsværelse, nedenfor dette hans Soveværelse med 2 Fag Vinduer, og de omtalte 2 Glasdøre ud til Haven. Hans simple Seng stod

deri. Værelset var beklædt med gulbrunt, ensfarvet Papir, indenfor Soveværelset hans Badeværelse, tilbygget efter Keiserens Ankomst, hvori der stod hans Marmor Badekar, til venstre af det store omtalte, noget mørke Værelse, hvori de der søgte Audients opholdt sig, og tildels ogsaa skal være benyttet som Spisestue, havde Grev Montholon med Gemalinde, der fulgte Keiseren i sin Forvisning, 2 Værelser, og bag disse Napoleons Bibliothek, hvorfra en Dør ud, til den aabne Slette og Udsigt over Havet. Udenfor Døren stod der en stor, tæt Pil forplantet til Øen fra Botani Bay, hvorunder Napoleon i en Lænestol daglig sad og læste. Under et Besøg fik jeg Tid og Leilighed til at tage en Plan af Leiligheden han beboede og en Tegning af selve Bygningen. Da Keiseren levede laa det engelske 53de Regiment stadig omkring Longwood for at holde Vagt. Paa Sletten, ikke langt fra Longwood, var der bygget en stor, omfangsrig Bygning for den engelske Regjerings Regning, den var kun en Etage høi, men indeholdt 54 pragtfulde og kostbare Værelser, bestemte for Keiseren, store kostbare Speile, og hvide og sorte Marmor Kaminer vare opsatte, men intet andet saa vi. Napoleon skal engang være gaaet igjennem alle Værelserne, men sagde de var byggede i engelsk Stil, og behagede ham ikke, og flyttede aldrig ind i denne Bygning. Bertrand og Md. Bertrand boede i et lille Sted, noget før man kom til Longwood og Las Casas i et noget større Sted, men noget længer fra paa en med frodigt Græs bevoxet Bakke, det kunde sees fra Keiserens Grav. I Qvistværelserne paa Longwood havde hans Kammertjener Marchand og hans Hushovmester Cypriani deres Værelser. Paa den store Slette hvor Longwood laa, var der frodig Græs, hvor imellem banede Spadseregange, men ingen Skygge, thi den var blottet for Træer. Under Napoleons Ophold red han imellem længere Toure omkring paa Øen, og gav undertiden Audients for nogle af dens Beboere, og de Fremmede, der maatte komme til Øen, og som han vilde se. Fra Longwood red vi ned til Keiserens Grav, der laa i en dyb Dal. Liget stod i en aaben, muret Grav, dækket af 3 store, flade Stene af grovt Marmor, taget ud af Kjøkkengulvet af det nye Longwood; tæt om Graven var der et Jerngitter, uden om dette 7 Taarepile der beskyggede Graven, og uden om disse et Trægitterværk, i Stenfjeldet til høire et lille Kilde-

væld fra en Vandaare, og fra dette stod et lille Skilderhus, hvori der laa en Protokol, hvor de besøgende kunde indskrive deres Navne og Tanker, lidt oven for Graven laa der 2 smaa Huse, hvori 2 ældre Underofficerer boede for at holde Vagt, disse bragte Pen og Blæk samt Vandglas, der lønnede sig godt for dem, da vi havde drukket af Kilden. Den engelske Officer gav os hver en Gren af de Taarepile der stod om Graven, selv maatte vi intet tage uden lidt Jord, som jeg ogsaa gjorde. Fra Haven paa Longwood havde vi hver faaet en Rose. Fra Graven red vi tilbage til Jamestown, hvor vi kom sent om Eftermiddagen. Det var efter Napoleons Ønske, at han blev begravet i den beskrevne Dal. Han var engang spadseret med Md. Bertrand derved, og træt som han var blevet, satte han sig under Skyggen af Pilene, hvor han faldt i Søvn; drømte ilde, vaagnede uroligt og sagde: »Skulde jeg dø paa denne fordømte Ø, da sørg for at jeg bliver begravet her«. Det var kanske det eneste af hans Ønsker Sir Hudson Lowe har opfyldt. Napoleon der ankom til St. Helena den 17de October 1815 med det engelske Linieskib Northumberland under Komando af Admiral Sir Georg Cockburn, levede i dette ulykkelige Fangenskab (som Sir Hudson Lowe, Gouverneuren paa Øen, forbittrede ham saameget, (see Dr. O. Mares Beskrivelse, udkommet her 1823, om hans 2-aarige Ophold som Keiserens Læge paa St. Helena) i 5 Aar 6 Maaneder og 18 Dage da han døde den 5 Mai 1821. Generalerne Bertrand med Kone og 3 Børn, Las Casas med en Søn, Montholon med Kone og en Søn og Gourgoud tilligemed Keiserens Kammertjener Marschand og Mætre d'Hotel Cypriani samt 12 Tjenere fulgte ham til sin Forvisningsplads. Det maa siges til Ære for den engelske Befolkning paa Øen, at der var en almindelig Forbittrelse imod Hudson Lowe, som i April 1816, 1/2 Aar efter Keiserens Ankomst, blev ansat som Gouverneur paa Øen, og forblev der i denne Stilling saa længe Keiseren levede. Den gamle rige, paa Øen velansete Mr. Salomon, hos hvem vi logerede, og som var Svigerfader til en af Hudson Lowes Adjudanter, fortalte os nu, at denne havde fortalt ham, at Sir Hudson Lowe engang kom til Longwood og vilde tale med Napoleon. Sir Hudson mødte i Audiens Værelset, og sagde til den vagthavende Officer: »Vil De sige til General Bonaparte«, som han altid til Keiserens Ærgrelse kaldte ham, »at jeg er her og vil tale med ham.« Keiseren

der hørte dette, da Døren i hans tilstødende Værelse stod paa Klem, sagde høit til Officererne, der meldte ham: »Sig ham, at jeg idag ikke vil tale med ham.« Da Officeren meldte dette, sagde Gouverneuren: »Jeg spørger ikke om hans Tilladelse,« hvorefter Napoleon ud af den halvt aabne Dør raabte: »Her ligger for mig to ladte Pistoler, og den der træder ind i mit Værelse uden min Tilladelse, skyder jeg ned, og det skal være mig en Glæde at falde for det hæderlige 53. Regiments Kugler«. Sir Hudson, som ikke tvivlede om, at Napoleon vilde gjøre Alvor af sin Trudsel, forføiede sig strax meget opbragt bort.

Hudson Lowe gjorde stadig Alt hvad hans onde Sind kunde udfinde for at saare den faldne Keisers Følelser, ja! gik endog saa vidt, at han forviste fra Øen 2 af Keiserens hengivne Generaler, der var til saa kjært Selskab for ham, og snart efter, i Juli 1818, hans Læge, Dr. O. Meara, som havde vundet Keiserens fulde Fortrolighed og med hvem han gjerne samtalede om sin mærkværdige, berømmelige Fortid, om Hudson Loves Ubetydelighed, hans nedrige Opførsel og væmmelige Personlighed, der var Keiseren saa modbydelig, at han lod de Fødemidler kaste ud af Vinduet, som han tilfældig havde seet paa, fordi han troede dem forgiftede ved hans Aasyn. H. Lowe undsaa sig end ikke for at fjerne O. Meara fra Keiseren under hans Sygdom, saa denne efter hans Fjernelse $\frac{1}{2}$ Aar var uden Lægehjælp, fordi han ikke vilde se nogen anden Læge om sig. Keiseren oversaae H. Lowe i den Grad, at han sagde: »han i sine Felttog ville have Betænkelighed ved at betro ham en Lieutenants Post«. O. Meara har efter sin Ankomst til Europa udgivet en Beskrivelse om sit 2-aarige Ophold paa St. Helena, oversat af Joh. Nic. Høst og udkommet her i 1823, som jeg henviser til, fornemlig fordi den indeholder saa mange høist interessante Samtaler med Napoleon. Maitre d'Hotel Cypriani (en Corsicaner) hed ogsaa Tranchesry, men blev aldrig kaldet ved dette Navn paa St. Helena, fordi han under dette var bedst kjendt af H. Lowe, som vidste, at han var i Besiddelse af hans svage Styrelse i kort Tid som Gouverneur paa Capri. Cypriane var Keiseren overordenlig hengiven og derfor ogsaa særligt afholdt af ham. Han døde i Februar 1818 og havde Kone og 3 Børn i Rom. Da han laa syg, kaldte Keiseren O. Meara til sig en Nat, og forlangte at han skulde følge ham til Cypriani, thi, sagde han: »Synet af mig har ofte trøstet

mange døende paa Valpladsen og forbedret deres Stilling, og jeg haaber det gjør samme Virkning paa ham. Nei, Sirel sagde han: »seer han Dem, vil han anstrænge sig for at reise sig i Sengen, der ville medføre en Besværelse for ham og Dagen efter døde han. En Italiener Santèné i Keiserens Tjeneste, i hvilken Stilling hørte jeg ikke, dog nok underordnet, af en meget fast Karakter, og kjæk og færdig i at bruge sine Vaaben, havde fast besluttet at dræbe H. Lowe og dertil ladet sin dobbeltløbede Flint. Han betroede sit Forsæt til Cypriani, der ikke formaaede ham til at forandre sin Beslutning, hvorfor han fortalte det til Keiseren, der lod ham kalde og befalede ham at lade det være, som han derefter ei heller vovede.

Endel af det her omtalte har jeg hørt omtale og stadfæstet paa St. Helena af en af H. Lowes tidligere Adjudanter, der var gift med en Datter af Mr. Salomon, hos hvem jeg boede under mit Ophold der.

Napoleon fødtes som bekjendt paa Øen Corsica d. 18. August 1769, var Frankrigs Keiser til 17. Juli 1815, da han gik ombord i Fregatten Bellerophon til England, hvorfra han førtes som Fange i Krigsskibet Northumberland under Komando af Admiral G. Cockburn til St. Helena, hvor han ankom den 17. October 1815, og døde den 5. Mai 1821, blev altsaa 51 Aar, 8 Maaneder, 17 Dage gammel. Hans Lig førtes fra St. Helena til Frankrig i Skibet Belle Pæale, hvortil det ankom den 7. Mai 1861.

Under vort Ophold paa St. Helena havde en Dag min Collega og Kistekammerat C. Muus og jeg en morsom og lønnende Fiskefangst, efter Anvisning af en Fisker paa Øen. Vi satte os ned i Chaluppen, tog hver et Lommestørklæde bundet til og strammet ud imellem 2 Stokke, og hver et Stykke raat Kjød. Dette trykkede vi i Vandet og om Blodet og Trevlerne derfra samlede der sig en stor Masse smaa Fisk som Anchiovis. Vi stak nu det udstrammede Tørklæde ned under dem, fik det hver Gang fyldt op, og fik snart fyldt 3 Pøse med dem, en stor Mængde Bonitter slog imellem de smaa Fisk til god Føde for dem. Da vi holdt op med at knibe Kjødets i Vandet, forsvandt de smaa Fisk, og nu uddang vi 6 Snører, satte en lille Fisk paa hver, og begyndte at hive ud af dem vi havde i Pøsene, hvorom Bonitterne atter flokkede sig, men forgreb sig hvert Øieblik paa dem, der sad paa Krogene, og inden en Time havde vi 60 store Bonitter i Færtøiet, hvor nogle

af vore Matroser strax flækkede og behandlede dem, saaledes, at de paa Snore kunde hænges til Tørre, og vi havde længe godt af dem, stegte til vor Frokost og til Foræring til andre. Bonitten ligner Makrelen, men er meget større og meget kjødfuld. En almindelig Bonit giver et rigeligt Maaltid for 10 Personer.

Den 20. Mai forlod vi St. Helena, passerede de azoriske Øer den 30. Juni, ankom til den engelske Canal den 10. Juli og ankrede paa Kjøbenhavns Rhed den 19. Juli 1823, og jeg havde den Lykke at træffe min hele Familie i Live og vel.

Hermed endte min anden Reise, den første til China.

Kort efter at jeg var kommet hjem fra min anden Reise, tog jeg min Examen i Længden, som jeg i min Interesse for Navigationen havde vel studeret mig ind i paa min sidste Reise. Ikkun 3 Dage gjennemgik en Mandukteur med mig de befalede Ting, hvori jeg skulde forhøres. Han meldte mig som udgaet fra sig, men jeg maa bemærke, at det dengang var lettere end nu, dog lærte man saa meget, og alt hvad der behøvedes til at navigere et Skib til de fjerneste Egne. Det var mit Ønske at forblive i det asiatiske Compagnies Tjeneste, og jeg søgte ingen anden Employ, uagtet den lange Tid der forløb imellem Reiserne, men det blev mig ogsaa derved klart, at Udsigterne til Forfremmelse derved vilde blive langvarige og ikkun give mig en sparsom, kanske trang Fremtid, og jeg besluttede derfor at stræbe efter at komme til Bengælen, et Land og et Folk, jeg havde faaet kjært fra min første Reise, og hvor jeg haabede lettere at kunne bane mig en Vei end i mit Fødeland.

Compagniets Interessenter besluttede i Foraaret 1826 at sende sit største Skib, Christianshavn, paa en Reise til China. Den gamle hæderlige Capitain Stage blev ansat til at føre det, og jeg blev ansat derved som Reserve Styrmand, spiste endnu ved 2. Bord, men avancerede til at faa eget Kammer i Skibet, hvorpaa jeg satte stor Pris. Da det tilmed bragte mig den Fordel, at jeg kunde føre nogen mere Negotie for mig selv. Da jeg hilste paa den gamle Capitain Stage som min tilkommende Chef, sagde jeg ham

aabent, at det var min Hensigt og mit Ønske at forlade Skibet paa Reisen, saafremt dertil skulde gives mig Leilighed, for at søge mig en Stilling i Bengalen, da jeg fra Etatsraad Muus havde faaet en Anbefalingsskrivelse med til hans Søn, som jeg kjendte fra min Reise til Bengalen, da han gik ud med os, og som nu eiede Indigofabrikken Merpore der, og spurgte ham, om jeg dertil skulde søge Directionens Tilladelse. Capt. Stage som altid gjorde sig en Glæde af at hjælpe unge Mennesker frem, der selv stræbte derefter, svarede mig. »Nei, det skal De ikke gjøre; thi nægter Directionen Dem det, kan jeg ikke give Dem Tilladelsen; men tier De og overlader det til mig, skal det være mig en Glæde at hjælpe Dem dertil. Jeg holder af at unge Mennesker vil stræbe fremad«, og jeg fulgte hans Raad. Den 23. April 1826 afseilede vi fra Kjøbenhavns Rhed, og jeg blev ansat til paa Reisen at gjøre Vagt med Skibets Næstcommanderende, Overstyrmand Holm, en høist elskværdig Mand. Jeg havde den Lykke snart at vinde saavel Cpt. Stage som Cpt. Holms Tillid (Holm kaldtes Capitain, da han tidligere havde ført Skib). Capitain Stage, saa retsindig og retfærdig han var, havde den Besynderlighed, at de, han holdt mest af og havde fattet Tillid til, var han strengest imod, især med Paalæg af Forretninger. Han paatog sig saa at sige en Slags Opdragelse af dem for at dygtiggjøre dem og føre dem frem, og paalagde dem Bestillinger, som han sagde, man skulde være stolt af at blive betroet, som han tog mærkelig fejl af, da der var Bestillinger deriblandt, som man meget nødig vilde have, saasom Vanduddelingen hver Morgen Kl. 6 til Mandskabet, Kokken og Kreaturerne, fra Vandlasten. Efter Hundevagt fra Kl. 12 til 4 at skulle op Kl. 6 og ned i den dybe Last i den stærke Varme, hvor det efterhaands blev mere og mere besværligt, naar de øverste Fade tømtes, at skulle arbejde ned i Lasten til de fulde, var en af de Bestillinger, han paalagde mig og hvormed han var meget nøieseende, da han en Reise skal have havt Vandmangel, men jeg har, som han mente, aldrig følt mig stolt af den. Dog gav den mig en Fordel. Jeg havde selv $\frac{1}{2}$ Pot Vand mere daglig, Vandlastgasterne $\frac{1}{4}$ Pot, og den halve Pot, jeg havde ud over min sædvanlige Rancon, kom mig godt tilgode til mine mange Kanarifugle, jeg havde taget med til Forhandling i China. Dernæst paalagde han mig mange Forretninger med Navigationen, som han havde hørt, at jeg

havde særlig Interesse for. »De har det unge skarpe Øie og den faste Haand til Observationer«, sagde han, »det mangler nu alle vi gamle«. Derimod var det mig mindre kjært, at han paalagde mig hver Middag Kl. 12 at trække Skibets Chronometere op; thi glemte een Gang, vilde de 6 Timer efter være gaaede istaa, og vi være udenfor Chronometer Observationer indtil vi naaede Land igjen.

I Nordsøen traf vi vestlige og stormende Vinde, hvor for vi søgte Nord om Scotland. Under haarde Storme og svær Søgang, hvori Skibet arbejdede haardt, brækkede vort Bogspryd, og Skiket blev noget læk. Vi søgte da ind i Shannon Floden, der løber op til Limerich i Irland og ankrede her i den første Halvdél af Mai Maaned ved Byen Kilrush, der ligger noget fra Indgangen til Floden oppe i Landet, men tæt ved Floden boede en Tømmermester Mahony, der i Forening med Skibets Tømmermænd skaaledé Sprydet m. m. Et saa stort Skib som Christianshavn havde i 62 Aar ikke været i Floden, og vi havde derfor stadig Besøg af Beboerne fra Byen, Herrer og Damer fra Kilrush, deriblandt en Dr. Keenan, som jeg min forrige Reise havde ligget sammen med paa St. Helena. Dr. Keenan og en Dr. Fitzgerald besøgte mig oftere og bragte med sig en ældre Mand, en Major Creagh, med sin smukke og vakkre unge Datter, som jeg flere Gange ved deres Besøg tracterede med danske Kryddertvebakker og Kirsebær Liqueur af Herings Fabrikat. Liggende ved Landet har altid Næstcommanderende Vagt hele Dagen, og da jeg var paa hans Qvarter, jeg selvfølgelig ogsaa, da jeg havde at afholde Regnskab over alt hvad der blev leveret og forbrugt til Skibets Reparation. Cpt. Holm sagde til mig: »Naar vi faa Leilighed; lad os saa gaa i Land sammen«, hvorefter jeg længtes, da jeg gjerne vilde besøge de artige engelske Familier, der havde besøgt og indbudt mig; men senere sagde han til mig: »gaa De i Land Mr. Ludvigsen (som han kaldte mig. Hr. Ludvigsen var for meget, og ligefrem Ludvigsen for lidt), jeg bryder mig ikke derom«, og jeg gik i Land. Den næste Morgen blev jeg kaldt ned i Kahytten til Cpt. Stage, der sagde til mig: »Aa! jeg vilde saa gjerne talt med Dem i Gaar Eftermiddags, men vi raabte Ludvigsen paa Dækket og vi raabte Ludvigsen i Lasten, vi raabte Ludvigsen paa Toppen og For og Agter men der var ingen Ludvigsen at finde«. »Nei! Hr. Captain«, svarede jeg, »jeg var i Land«. »Det vidste jeg

slet ikke af«, sagde han. »Jeg havde Cpt. Holms Tilladelse dertil«, sagde jeg. »Ja, men De vidste jo nok, at Cpt. Stage var i Skibet«. »Ja, Hr. Capitain«, svarede jeg, »hos Cpt. Ørgaard, som er den eneste Capitain, jeg har faret med, var det blot Overofficererne, der spurgte om Capitainens Tilladelse, alle andre gik i Land efter Næstcommanderendes«. »Ja, men nu farer De jo ikke med Ørgaard«. Jeg taug. »Jeg skal give Dem en Leveregel. De skal altid gaa til Ho'edet og ikke til R« (en smuk Compliment til Cpt. Holm). Jeg taug fremdeles, hvorefter han da sagde: »Ja, det var ikke andet, jeg vilde«, og jeg bukkede og gik. Han var blevet stødt, da han troede, at jeg havde forbigaaet ham, og jeg paa min Side troede at have handlet beskedent og ikke vilde blæse mig op som Overofficer. Om Middagen Kl. 12, da jeg gik ned i Kabytten for at trække Chronometrene op, sad den gamle Mand i sin Sopha. Jeg bukkede, da jeg gik forbi ham frem og tilbage, men saae alvorlig og muggen ud, da jeg følte, at jeg ikke havde fortjent hans Reprimande. »Hvad Satan seer De saa surt for?« Jeg mente, at jeg ikke saae surt. »Kald paa Hovmesteren, og hold Dem til mig«, sagde han, og han tracterede mig med et Glas Vin og sagde: »De skal ikke tage Dem det saa nær, at en gammel Mand siger noget til Dem, og gaa De nu i Land, naar De vil«. Den honnette godmodige Mand havde dog nok fundet at have gjort mig nogen Uret, og mig bevægede nu hans Venlighed. Cpt. Ørgaard, der følte sig meget, havde aldrig kunnet vise en saa venlig Adfærd imod en Underordnet.

Jeg gik nu flere Gange i Land og var i Selskab hos Dr. Keenan, og besøgte altid Major Creagh med hvem jeg gjorde nogle Spadseretoure til ikke megen Fornøielse, da man saavidt Øiet kunde række ikke saae andet end Tørvemoser. Byen var tarvelig og Fattigdommen øiensynlig stor iblandt Befolkningen. Mange smukke unge Piger gik ikkun med et let Overslag over sig, som kanske var det eneste Klædningsstykke de havde paa, og som modtog Smaagaver fra os med synlig Tilfredshed, og jeg havde et sørgeligt Bevis paa deres Trang. Da jeg tog Afsked med Major Creagh og hans Datter, forærede jeg hende en Canarieflugl, som hun havde ønsket sig, og nogle Flasker Kirsebær-Liquer.

Vi forlod Shannon Floden den 20. Mai efter vel

fuldendt Reparation. Den gamle Cpt. Stage havde desto værre faaet Koldbrand i sit ene Ben, der endte hans hæderlige og i sin Tid, da hans Stilling tillod det, saa velgjørende Liv den 1. Juni 1826, og han blev sat overbord den samme Dag, vi saae den Cap-Verdiske Ø St. Anthoni, baaret Skibet rundt af Chaluproerne i Uniform og under Salut af 9 Minutskud.

Cpt. Holm, der nu skulde være Skibets Chef, og var bekjendt med min Plan og mit Ønske at forlade Skibet og gaa til Bengalen om mulig Leilighed dertil skulde tilbyde sig for mig under Reisen, var ligesaa velvillig stemt for at hjælpe mig dertil, som Cpt. Stage havde været, talte samme Aften med mig om det Avancement, hvortil jeg nu var berettiget, men som, saafremt jeg modtog det, vilde forhindre mig Tilladelse til at forlade Skibet, da jeg vilde træde op i Officerernes Nummer og komme til at staa for Regnskab som Skibets Constabel. Jeg renoncerede da paa Posten, men Dagen efter, da Flaget blev heist, Skibs-Artiklerne oplæst for Mandskabet og Avancementerne tilkjendegivet, smertede det mig dog at se mig gaaet forbi af min Eftermand, og ofte pinte det mig senere at se ham gaa tilbords til 1. Bord, medens jeg forblev i min beskedne Stilling ved 2. Bord.

Mandskabets sædvanlige Daabs Forlystelser under Linien blev afholdt, hvorved intet videre er at omtale. Det blev os klart, at vi ved vort Ophold i Shannon Floden nu ikke kunde naa den chinesiske Nord sø forinden N.O. Monsoonen der satte ind, og vi bleve nødte til at søge en Ostpassage til China, og det blev derfor besluttet at anløbe Cap det gode Haab for at fylde Vand og proviantere til den nu videre forlængede Reise, der nu forestod.

Den 12. August ankrede vi i Fals Bay eller Simons Bay, hvor man ligesom i Cap Staden faaer fortræffelige Provisioner. Paa Rheden laa en engelsk Orlogsmand og et Par Coffardi Skibe, det ene Skibet Forbes Capitain Hough under Havari med knækkede Master ved Stormen i Vintertiden under Africa, og var bestemt til Calcutta, med dette Skib kunde jeg nu komme til Bengalen og Cpt. Holm havde lovet mig at ville overtage mine Fugle og andre Varer, jeg førte ud med mig for China, men forinden endelig Aftale med Cpt. Hough var truffet, kaldte Cpt. Holm mig en Eftermiddag i Land, og bad mig, da jeg kom til ham, at følge sig op til et Vandfald noget fra

Byen, hvor der skulde være en Hottentot Dands. Paa Veien sagde han til mig: »De veed, Ludvigsen, at vi skal igjennem den store Ost Passage til China, hvor ingen ombord af os før har været, og De veed ogsaa, at jeg med de gamle Styrmand jeg har, ingen Assistance har i Navigationen. De er den jeg stoler paa, og jeg ønsker meget at De følger med til China og føler det en Pligt for mig imod Compagniet ikke her at afskedige Dem. I China vil De vist ogsaa lettere og billigere faa Passage til Bengalen med et eller andet af de Country Skibe, som der som oftest ligger, og De kan da der selv tage Avancen paa de Varer De udbringe«. Hans Venlighed og Tillid smigrede mig, og jeg føiede gjerne den Mand, som altid viste saa megen Interesse for mig, og jeg følte, at han havde Ret i, hvad han havde udtalt for mig, og han og jeg opgav da videre Forsøg paa Aftale om Afreisen. En dansk Mand, en Hr. Øst, med Kone, bosat i Cap Staden, kom her til Simons Town for at besøge os, hans Landsmænd. Det var et Par ældre venlige Folk, de introducerede mig til en Doctor Drury, en ældre engelsk Læge, gift med en ung smuk Kone, hvis yngre Søster var i Huset hos dem. Disse Folk viste mig al mulig Opmærksomhed, og det blev mig meget behageligt at komme i dette Hus. De sendte mig ofte Mælk og Frugter ombord, og var jeg i Land, som oftest med vores Overlæge Trentepohl, og jeg havde hilst paa dem, sendte de altid en Tjener med os med Forfriskninger, naar vi enten gik ud langs Kysten eller op imellem Bjergene. Vi havde arrangeret et lille Bal ombord, Skandsen der udgjorde Dandsesalen, var dækket med Solseil og Flag om Siderne. Endel af Skibets unge Mandskab, der spillede flere Instrumenter, spillede til Dansen, og enhver af Officererne inviterede de Damer og unge Herrer, i hvis Huse de kom, til Ballet. Jeg førte den unge Mrs. Drury og hendes Søster ombord i Chaluppen som mine Damer. Vi havde anstrængt os for at gjøre Ballét i et og alt saa behageligt som muligt, og vore Gjæster morede sig ogsaa synlig godt; thi vi havde overladt til Damerne at bestemme naar de vilde i Land, men ingen af dem forlangte det før Solen stod op. Jeg førte mine Damer, som var nogle af de sidste der forlod Skibet, atter i Chaluppen i Land op til deres Bolig, og da jeg kom ombord, spadserede jeg lidt frem og tilbage paa Skandsen med Skibets 2. Styrmand, Thellesen, hvis 17aarige Søn, Dreng ombord, havde spillet

en af Violinerne om Natten til Ballet. Han kom glad til Faderen og viste ham en lille Fisk, han havde fisket, nærmest lig en Aborre, men i Vandet blæste den sig op som en Kugle, hvorfor Hollænderne kaldte den Blaasbaik eller Blæsebælgen. Drengen, der var noget pyntet fra om Natten, havde tilsølet sine hvide Buxer og Faderen sagde til ham: »Gaa du Svin, jeg vil ikke se dig«, og disse Ord blev de sidste, han sagde til ham. Drengen gik til Kabysen og fik Fisken kogt. Strax efter kom en af Folkene og sagde til Faderen: »Deres Søn sidder forude og er vist syg, thi han kan ikke tale«. Vi gik strax til ham og fandt ham stum. Vores Underlæge gav ham strax et Brækmiddel (Overlægen var endnu ikke kommet ombord fra sine Balgjæster om Natten). Jeg steg strax i en Jolle og fik Lægen fra det engelske Orlogsskib med ombord, men forinden vi kom, var Drengen død. Ved den derefter foretagne Obduction viste det sig, at Fisken havde været giftig. Heldigt var det for min lille Oppasser, at Fisken havde været saa lille, thi han havde bedet om at faa lidt med af den, men Kammeraten havde svaret ham: »Du seer nok, at her er lidt nok til en, at sige saa til to«, og han fik intet. Faderen tog sig, som man kunde vente af ham, ikke Sønnens Død videre nær. Der blev fra Land givet Ordre til at fiske nogle af disse Fisk, som blev kastet for Hunde og Katte, men de vilde ikke æde deraf, men naar de endelig, tvungne ved Sult, aad af dem, døde de strax efter.

Dagen før min Afreise d. 24. August tog jeg Afsked med Drurys Familie, og tog med mig til Damerne min bedste Sanger af mine Kanariefugle til Erindring om mig. Jeg beklagede meget, at jeg ikke fik Leilighed til at reise til Cap Staden for at hilse paa den elskværdige Fru Kekewich, som havde Passage med os til England min første Reise, og hvem jeg som Dreng den Reise havde opvartet ombord. Jeg er forvissat om, at det vilde have glædet hende at se mig engang igjen, da hun altid var saa kjærlig imod mig, og behandlede mig næsten som om jeg hørte hende til. Hun kaldte mig altid »du klene Spidsbube«, da hun var Hollænderinde. Det vilde have glædet mig meget at hilse paa hende.

Den første Nat efter vor Afreise fra Simons Bay fik vi en haard Storm, og hele Mandskabet, der havde Vagt, blev søsøge. Vi undersøgte Levningerne af Maden, Koge-

De to store Hvaler, jeg en Eftermiddag saa staa lige imod hinanden paa deres Haler, siger Professor Steenstrup, har været en Kjærligheds Historie, som altid sker paa den Maade.

Det var i Sydhavet i Nærheden af Australien, jeg saa dem, hvor man siger de største findes. Hvalerne og Hayerne føde levende Unger, Hvalerne sjældent mere end een, Hayerne destoværre flere, naar Hvalen føder sine Unger kommer altid Halen først frem en 3 à 4 Al. lang, som den strax sætter i stærk Bevægelse, men først efter 2 à 3 Dage skyder den hele Ungen frem.

Fiskene i de store Verdenshave, som skyder Rogn følge som oftest med en Fisk af det modsatte Køn »en Hønfisk«, og leve saaledes i et Slags Ægteskab, naar Hunnen skyder sin Rogn, løber Hannen strax efter den for at skyde sin Mælk over den for at gjøre Rognen frugtbar.

karrene, men fandt intet, som vi kunde tænke os Aarsagen dertil. Senere læste vi i Horsbourghs fortræffelige Direction, at det var meget almindeligt, at Folk, selv de mest søvante, der gik ud fra Simons Bay og strax traf ind med stormende Veir, blev søsyge, hvad han tilskrev Vandet derfra.

Naar jeg undtager, at vi i Nærheden af Ny Holland en Eftermiddag saa 2 mægtig store Hvaler reise sig imod hinanden i Nærheden af os, saa høit, at vi maatte antage, at de stod paa deres Haler, og kort efter falde tilbage hver paa sin Ryg, passerede intet af Interesse for mig, før vi naaede ind i Allas Strædet, beliggende imellem Øerne Lombock og Sumbawa, fra hvilket sidste Røg steg op fra et ildsprudende Bjerg. Allas Strædet var Indgangen til den Ost Passage, vi havde bestemt os for. Da vi havde passeret Strædet og Célebes Archipelag, og kommet ind i Macassar Strædet, grundede det en Formiddag op til 4 Favne Vand hvor Kortet viste 7 Favne. Vi dreiede da strax til, og Styrmand Thellessen og jeg gik i Fartøjerne, han øster ud og jeg vester langs med Borneo for at lodde. Vi signaliserede stadig til Skibet, og da Thellessen havde faaet dybt Vand, blev jeg tilbagekaldt. Det var under Borneo Kysten en qvælende Hede, og jeg badede mig stadig over Hals og Bryst ved Hjælp af mit Lommetørklæde. Følgen deraf blev, at jeg Dagen efter næsten var hudløs saavel over Hals som Bryst, saa langt Badningen var naaet.

Da vi var kommet ud af Macassar Strædet, satte vi Cours ud imod Pelew Øerne, og dernæst til den vestligste af Carolinerne, Øen Uap, hvorfra vi stod N.V. over og ind imellem Bash Øerne og Formosa til China, hvor vi ankom d. 27. November 1826, og ankom paa Wampou Rhed d. 2. Decem̄ber.

Ved Ankomsten til China havde vi, skjøndt Bredden ikke høiere end 23° Nord, 3° Kulde, som var saa meget føleligere for os, som vi for kort siden havde været i 30° Varme i Macassar Strædet, der gjennemskjæres af Linien. Dog følte jeg mindre Kulden end Bekymringen for mine Kanarifugle, for hvis Conservation jeg havde tørstet saa meget paa Reisen for at have Vand til dem, som vi nu havde knapt ombord, og især for Tabet ved at miste dem, da de begyndte at krybe sammen og tabe deres Udseende og Sang, men heldigvis kom en Chineser ombord, der kjøbte dem alle, rigtignok under den Pris, jeg havde ventet,

men dog nogenlunde tilfredsstillende, da jeg fik $5\frac{1}{4}$ Pjaster for Stykket, saavel Hanner som Hunner, og udbragte dem til c. 450 Rdl., mig selv havde de her kostet 40 Rdl. Paa et lille Parti Kirsebærbrændevin, jeg førte ud med af Herings Fabricat, tjente jeg ogsaa ret taalelig, og fik saaledes ret vel realiseret min ringe udbragte Negotie. I China som altid under saa almindelige Forholde er ens, var der ingen Forandring fra min forrige Reise. Paa Floden ved Wampou laae iblandt mange andre Skibe det engelske Country Skib Lady Milford, Capitain Jackson, hjemmehørende i Bombay. Dette var bemanded med 2 engelske Styrmand og c. 40 Lascarerer (indiske Søfolk), og fragtet af en persisk Kjøbmand til Calcutta. Med dette fik jeg ved venlig Bistand af Cpt. Holm fri Passage til Calcutta, imod at jeg skulde indlægge nogle friske Provisioner af Ris og Fjerkræ, og jeg forlod Compagniskibet og gik ombord i Lady Milford, hvor jeg tilbragte c. 3 Uger meget behagelig hos de 2 vakre velvillige Styrmand, men da Skibet endnu ikke var seilfærdigt, havde jeg ikke taget min Afsked fra Compagni. Skibet. En Morgen fik jeg en lille Billet fra Cpt. Jackson der stadig laae i Canton, hvori han anmodede mig at komme op til sig. Jeg tog da samme Formiddag til Canton, og fik der af ham den for mig nedtrykkende Efterretning, at den persiske Befragter havde forandret sin Beslutning, og at han nu havde sluttet med ham at gaa til Bombay paa Malabar Kysten istedetfor til Calcutta, og paa min Forespørgsel til ham, sagde han, at jeg ikke kunde vente Passage' fra Bombay til Calcutta til Søes, og over Land at reise i Palanquin vilde blive alfor kostbart og langt overstige mine pecuniaire Kræfter. Jeg havde nu renonceret paa mit Avancement ved Cpt. Stages Død, jeg havde opgivet Forsøget med at faa Passage med Skibet Forbes fra Cap, og nu svigtede denne Leilighed mig, og jeg blev i et meget nedtrykt Humeur. Jeg forlod nu Lady Milford og gik igjen ombord i Christianshavn, men man kjender ikke Guds vise Styrelse, og hvorledes Han styrer alt til det Bedste for En, naar alt synes mørkt. Snart efter blev Skibets 2. Supercargo og Skibs Intendant, Vogelsang, der paa den største Del af Udreisen, fornemlig fra Cap, havde været syg, mere og mere afkræftet, og blev næsten helt lam. Jeg blev da kaldet til Assistance til Negotie Faget i Factoriet, der vel var en fremmed og ukjendt Stilling for mig, men der forekom dog mange Forretninger, hvor man

var tilfreds med den Assistance, jeg kunde yde. Skibsintendants Forretningerne bestaa i Regnskab med hele Besætningens Forpleining, Protocolføring over alt, hvad der passerer paa Reisen, Regnskab med alle Skibets Udgifter, dets Materiel og Forbrugs Regnskab, Regnskab til Skifträtten her over afdødes Efterladenskaber; men alt dette laa ved Vogelsangs langvarige Sygdom langt tilbage, dog var noget conciperet, men intet bogført. Det blev mig derfor meget besværligt, ukjendt med disse Forretninger, at overtage dem. Da vi forlod Canton, og jeg af Skibsraadet blev constitueret til Skibs Assistent eller Skibs Intendant, men da Vogelsang i sin Sygdom var ved sine Aandsevner, kunde han veilede mig noget, og jeg kom derfor godt ud af det.

Ved mit stadige Ophold i Canton havde jeg foruden et lille Honorar fra Factoriet nogen Fortjeneste med nogle mindre Forretninger, jeg gjorde for egen Regning med europæiske Varer, som jeg forskrev fra Skibene ved Wampou og solgte i Canton, men den bedste Fordel ved mit Ophold var den Leilighed, der gaves mig til det bedste og billigste Indkjøb af de Varer, jeg agtede at medføre fra China, da jeg blev vel bekjendt med Hougkjøbmændene som og med de Handlende i Butikkerne. Flere Gange var jeg med Negotiebetjentene og Cpt. Holm, der hyppig kom til Canton, til »Sing Sang« (Selskab hos Hougkjøbmændene) hvor der ved saadan Leilighed altid tracteres med Fugle-redesuppe, men disse Selskaber taalte ingen Sammenligning, med det hos Chunqua min forrige Reise.

Den 22. Februar 1827 afseilede vi fra China og havde den Sorg ikke alene for mig, men for Alle ombord at miste vor kjære og brave Capitain Holm, der 3die Dagen derefter, den 25de Februar, døde af Blodgang, hvoraf han en kort Tid havde været angrebet. Dagen efter blev han under almindelig Deltagelse sat overbord under de almindelige Ceremonier, og han blev den Første, jeg, som constituerende Skibsintendant, kastede Jord paa. Vor Overstyrmand Lassen blev nu Fører af Skibet, men han kunde i ingen Henseende remplasere Capitain Holm, han, en ældre Mand, manglede Kundskaber til den Post, han nu skulde indtage, havde meget ringe naturlige Anlæg og manglede Kundskaber i Navigation, men jeg støttede ham temmelig med Navigationen, imod hans Eftermand, 2den Styrmand Thellessen, som tragtede efter Posten, formenende at han, Lassen, ikke

turde overtage den. Thellesen var vel dygtigere, men efter Fortjeneste ilde anset ombord. Jeg avancerede nu til 4de Styrmands-Posten og den dermed forbundne Constabels Post, og saaledes til 1ste Bords Officier, men da jeg var constitueret Skibsintendant, gjorde jeg ingen Vagt, men havde Constabels Regnskabet, og vedblev i Overensstemmelse med mit eget Ønske, men især med Capitain Lassens at være Navigations Officier, for som sagt at støtte ham. Videre kunde jeg nu ikke paatage mig, da Skibsintendantposten optog mig min hele Tid, saaledes som Regnskabet og Protokolføringen laa tilbage.

Det viste sig nu som et forunderligt Held for mig, at jeg havde renonceret paa Forfremmelsen ved Capitain Stages Død; thi havde jeg modtaget den, var jeg nu blevet Vagtschef, og kunde ikke modtaget Konstitutionen som Skibsintendant, hvorved jeg nu indtog Pladsen som Nr. 3 i Skibet. Vogelsang havde vi bragt syg ombord, han laa bestandig som næsten lam i Køien, en sørgelig Forfatning ombord i et Skib, men han havde den bedste Pleie, der kunde ydes ham, thi foruden den Pleie, jeg som daglig sad hos ham for Forretningernes Skyld, ydede ham, var der stadig skiftevis en Mand hos ham, som ogsaa var høist nødvendig, da hans Lamhed hastig tiltog i den Grad, at han ikke kunde røre et Lem. Vor Overlæge, Doctor Trentepohl var en videnskabelig dannet Mand, promoveret Doctor, men han var ingen practisk Læge.

En Morgen ved Daggry under vor Seilads i den chinesiske Nordsø, raabte den Mand der havde Udkig fra Fortoppen: »en Grund forud i Læ.« Ved Hjælp af vore Kikkerter saa vi tydeligt det hvide Skum fra Søen, under den friske Kuling vi havde, bryde over den formodede Grund, som ikke var angivet i Kortet. Vi dreiede strax Skibet til Vinden, og satte Chaluppen ud, hvormed jeg gik, som den ombord, der fornemlig befattede sig med Navigationen, for at oplodde og aflægge Grunden og havde en Underofficier og 6 Mand med, og vi vare ikkun en Kabel-længde fra Grunden, da vi endnu antog at der laa en skjult Klippe, men hvor forundrede bleve vi ikke, da vi var midt i den antagne Brænding og saa ikke andet end en uhyre Masse smaa Conchylier (ved Hjemkomsten sagt mig: *Janthina fragilis*) som ved Hjælp af en lang hvid Blære, omtrent saa stort som et lille Hønseæg, bestaaende af mange smaa sammenhængende Blærer, betjene sig af

for at holde sig i Overfladen af Vandet, det var saa skuffende naar Bølgerne reiste sig, at man ikke kunde antage det for andet end Skummet fra dem, naar de slog imod Klippen. Jeg kastede Loddet, men fik ikke Bund med 25 Favne Line. Med Øsekarret tog jeg endel af disse Conchylier op i Chaluppen, de havde en blaa Farve og lignede nærmest i Formen vore Landsnegle, naar jeg trak den lange hvide Blære af dem, skjød de saameget som en lille Theskefuld af en violet, blaa Farve fra sig, som jeg samlede Øsekarret fuldt af, og fyldte ombord i klare Medicinflasker, endel tog jeg med den hele Blære, som jeg ombord satte i Spiritus, og mange tog jeg med, hvor jeg havde trukket Blæren og Sneglen ud til Samlingen, (Exemplarer af dem har jeg i min Samling). Ved min Hjemkomst sendte jeg endel til Prinds Christians Naturalie-Kabinet i de forskjellige Former jeg havde dem, og Dr. Bech, som forestod Prindsens Kabinet, fortalte mig da, at denne Conchylie betjener sig i Levetiden af denne Blære, for at samle sig, og holde sig i Overfladen af Vandet, og opgav mig Navnet paa dem. Prindsen var meget tilfreds med at faa disse Conchylier i de forskjellige Skikkelser, og bad mig give sig en Beskrivelse over Fundet, som blev oversat, og af Dr. Bech, sendt i forskjellige Exemplarer til flere Museer.

Fra den chinesiske Nordsø seilede vi igjennem Gaspar Strædet imellem Banca og Billeton og ind i Java Sø, hvor jeg med Flere gik i Land paa de 2de Brothers Øer ved Sumatra, hvor vi tog nogle Træer til Brændsel. Vi fortsatte derefter Reisen, Sunda Strædet ud, passerede heldigt den vulkanske Ø Cracatoa, under hvilken vi for vestlig Vind laa 2 Dage til Ankers, hvorfra ofte farlige Vindstød komme ned fra Bjerget, og traf snart en frisk S.O. Pasat. Den 5te Mai 1827, da vi var naaet ned i Sydhavet, til Høiden af Madagascar, døde Kl. 8 om Aftenen Negotie-raadets Medlem, Vogelsang, efter sin lange og tunge Sygdom, og jeg blev nu af Skibsraadet ansat som virkelig Skibs-intendant med fuldt Ansvar. Dagen efter blev hans Lig sat overbord.

Under Sydkysten af Afrika fik vi langvarige, haarde Storme, stadig fra N.W., og saaledes imod os, at vi laa i dette Uveir i 4 Uger, før vi kom rundt om Sydkysten. I den voldsom oprørte Sø under de langvarige Storme, arbeidede Skibet haardt, og blev saa læk, at vi uaffladelig maatte have 16 Mand ved Pumperne og pumpede over 2400

Tdr. Vand op i Etmaalet, som beregnedes efter Slagene af vore store Slagpumper. De idelige, overbrydende Søer gjorde, at vi sjelden vare tørre, og vanskeliggjorde at faa noget varmt Mad, da Ilden stadig slukkedes i Kabysserne.

Den 30te ~~Juni~~^{Juni} 1827 ankom vi til St. Helena hvor vi ved egen Hjælp, da der ingen er at faa, anstrængte os for at finde de væsentligste Lægemidler og udbedre Skaderne paa Skibet saa godt som muligt, for at naa hjem med det eller i al Fald til den engelske Kanal. Med Beklagelse hørte jeg her, at Dr. Drury paa Cap var død. Nogle Dage efter vor Ankomst tog jeg med flere af Skibets Officerer til Napoleons Grav og Longwood. Graven var uforandret fra forrige Reise, da jeg besøgte den, men Keiserens Bolig paa Longwood var helt forandret. Det forreste Værelse med Glasruderne paa begge Sider, der vendte ud imod hans lille Have, Plainen og Havet, hvorfør Billardet stod og det store Audients-Værelse, laa nu halvt opfyldt med Halm og en Landbrugsmaskine stod der opstillet, hans daglige Værelse, Sove og Badekammer vare sloifede sammen til et Rum, og omdannede til en Hestestald, hvori der stod 7 magre Heste. Bibliothekets og Grev Montholons Værelser vare fyldte med Avlsredskaber. Den store Slette, der, i en temmelig stor Omkreds om Longwood, under Keiserens Ophold, var besaaet med Græs, med Gange imellem, var nu oppløiet, og der voxede Sæd og Haveurter til Forsyning for Byen, og for de Skibe der nu anløbe Øen, kun blev hans lille Have, og den store batanibaiske Pil holdt i Hævd, om det var efter Regjeringens Villie, eller efter den Mands Følelse for det sømmelige, som havde forpagtet Jorden, veed jeg ikke. I det nye Longwood var jeg ikke inde, Dele deraf var nu for endel beboet af nogle af Øens Embedsmænd og Officerer. Gouverneuren, Brigade-General Walker viste os i vor Nød al den Tjeneste han kunde yde os. Da vi havde efterseet og forstærket vore Pumper, og calffagtret og udbedret Skibets Stævne saa godt som muligt, afseilede vi og holdt med Anstrængelse læns, naar vi holdt Skibet indenfor 5 Miles Fart, men derudover kunde vi ikke holde læns, og maatte ofte moderere Farten. Ved vor Ankomst til den engelske Kanal fik vi stormende Veir. Jeg skulde i Land i Dower, for at hente Ordre, om en saadan skulde være indløbet, og da endel af vort Mandskab led af Skørbug, vilde vor Overlæge følge med for at hente Medicin for denne Sygdom, som han

savnede. Paa Grund af Stormen vilde Skibet ikke kunde ligge bi i det snevre Pas ved Dower, medens vi nogle Timer vare i Land, og vi kaldte derfor en Kutter til os ved Øen Wight, hvormed Doctoren og jeg gik, og der blev presset haardt med Seil for at vi kunde naa Dower saa betids, at vi kunde fuldføre vore Forretninger forinden Skibet, der Natten over var gaaet med smaa Seil, kom. De engelske Søfolk forstaa godt at benytte sig af Leiligheden. Da vi kom til Dower, kunde Kutteren ikke ilandsætte os for Stormen, og jeg maatte da for en lille Loggert betale 5 Lstrl. for at sætte os i Land. Kl. 7 om Morgen ankom Skibet ud for Dower og Loggerten satte os atter ud til Kutteren for 3 Lstrl., men besværligt blev det fra denne at komme ombord i Skibet, da Kutteren i det stormende Veir og den Søgang, det var, ikke kunde lægge til Siden af Skibet.* Dower-Lodsen, Doctoren og jeg ankom vel i Nærheden af Skibet. men for at komme ombord, maatte Lodsen og jeg stige i en lille Jolle af Seildug, som Lodsen roede, medens jeg styrede den med en Aare. Doctoren turde ikke følge med os og forblev i Kutteren. Da vi kom til Skibet lod Styrmand Thellessen Seilene brase fulde forinden vi kom ombord, hvorved det faldt lige paa vor lille Jolle, der nu slirede hen ad Skibets Side, hvorved Stillingen blev meget farlig for os. Lodsen tabte Aarerne, men fik fat i en Ende, der blev hevet ud til os, jeg greb Faldrestouget og vi blev hængende i det, vi havde faaet fat i og blev trukket op, da Jollen var gaaet fra os. Lodsen, en gammel prøvet solid Mand, var rasende, da han kom ombord, og sagde, at det saae ud, som om det havde været Hensigten at seile os under. Jeg tør dog ikke antage det, skjøndt jeg vidste, at Thellessen ^{dog} havde Nag til mig, fordi han ansaae mig som den, der havde væsentligst Skyld i, at han ikke ved Cpt. Holms Død blev foretrukket Styrmand Lassen til at føre Skibet. Den flinke Lods bragte Skibet rundt i Læ af South-Foreland Pynt, hvor Kutteren, der havde bjerget den lille Seildugs Jolle, kom til os med vor Doctor.

Den 23. September 1827 ankom vi til Kjøbenhavns Rhed og fik strax Mandskab fra Land ombord til Assistance ved Pumpningen, og heldigvis bragte vi hele Ladningen uskadt hjem. Ved min Ankomst hilste jeg først paa Compagniets Direction, der var bekjendt med Skibets lække Tilstand ved Breve fra Reisen og som derfor var meget

tilfreds ved vor lykkelige Ankomst. Jeg fik ved Directionen gjort Anstalt for at faae vore ikke faa syge Folk indlagt paa Frederiks Hospital. Derefter hilste jeg paa min Familie her i Byen, og havde den Glæde at træffe alle i Live og ved Helbred.

Hermed endte min 3die Reise.

Samme Eftermiddag og Aften gik jeg til de paa Reisen afdøde Officerers Enker, der alle forud vare bekendte med deres Mænds Død. Fru Stage, en værdig gammel Kone, havde sine Børn anbragt i Stillinger og levede med 2 ugifte Døttre. Fru Holm, en net Kone c. 40 Aar og barnløs, levede hos sin gamle Fader, Forvalter Møller ved Søkvæsthuset. Fru Vogelsang, en ung Kone paa 28 Aar, havde 3 smaa Børn, den yngste født 3 a 4 Maaneder efter hendes Mands Afreise. Jeg fandt hende en fin, dannet, og efter min Smag ualmindelig smuk Dame. Hendes Mand havde efterladt hende saa meget, at hun havde sit Udkomme til sig og sine Børn, og hun følte sig ved sin lyse Forstand temmelig fattet. Jeg blev meget indtaget i denne Kone og havde imellem Leilighed til at komme i hendes Hus for efter hendes Anmodning at vejlede hende ved Salget af de Varer, hendes Mand havde ført med fra China, og som jeg havde afleveret til hende.

Min ældre Collega, Supercargo Bentley, og jeg afleverede og udveiede nu hele Ladningen til Compagniet med en betydelig Overvægt, som let fremkommer ved Reductionen af den chinesiske Catti-Vægt imod vor Punds-Vægt. Ikke en eneste Kasse, ikke en eneste Daase fandtes vaad, og det blev en meget fordelagtig Reise for Compagniet, da Ladningen var indkjøbt billigt i China. Mindre fordelagtig var Reisen for os som vare daarligt lønnede. Compagniet tilstod Mandskabet, efter vores Indstilling af 1 Maanedes Gage extra til hver Mand, $\frac{1}{2}$ Maanedes Gage til hver ud over deres fortjente Løn for deres udholdende og anstrængende Arbeide ved Pumpningen paa Reisen.

Efter at mit Skibs Intendant-Regnskab var revideret og der møisommeligt (og latterligt) nok var fundet en Feil til Erstatning af mig af 2 Skilling for en gammel Laas, der var bleven kasseret og derefter forsømt at tagej til

Indtægt som gammelt Jern, der vilde have en Værdi af 2 Skilling, blev jeg indbudt til at træde ind paa Compagniets Bogholder Contoir for at godtgjøre, at jeg kunde føre Handelsregnskabet paa Reiserne saaledes, som det forlangtes. Jeg tog da Undervisning i dobbelt italiensk Bogholderi og fungerede som Bogholder i et Aar under Bogholder Flors værdifulde Ledelse uden noget Honorar. Det Honorar, jeg havde faaet for min Assistance ved Factoriet i China og Bestridelsen af Skibsintendantposten hele Hjemreisen, blev mig meget knapt tildelt, ikkun med nogle faa hundrede Rigsdaler, men det var mig ogsaa temmelig ligegyldigt. Udsigten til at komme ind i Negotiefaget, det var mig det magtpaaliggende.

Skibet Christianshavn, hvormed jeg sidst hjemkom, blev underkastet en Hovedreparation i den kongelige Dok, og fik derefter Navnet Frederik den Sjette. Det blev vedtaget at udsende det til en Expedition til Manila og China i Foraaret 1829 under Comando af Cpt. Tronier. Den 13. Marts 1829 blev Negotie-Raadet ansat, Bentley som 1. og jeg som 2. Medlem og Skibsintendant. Jeg blev paalagt at søge Myndighedsbevilling, da jeg endnu ikke var fyldt mit 25. Aar og nu blev store Summer betroet. Det var ikke en ringe Tillid, Compagniets Bestyrelse viste os, eller hver enkelt af os, dersom den ene af os var død under Reisen, idet den betroede os noget nær en Million Kroner, dels i Contanter og dels i Varer til Forhandling hinsides Kloden med fremmede Folkeslag under de vanskelige Forhold i China, hvor man saa meget maa betro sig til de chinesiske Hougkjøbmænd. Men Gud være lovet, at de Expeditioner, hvor jeg har haft Del i Udførelsen, har faaet saa heldige Udfald, med betydelige Avancer og ikke en Øres Tab, hverken for Compagniet eller mig.

Da jeg nu havde faaet en Stilling, hvorved jeg haabede at kunne ernære en Familie, besøgte jeg Fru Vogelsang samme Aften og blev forlovet med hende, et Ønske, jeg havde nærret fra den første Aften, jeg saae hende. Hun var en Datter af Vinhandler Lønborg i Nakskov. Familie og Venner, som jeg fortalte om min Forlovelse, mente alle, at det havde jeg været længe. De vidste alle bedre Besked derom end jeg selv. Efter 6 Ugers Forløb var Skibets hele Ladning indtaget tilligemed den fulde Proviantering til Reisen, og jeg tog den 2. Mai Afsked med min elskede Forlovede, min moderlige Tante, Conferentsraadinde Hauser,

og med min faderlige Beskytter, Directeur ved det asiatiske Compagni, Etatsraad Schäffer, og afseilede fra Kjøbenhavns Rhed Dagen efter, men maatte ligge paa Helsingørs Rhed til den 7. for Modvind. Den 6. var Byen og Skibene illuminerede til Ære for Prinds Ferdinands og Prindsesse Carolines Forlovelse. Reisen over Nordsøen til ind i Canalen, hvor vi ankom den 17. s. M. var ret heldig. Den engelske Lods, der førte os ind, drak sig strax derefter fuld, men deltog dog i Middagsmaaltidet, der bestod af Suppe, Kalkunsteg og en prægtig Kage, lavet af vores Mesterkok, Thaarup, senere Eier af Lyststedet »Sommerlyst« i Frederiksberg Allee, og sagde, da vi gik fra Bordet: »The Queen of England haven't got better dinner to day than I«.

Den 5. Juni passerede vi de Cap Werdiske Øer eller det grønne Forbjergs Øer og passerede Linien den 27. under Skibsmandskabets sædvanlige Lystigheder med det unge Mandskabs Daab. Mit Offer til Mandskabet bestod i en Kjelder Genever, c. 30 Potter, og 12 Flasker Rødvin. Fest-Aftenen var der til Cpt. Tronier og mig 2 Vers i Transparent paa Hytten, som jeg beklager, jeg ikke har bevaret Afskrift af. Tonen mellem Officererne og Mandskabet var velsindet og anstændig ligeoverfor hverandre. Den 27. Juli passerede vi Cap det gode Haab i Sigte af Taffelbjerget, og beklagede alle, at vi ikke kunne tilbringe nogle Dage paa denne deilige Plads. I Sydhavet fangede vi endel Søfugle, hvoriblandt 2 Albatrosser, 9 Fod i Vingestrækning. Jeg fik Skindet af dem godt conserveret hertil, og forærede det ene til Fuglesamlingen i Stormgade, det andet til Lægen, Professor Henck her i Byen.

Den 14. August passerede vi de to Klippeøer St. Paul og Amsterdam, omgivet af en stor Masse Søfugle, som der lægge deres Æg og ruge deres Unger, og Folk, som har været i Land paa Øerne, fortælle, at det er vanskeligt at gaa der uden at træde enten i en Rede med Æg eller ogsaa et Par Unger ihjel, saa tæt ere de besaaede med Reder, og dog finder hver Fugl sin Rede efter meget lange Vandringer fra Øerne for at finde Føden.

Den 2. September fik vi Duften af Javas krydrede og rige ~~Vegetation~~ en Snes Mile ud i Søen, og Dagen efter kom vi ind i Sunda Strædet, hvor vi om Aftenen ankrede ved Anier. Under Opseilingen i Strædet efter Solnedgangen saae vi, som tidligere omtalt, paa Kysten mange Blus, der

lokke Skildpadderne op paa Landet, hvor Malayerne, der ligge ved Blusset, strax gribe og vende dem, og da de ikke paa Landjorden kan vende sig ved egen Hjælp, ere de deres sikke Bytte til næste Dag. De lægge dem da i deres Canoer og falbyde dem til de Skibe, der mulig maatte komme ind i Strædet, for en høist ubetydelig Betaling: 1 à 2 Pjastre for en Skildpadde paa 2—300 Pd. Malayerne spise dem ikke selv.

Fra Helsingør til Java havde vi nu seilet uafbrudt i 3 Maaneder og 26 Dage, og vi vare derfor længselsfulde efter at komme i Land, hvor vi ogsaa nu skulde proviantere til vor videre Reise. Dagen efter gik Cpt. Tronier, Bentley og jeg i Land i Skibets Chaluppe op ad en lille smal Flod, der skjærer ind fra Sunda Strædet. Her passerede vi tæt forbi et nøgent Fruentimmer, der stod i Floden og vadskede sig og et lille spædt Barn. Dette, fortalte Gouverneuren, en ugift hollandsk Cpt. Gosper, os paa vor Omtale, har været en Kone, der netop har barslet; »thi«, sagde han, »strax efter at de har barslet, uden anden Hjælp end den, Manden eller en anden Kone kan yde dem, gaa de i Floden og vadske sig og Barnet, og dermed er i Almindelighed den Historie forbi. Gouverneuren boede i Fortet, der var omgivet af Volde, dels imod Sunda Strædet og dels imod Landet, og havde en Garnison af 60 Malay-Soldater, der med deres Koner, Børn og Strids-haner boede i de i Fortet værende Casernebygninger. Foruden Gouverneuren levede en anden blank Mand i Anier, en Hr. Crone, der laa der som Agent for det hollandske Handelshus Maatschappi paa Batavia. Denne havde her et stort og bekvemt indrettet Hus og havde dertil anlagt sig en stor Have, hvori han havde ladet bygge et langt let Hus, et Slags Menagerihus; alle Væggene var af Staaltraadsnet, og i dette Hus havde han en stor Del af Javas deilig farvede Fugle og mange forskellige smaa Dyr, som Europæerne sjældent faa at se, da de skjule sig i de tæt bevoxede Skove, og det var derfor meget interessant for mig saa let at faa at se de mange sjældne smaa Dyr, som jeg kanske ellers aldrig vilde faa Leilighed til at se. Jeg fremhæver især Moscus-Hjorten (som ikke maa forvexles med Moscus-Dyret, der giver den stærke Moscuslugt), som et af de smukkeste Dyr i Naturen, jeg nogensinde har set. Dyret er vel 7, høist 8 Tommer høit og 12 à 14 Tommer langt og det ligner aldeles vore Raadyr, men Bukken har

ingen Gevier, men istedet derfor smaa Hugtænder, der vender Spidsen ned efter. Ved Solnedgang spadserede jeg med Hr. Crone en lille Tour, skar min Forlovedes og mit Navn i et Kokustræ, og ridsede dem blandt mange andre Steder i et Monument, der var sat over en afdød Lord Chatcar. Da jeg var vendt tilbage til Fortet, satte Gouverneuren, Tronier, Bentley og jeg os op paa Volden i Fortet for at nyde den kjølige Luft efter Dagens Hede, og kort efter kom en Brig Øst fra i Java Sø, rundt om det skovbeklædte Bjerg, det saakaldte Bantam Huk, ind paa Anier Rhed. Skibets Capitain gik strax i Land og kom op til Gouverneuren i Fortet. Jeg gjenkjendte ham strax som Cpt. Jackson, Føreren af Skibet Lady Milford, som jeg min forrige Reise, da jeg var i China, skulde have gaaet med til Bengalen, hvori jeg dog blev forhindret ved hans forandrede Fragt. Da vi havde hilst paa hinanden, lykønskede han mig til den Stilling, jeg nu indtog, da han saae mig i dette Selskab, til Forskjel paa den underordnede Stilling jeg havde, da han havde lært mig at kjende. Han fortalte mig, at han den Reise totalt havde forlist Lady Milford, hvorfra ikkun 3 Mand vare blevne reddede, nemlig ham selv, en af hans blanke Styrmand og Serangen (Baadsmanden), og at det Fartøi, han nu førte, var Briggen Hanne. Jeg takkede ham for hans Velvillie imod mig for 2 Aar siden ved vor Sammenkomst i China, og underholdt mig med ham den hele Aften, da jeg her var den eneste, som kjendte ham, og vi udvexlede vore Tanker for hinanden om Guds vise og faderlig kjærlige Styrelse for os, naar vi mindst vente det, paa Tider, hvor alt synes os mørkt og imod, saaledes, som jeg opfattede min Stilling, da jeg i China forlod ham; og al den Modgang, jeg havde havt, skulde jo, som det nu viste sig, netop gaa forud for at berede mig min fremtidige lykkelige Tilværelse. Da vi sent om Aftenen gik ombord, fulgte Cpt. Jackson med os, som var mig kjært, da jeg derved fik Leilighed til at vise ham en lille Opmærksomhed ved at forære ham en røget Skinke, jeg fik af Kahytsbeholdningen, og 6 Flasker Hindbæreddike af min egen Beholdning, Sager, Europæerne i Indien sætte Pris paa. Næste Morgen gik Cpt. Tronier og jeg atter tidlig i Land, og Cpt. Tronier lod medbringe nogle røgede Skinker og Spegepølser, Present til Gouverneuren til Gjengjæld for hans Gjæstfrihed imod os. Kort efter at jeg var kommet i Land, kom Proviantforvalteren

fra Skibet med Mandskab for at afhente friske Provisioner til Mandskabets Middagsbord. Jeg gik med ham til en derboende Chineser, der boede noget inde i Skoven og hos hvem jeg havde bestilt Provisionerne, saaledes, som man der kan faa dem: meget daarligt muddersmagende Bøffelkjød, eller noget meget magert Gjeddekjød, og noget opløbet daarligt Grønt. Efter at have klareret hos Chineseren og afsendt Folkene, gik jeg med Forvalteren tilbage til Fortet. Paa Veien dertil indhentede 4 Malayere os. De bar paa en Stang en nylig dræbt Jaguar eller Leopard som jeg ikke kunde kjende Forskjel paa. Den var kulsort med smaa mørkere sorte Ringe. Paa et Vink af os standsede de, lagde den ned, løste Benene og viste os et lille Hul i Lysken, hvor den var stukket og dræbt af en af de 4 Malayere, der bar den. Dyret var dødt, men endnu ganske varmt, og Hullet var ikke større, end at jeg kunde stikke min Finger deri. Ved Frokostbordet hos Gouverneuren meldte en Tjener noget til ham, som jeg ikke forstod. Han fortalte os da, at der var fanget en Tiger (som han sagde) imorges. Vedkommende, som har dræbt den, har at aflevere den til Gouvernementet imod en Betaling af 10 Gylden, som ogsaa strax blev ham udbetalt. Da vi gik fra Bordet, laa Dyret udenfor paa Pladsen i Fortet, og en lille Malayer med et væmmeligt Udseende stod med et Spyd, kort og tilspidset af noget meget haardt Træ, i Haanden. Paa min Anmodning spurgte Gouverneuren Malayeren om, hvorledes den var bleven dræbt. Han fortalte da, at han tidlig om Morgenen havde hørt den brøle ved Foden af Bantam Bjerget og var gaaet ene ud for at søge den, for ikke at dele Betalingen med flere, og havde dræbt den med et eneste Stik. Denne var den 6. han havde dræbt i dette Aar. Naar han seer og nærmer sig Dyret, forklarede han, kaster han sig paa Hug, Dyret lister sig da lumsk omkring ham og springer paa ham, men i samme Øieblik er han sprunget tilside, og paa Siden af Dyret, der er sprunget paa det Sted, hvor han har siddet, og han kan da benytte sit Spyd. Han troede sig sikker imod enhver Tiger eller andet Rovdyr, der vilde anfælde ham, og han viste os paa den store aabne Plads i Fortet, hvorledes Tigeren altid listende springer paa ham den ene Gang efter den anden, og med de mageløse behændige Spring, han gjorde med saa stor Sikkerhed fra det ene Sted til det andet, hvorved et Dyr vel næppe

kunde følge ham, bleve vi alle enige om, at han nok vilde være istand til at bekjæmpe en enkelt Tiger, men der kunde være to, han kunde brække sit Spyd, han kunde forvride sin Fod, faa en Splint deri, eller i disse Urskove, fulde af Rødder over Jorden, forfeile sit Spring. Da havde han været et sikkert Rov for Tigeren, og han var saaledes altid meget udsat for sit Liv. Det var høist interessant at se ham kaste sig paa Hug, springende fra det ene Sted til det andet, hvor Tigeren altid forfølger ham men altid forfeiler ham.

Gouverneuren forærede Cpt. Tronier Jaguaren, af hvis smukke sorte Skind han i mange Aar havde sit Fodtæppe. Hovedet blev af vores Underlæge skeletteret, og vores Overlæge, Bestle, forærede det ved vor Hjemkomst til Lægen, Professor Herholdt, fra hvem det efter hans Død er kommet til det zoologiske Museum her i Byen. Professor Steenstrup, som ønskede at kjende Hovedets Historie, har jeg meddelt det.

Gouverneuren lod nogle af Soldaternes Haner bringe frem til Kamp 2 og 2 mod hinanden. Det er en af Malayernes Yndlings Forlystelser, men kjedeligt og lidet behagelig for os at se. Hver Soldat satte sig paa Hug med sin Hane holdende i Haanden pudsede dem frem og tilbage imod hinanden og galede bag ved dem, indtil de endelig havde faaet dem til det høieste Punct af Hidsighed, slipper dem og forlader dem, hvorefter de flyve rasende imod hinanden, mishandle hinanden med deres Sporer, og de paa Benene spændte smaa Knivblade, saa længe indtil den ene udmattet, tildels af Blodtab, søger sin Herre, som den med en forunderlig Sikkerhed strax finder og kryber mellem Benene paa. En stor Hane der havde seiret over 3, købte Gouverneuren og forærede mig, og jeg bragte den hertil, og forærede den til Hørkræmmer Lütken. Det første Afkom efter den fik hans Læge og Ungdomsven Professor Fenger, og senere er Slægten blevet meget udbredt her. Et Par Aftener naar Mørket faldt, gik Mr. Crone og jeg tilligemed 2 Malaidrengene ned til nogle høie Kokustræer, han for at skyde Vampyrer, som paa den Tid gjerne opholde sig i Toppen af Træerne; men ingen faldt ned, saa han har formodenlig ikke ramt nogen. Dagen efter var jeg atter i Land, og fik Lyst til at se Malayernes Huse indvendig, og deres beskedne Husinventarium og gik med en Malayer der viste sig føielig imod mig, da jeg havde lovet at give ham lidt Opium, ind i en By i Skoven, hvor

der var en Væg af Matter om Byen — Husene var spredte, og den største Del bygget rundt om et Kokustræ, til hvis Stamme den ene Ende af de Stænger der dannede Gulvet hvorpaa var lagt simple Straamatter, medens den anden Ende af Stængerne hvilede paa Pæle. Tagbedækningen af Pisangblade, ligeledes fæstet til Træet og Væggene beklædt med Matter. Gulvet laa et Par Alen fra Jorden, og der gik en Hønsstige op til en lille Aabning som dannede Indgangen til Huset. Da jeg med Malayeren ene var kommet ind i Byen, og blev omringet af en stor Del Fruentimmere og Børn, nysgjerrige efter at se mig, fandt jeg mig dog ikke ganske vel, skjøndt jeg frygtede dem ikke. Da jeg kom til min Ledsagers Hus fulgte jeg ham op af Hønsstigen og ind i Huset. Der var kun et eneste Rum rundt om Træet, og her laa 3 tildels nøgne Fruentimmer, der reiste sig forskrækkede da jeg kom ind, men da han sagde noget til dem slængede de sig ned og spyttede deres røde Betelspyt langt ud over Gulvet. Jeg købte af ham nogle Stokke og $\frac{1}{2}$ Sæk Kaffe i Skalden, og da jeg gik tilbage med ham købte jeg hans giftige Kris, som han saavel som alle de andre bære. Han viste en Tomme op paa den, pegede paa sit Bryst, lukkede sine Øine, hvormed han vilde sige, at stak Man sig saa dybt maatte Man dø. Jeg bragte Krisen hjem til min Forlovede, Enkefru Vogelsang, som snart sørgede for at faa den ud af Huset for at hendes Børn ikke skulde komme til Skade ved den, da de samlede Kammerater hjem for at se den.

Skibets Overstyrmand Amonsens bad mig, om muligt at forskaffe ham 100 Stk. Ananas Planter, som Slotsgartneren ved Frederiksberg Have havde bedet om at faa derfra, hvorfra det formentes, at de bedste kom. Jeg fik dem fra Mr. Crones Frugthave, og de bleve opbundne hver for sig i et Seilgarns Baand imellem Bjælkerne under Dækket. 2 à 3 Uger derefter vare alle Bladene faldne af, og vi havde endnu omtrent et Aar tilbage af Reisen forinden vi kunne naa Hjemmet. Paa Hjemreisen vare de indsvundne til nogle tørre smaa Stokke og vi lo ofte over denne Skat, og kunne ikke forstaa at en videnskabelig Gartner kunde falde paa at tro, at en Plante uden Næring af Jord eller Vand kunde holde sig frisk et helt Aar; men hvor forundrede bleve vi ikke, da Amonsens en Morgen da vi vare ankomne op imod den engelske Kanal, indbød os til at følge sig lidt forud i Skibet, hvor vi da saa en 30 à 40 af de visne

Stokke havde skudt lange kraftige grønne Skud. Vi lo nu igjen, men hvoraf, af vores egen Uvidenhed. Flere Aar derefter har jeg seet i Frederiksberg Slots- og Kjøkkenhave hos Gartner Hansen, som havde overtaget den, en rig Mængde Ananas efter disse Planter.

Mr. Crone forærede mig da jeg tog Afsked med ham 3 af hans smukke smaa Moscus Hjorte nemlig en hel Familie, en Buk, en Raa og deres lille Lam. Jeg tog fra Java med mig noget Paddi og noget fint Hø og de løb i vores store Kahyt en 14 Dags Tid, da først Bukken døde, nogle Dage efter Lammet, og da Yveret paa Raaen blev meget spændt døde hun strax efter. Skindet som vores Underlæge tog af og conserverede hjem, lod jeg saa udstoppe efter de Maal jeg havde taget af dem, og havde dem et Par Aar staaende paa min Secretair i en Mahogni Kasse hvori var dannet et lille Skovparti, indtil Professor Stenstrup engang saa den, og fik dem af min Datter, til hvem jeg havde foræret dem, overladt til Sorø Academies Samling, hvor de ventelig findes.

Vi havde nu faaet fyldt Vand, og faaet 12 store Skildpadder ca. 2 à 300 R Stykket, som jeg havde kjøbt til Proviant for Mandskabet for $1\frac{1}{2}$ Piaster pr. Stk. istedetfor de sædvanlige daarlige Bøfler og magre Gjedder, og faaet endel mindre Skildpadder og Høns ombord til Kahyts Provision og Sygekost og vare saaledes færdige til Afseiling.

Den 7. September 1829 afseilede vi fra Anier og gennem Java Sø, Banca Strædet til Byen Manila paa Øen Luzon af den philipinske Øgruppe og ankom til Byen Cavita i den store Manila Bugt den 23. September; her ankrede vi først da Skibet laa sikkert her i S.W. Monsoonen, men da den noget efter skiftede til N.O. blev Skibet lagt til Ankers ved Manila By.

Grev Yoldi tidligere spansk Minister i Kjøbenhavn, men som ved et Regjeringsskifte i Spanien havde faaet sin Afsked og derefter blevet Overkammerherre ved det danske Hof, havde en stor videnskabelig Samling af Choncyllier, som var hans Yndlingsstudie, og hvorfor han havde stor Interesse. Han havde givet mig et Anbefalingsbrev med til hans Ven, Vicekongen paa Philipinerne, General Don la Guadra, som han ventede, vilde give mig Anvisning til hvorledes jeg skulde forholde mig, for bedst at sætte mig istand til at forskaffe mig Choncyllier fra Philipinerne, hvor de smukkeste og sjeldneste findes. Vore Landsmænd,

Generalconsul Kjerulf og hans Broder, Doctor Kjerulf, der begge vare bosatte paa Manilla, kom strax ved vor Ankomst til Cavita ombord til os, og modtog deres mange Breve, vi havde med til dem, fra deres Familie og Venner her, og bleve høist forundrede over mit Brev fra Grev Yoldi til General Don la Guadra, som de fik Leilighed til at se, da den nuværende Vicekonge var Don Mariano Richaford, og man raisonerede som saa, Grev Yoldi, der har været spansk Minister, maa vide Besked, og under de stadige Uroligheder med Prætenderterne i Spanien, sluttede man strax, Don Mariana Richaford er afsat, og en General Don la Guadra skal nu indtage hans Post. Cpt. Tronier, Bentley og jeg tog med Dr. Kjærulf til Manilla, og jeg tog med mig Brevet til Don la Guadra. Vi tog i Huset til Konsul Kjerulf, til hvem vi var consigneret og tog Logie paa hans Landsted St. Miguel ved Marachino Floden, en Fjerdingsvei udenfor Byen. Samme Dags Aften vi vare ankomne i Kjerulfs Hus, havde vi talrige Besøg af høitstaaende Embedsmænd og Militaire, for at se mit Brev til Don la Guadra, som de havde faaet at vide, skulde komme ud. Flere af de Besøgende formentede Kjærulf at kunne se Tilfredshed paa, flere af dem mismodige, og Kjærulf, som meget yndede Don Mariano Richaford, blev forbittret paa de Første, men vidste ogsaa, at de ikke stod i Yndest hos Vicekongen. Dagen efter tog Kjærulf med os til Richaford, paa hvem vi alle gjerne vilde hilse. Han modtog os med megen Høflighed. Jeg overleverede ham Brevet, med Anmodning, at han vilde læse det, da jeg vidste, at det ikkun indeholdt en anbefaling for mig, fra den tidligere spanske Minister i Kjøbenhavn, Grev Yoldi. Ah! udbød han, min gamle Ven. Vi har studeret sammen ved Universitetet i Madrid, det skal interessere mig at høre, hvorledes han har det. Han blev, vedblev han, jeg troer miskjendt, da jeg var kommet endel i Grev Yoldes Hus, for at faa lidt Kundskab til Choncyllier, var jeg saa heldig at kunne fortælle en hel Del om ham, og det forekom mig, at det særligt fornøiede ham at høre, at han holdt en elegant Ekvipage. Da han havde læst Brevet, indbød han mig meget artig til at tage Ophold i hans Hus under mit Ophold paa Manilla, hvorfor jeg takkede, men kunde ikke modtage hans artige Tilbud for mine Forretninger, hvorefter han sagde til mig: »Jeg spiser hver Dag Kl. 3, og det skal være mig en Fornøielse at se Dem ved mit Bord,« som jeg atter, takkende, af

samme Grund maatte afslaa. Don Richaford var en høi, temmelig svær, smuk gl. Mand, havde et Træben, var ugift, og havde et blidt og venligt Udseende, og det fortalte, at han aldrig skal have misbrøgt den store Myndighed han havde haft, som Vicekonge over de philipinske Øer. Til Kjerulf fortalte han, at Don la Guadra havde været udseet til at afløse ham, men at de efter fælles Ønske med Regeringens Tilladelse havde byttet, saaledes at General la Guadra, nu indtog den Plads, hvortil General Richaford var udnævnt, og denne forblev i sin Stilling paa Manila, som han havde undret sig over at Grev Yoldi ikke havde vidst. Nogle Dage efter indbød han os tilligemed Konsul Kjerulf til Middagsselskab hos sig. Tronier mødte i Uniform, Bentley, Kjerulf og jeg i sorte Silkeklæder, som vi maatte anskaffe os, da der var Hofsorg i Spanien. Ved Ankomsten førte den tjenstgjørende Officerer os ind i et stort Værelse, hvori en talrig Forsamling af Militaire og Embedsmænd, alle i overdaadige rige og glimrende Uniformer, snart efter blev der aabnet et Par Fløidøre, og den gamle Vicekonge med 2 unge Piger, (Donna Morello) Døttre af en høitstaaende hjemreist Embedsmand, der under Faderens Fraværelse havde Ophold hos General Richaford, kom ind og satte sig i en Sopha i den ene Ende af Salen. Richaford imellem begge Damerne, hvorfra 2 lange Rækker Stole langs ned i Salen, de tjenstgjørende Officerer førte os Fremmede til Stolene nærmest til, som han ogsaa kaldtes, Statholderen og de unge Piger, hvor den godmodige og humoristiske General gjorde mig endel forlegen. Han spurgte mig om min Alder, og da jeg svarede ham 25 Aar, spurgte han mig, hvilken af disse to Damer jeg helst vilde tage med mig. Jeg svarede ham, at jeg var forlovet, ellers helst dem begge, for ikke at fornærme nogen af dem. »Naa, De er for begjærlig,« sagde han; »En maa jeg beholde. Damerne bleve ikke det ringeste forlegne, de vare formodentlig vante til hans frie Spøg. Bordet var yderst rigt dækket i en stor Sal med kalkede Vægge, hvor Firbenene lystelig krøb op af. Bentley og jeg havde Plads ved Siden af Statholderen ved den ene Ende af Bordet. Tronier, taget tilbordsafden gamle, meget stolte Admiral Don Pásquil en Rile, en stor Kontrast til den gamle joviale og godmodige Vicekonge. Af de mange olierede Retter, Tjenerne kom springende med, først til vor høie Vært, fyldte han vore Tallerkener, saa vi vanskelig kunde finde ud af, hvad der var Kjød eller

Fisk, som han blandede imellem hinanden. Conversationen er mærkværdig livlig og levende mellem Spaniere, og Tonen blev ved Enden af Maaltidet fra den gamle Vicekonge noget fri imod de unge Damer, efter de mange Skaaler der var tømt, og han gjorde mig imellem noget forlegen, naar han blandede mig ind i sit Spøg med dem, som ikke syntes at genere dem, de bleve ham aldrig Svar skyldig, som blev applauderet af Selskabet. Efter Bordet gik Selskabet ind i en anden Sal, hvor der blev drukket Kaffe og Damerne kom og overrakte os Fremmede hver et lille Bundt meget smaa, fine Cigarer, 10 Stk., dermed sigende: »Vi forlade nu Selskabet, dermed maa I ikke forlade det,« som Kjerulf udtødte, og Vicekongen gik bort med dem.

Manila er en anselig By, med lave, store Bygninger i simpel Stil, hvor Bjælkerne imellem Etagerne rage et godt Stykke udenfor Murerne, for at Bygningerne, ved Jordskjælv, som ikke sjelden komme, ved Rystningen for let skal styrte sammen. Gaderne ere meget brede, og en Flod løber igjennem Byen ud i Havet. Omegnen er nærmest Byen flad og frugtbar, men noget fra skovbedækkede Bjerge, hvor der fandtes smukke Kjøretoure, med en vid Udsigt over Landet og Havet. Her tog Europæerne som oftest deres Morgen-Kjøretoure efter deres Bad og Kaffe. Vi havde som omtalt vort Ophold paa Konsul Kjerulfs Landsted St. Miguel ved Marachino Floden, som Manilianerne kaldte den — Europæerne nævner den blot »the River,« hvor vi havde et prægtigt Badehus til Floden til vor Morgenfriskning og i Bygningen en 5 à 6 store Værelser, ingen Vinduer, men ikkun med Jalousier, for at Luften kan trænge igjennem Værelserne, der har Aabning til begge Sider, som overalt i Indien, de holdes altid meget renlige af det store Tjenerskab, men den store Masse Myrer, Edderkoppe og Firben der krybe op og ned af de kalkede Vægge, kan de ikke udrydde. Foruden os tre danske, boede med os paa St. Miguel Kjerulfs Kasserer, Mr. Buttchard en Scotte, haard og opfarende mod Tjenerskabet, han fungerede som vor Vært, og Mr. Dunmann, som laa paa Manila som Agent for et engelsk Hus paa Batavia. Han og vi tre danske holdt to smaa smukke Ekvipager. Dunmann og jeg i Forening den ene. Kudsken altid ridende paa den venstre Hest, og noget phantastisk klædt, og Tjeneren paa et lille Bagsæde, thi der var ikkun Plads til 2 i Vognen. Hestene

ere meget smaa, men sjeldne, smukke og udholdende, og blive ilde behandlede af Manilianerne. Disse smaa Kjøre-tøier mødte hos os hver Morgen, uundværlige for os i Heden, og især da vi boede et Stykke fra Byen, og langt fra Toldboden, hvor vi stadig havde Forretninger, men ogsaa til megen Fornøielse for os, og vi betalte ikkun 3 Piaster daglig for en saadan Ekvipage med Kudsk og Tjener. Morgen-Kjøretourene i Skoven over de lave Bjerge, vare meget forfriskende, og morsomt at se de mange Mænd og Fruentimere med deres Producter i Kurve paa Hovedet gaa til Byen, det var jo alt fremmed for os. Efter Kjøretourene indtog vi vor Frokost, som altid i Indien bestod af mange varme Retter, især satte vi alle Pris paa en daglig fortræffelig Reiekarri af ualmindelig store Reier, og smaa delicate i Skalder indbagte Østers.

Efter Frokosten toge vi til Byen til vore Forretninger Dagen over til Kl. 5 om Eftermiddagen. Salg og Kjøbske mest med de der bosatte Chinesere, der føre den største Handel, og altid fra Bazarerne, hvor de have deres Udsalgssteder og Kontorer. Vi solgte til en ualmindelig høi Pris et Parti Staal, hvorpaa vi havde faaet at vide, at der var Mangel. Er der Mangel paa en Artikkel i Indien, kan man opnaa meget høie Priser, naar man er ublu nok til at forlange det, men er der ingen Mangel, er det ofte meget vanskelig at bringe Salg istand, og bliver tidt skambuddt. Paa Markedet her kjøbte vi et Parti Indigo, og til Salg i China et Parti Bomuld, Riis og Snørrettinger, hvorpaa vi tjente en god Fragt, men intet derudover. De mange Helligdage Katholikerne have, og paa hvilke Forretningerne hvile, forsinke meget, og gjør derfor Opholdet i Manila langt og bekosteligt. I Indien gjør man Dagen saa lang som muligt, og gaaer sent til Middagsbordet, efter den Tid arbeides aldrig. Efter Middagen kjørte alle Europæerne ned paa Calashaden, en lang og bred Vei, vel en Fjerdingsvei langs med Havbugten for at nyde Søluften der saa frisk, formenes tjenlig for Helbredet, som især Folk i Indien søger efter at bevare i Haab om engang igjen at komme til deres Fædreland. Vicekongen i sin med 6 Heste forspændte Ekvipage, hvorpaa 3 Kudske og et Følge af indfødte Husarer, og en stor Mængde civile Ekvipager med pyntede Damer, der temmelig ugenerte lagde Benene op paa Forstativerne af Vognen, mødtes her, vore Damer vilde undse sig for at sidde i disse Stillinger. Man kjører

der en Times Tid frem og tilbage, tildels ogsaa for at se Bekjendte, og sees.

Den 2. October 1829, da vi 3 danske Tronier, Bentley og jeg sad ved Frokostbordet paa St. Miguel tilligemed de føromtalte Herrer, Mr. Buttchard og Mr. Dunmann med en Manilla Tjener bag hver af vore Stole, fløi i en Fart alle vore Tjenere ud af Spisesalen, og i samme Øieblik raabte Buttchard: »there is an Earth quake« (et Jordskjælv). Bentley styrtede strax hen under Karmen til en Dør, hvor han troede sig beskyttet, dersom Loftet styrtede ned, Dunmann blev kastet omkuld med sin Stol, Tronier, Buttchard og jeg holdt os fast ved Bordet, hvormed vi dansede den store Spisesal rundt, alle blege som Lig og betagne af megen Skræk. Alt var styrtet om paa Bordet og Thevandet som altid findes paa indiske Frokostborde, løb os i vore Skjød, de faa Meubler, der var, blev flyttede rundt om i Salen. Først troede vi et Opløb imod os, som for 2 Aar siden, da alle Protestanterne bleve dræbte, men vi fik jo strax Visheden om en Earth quake (Jordskjælv). Efter dette og Omklædning steg vi i vore Vogne og kjørte til Byen, men den sædvanlige Bro, hvorover vi kjørte til Byen, var styrtet sammen, hvorfor vi søgte over Floden ad en anden, og saae, paa Veien igjennem Byen til Kjerulfs, 3 Huse sammenstyrtede. Fru Kjerulf havde faaet ondt, som vi alle mere eller mindre havde faaet, faldet om, forvredet sin Arm og var til Sengs. Nogle hvide Skyer, som ofte bebuder Orcan eller Jordskjælv, der Dagen forud havde lagt sig paa Lagoon Bjergene, lettede sig, og Luften klaredes.

Nogle Dage efter (en af Chatolikernes Helligdage) førte Doctor Kjerulf os paa en Tour langt op i Floden til nogle smukke Skove med tæt Buskads lige til Floden, hvor vi gik i Land uden Frygt for vilde Dyr og Slinger, som ikke findes paa de store philipinske Øer. Vi endte vor Tour ved Lagoonerne, flere store Indsøer, hvor Dr. Kjerulf ventede vi skulde se Crocodiller eller Kaimaner, men vi saae ingen. Denne Tour var meget interessant for os.

Længsel efter at se min elskede Forlovedes Portrait, som jeg havde ombord, bragte mig en sildig Aften til at leie et af Landets aabne Fartøier, for at sætte mig ombord i Skibet, der laa langt ude i Havbugten. 4 kraftige Manila Baadfolk bragte mig ud. Ved deres stygge Udseende i det Hele var jeg ikke i Natten, da jeg var ude i Bugten,

ganske vel tilfreds, men jeg lod mig ikke mærke dermed, og opfordrede dem til at hale rask ud, da skulde de faae en Douceur af mig ombord. De gjorde det, og noget efter Midnat var jeg ombord til Tilfredshed ikke alene for mig, men ogsaa for dem, da jeg gav dem en Penge Douceur og lod dem tildele $\frac{1}{2}$ Sæk Ris og noget salt Kjød. Kjerulf raadede mig til ikke at gjøre den Tour om igjen, som jeg forøvrigt ei heller selv agtede at indlade mig paa.

Et engelsk Skib laa i Bugten seilklar til næste Dag at afgaa til England, med dette vilde vi afsende Breve til Compagniets Direktion og vore Familier. Paa St. Miguel i vores store Sovesal sad Bentley og jeg Aftenen forud hver ved sit Bord for at skrive vore Breve. Aftenen var meget varm og trykkende, og vi havde derfor de store Jalousier paa begge Sider af Værelset aabne, og Lysene paa vore Borde under store aabne Glas. Bentley, som var meget nærsynet, opdagede først noget flagre under Loftet og siger: »Hvad Satan er det for et Dyr, her er kommet ind«. Jeg saae strax, at det var en Vampyr, der stræbte efter at komme ud. Hver med sit Haandklæde viftede vi længe efter den før den fandt ud, og Bentley, en før Mand, der i den varme Aften var bleven anstrængt, forbandede Landet med alle dets Øgler, men dermed vare vi ikke færdige; thi ligesom vi igjen vare komne til Ro, furede vi begge med Stolene, Borde, Skrivematerialier, Lys og de store Lyseglas ned til den ene Side, og strax efter tilbage til den anden. Det var atter et Jordskjælv, der svingede os saaledes frem og tilbage. Nogle lettere Svingninger fulgte efter, og heldigt for os, at ingen af os kom til Skade, end ikke et Skaar af de mange Glasskaar fra de store Lyseskjærme, vi havde passeret imellem da vi bleve kastede omkuld. Den fornuftige Bygningsmaade at Bjelkerne staa langt udenfor Husene med en svær Tver for Enderne havde bevaret Murene fra at falde. Dette Jordskjælv var helt forskjelligt fra det forrige i sine Bevægelser, og det er en mærkværdig ængstelig Virkning et Jordskjælv gjør paa alle. Dagen efter et Jordskjælv foretages ingen Forretning; Folk træffes sjeldent, de tage ud til Slægt og Venner for at høre til hverandre. Med Konsul Kjerulf kjørte jeg ind til flere af hans Handelsvenner, hvor vi, som altid paa Manila, blev tracteret med en delicat Chokolade. Hos en Mestits, som om nogle Dage skulde have Bryllup, saa vi Presenter til hans unge Brud af sjelden

kunstige Broderier i Ananas Tøier, der er saa fint, at naar man lægger det paa Haanden og dypper den i Vand kan man ikke se Tøiet paa Haanden, men det er ogsaa meget kostbart. Der findes Prøver deraf her paa det ethnografiske Musæum. Hos denne Mestits blev vi nogle Dage efter inviterede til et Formiddagsselskab, tilligemed flere Europæere, hvor vi bleve rigt beværtede og underholdt en Times Tid med Dans af smukke Bajaderer. Denne Mand kom jeg noget i Venskab med ved et særegent Tilfælde. En af mine paa Manila bosiddende Landsmænd vilde danse med en af Bajadererne, der nægtede ham det, nu efter Vinen ved Frokosten. Han blev heftig ved at hun ikke vilde modtage den Ære, en blank Mand vilde vise hende, tog, stærk som han var, Stolen med hende paa og dansede Salen engang rundt med hende, og satte den haardt ned. Hun græd, og jeg gik til ham og bebrejdede ham hans Opførsel, som Mestitsen nok forstod, og blev mig hengiven. Af hans store Oplag af Perlemor og Skildpaddeskaller købte jeg en sjelden Skal, som han udsøgte til mig til en Kam til min Kjæreste, og ved min Afreise sendte han mig i Present 2 Bojaner sjelden delicat Lemon Syltetøi, der aldrig kom i Handelen, og som min ——— Kone saa meget beundrede.

Manilianerne ere ikke, som Malayerne, mørke, snarere halvblanke. De ere velvoxne, ikke smukke af Ansigt, men have meget smukke slanke Figurer, især Fruentimmerne. De ere velvillige imod Europæerne, naar de ikke af Munkene ophidses imod dem. Den qvindelige Del arbejder med stor Kunstfærdighed i Broderi og Straafletning, og ingen Støder, end ikke i Europa, har jeg faaet Klæder og Skotøi, som passer saa godt som fra de manilianske Skrædere og Skomagere, efter et eneste Maal, thi man er altid som støbt i dem.

Nogle Dage før vor Afreise gjorde Handelshuset Kjerulf et Afskedsgilde paa St. Miguel, hvor alt paa indisk Vis gik overdaadigt til, og gav for mange en urolig Nat. Da Bentley og jeg som sædvanlig vilde tage vores Morgenbad, saae vi paa Mattegulvet i Badehuset en Scorpion krybende, et Kryb, hvis farlige dødelige Stik man frygter meget, men da det borede sig ind imellem Matterne, opgav vi ikke Badet, men gik dog i det med Skoene paa.

Efter at have aflagt Afskeds Visit hos Vicekongen og klareret med Huset Kjerulf, afseilede vi d. 14. October fra Manila, men da vi kom ud i den chinesiske Nordsø, traf

vi Monsoonen temmelig nordlig, hvorfor vi først ankom til Munden af Floden ved Canton d. 24. October. Forinden vi var kommen ind i Floden til Macao, kom Factoriets gamle Tjenere allerede ud i Søen til os, og jeg antog strax en af dem, en høi net Chineser, nogle og tredive Aar gl. ved Navn Aho, til min første Tjener under mit Ophold i China. Han var Deltager med sin Familie i en lille Kjøbmandsforretning i Macao. Den store Folkemængde i China gjør, at flere Familier slaa sig sammen og leve i et Hus og ved et Bord, for at kunne bestaa, og da der saaledes altid er Folk nok ved Forretningerne, vandrer de enkelte Medlemmer ud for at fortjene noget til Familiernes fælles Underhold, og det er ikke nogen ringe Fortjeneste, at saadan en Mand kan have ved at være Head Serwant (første Tjener), hos et stort Skibs Supercargo; thi foruden hans Gage og Afreise Douceur faaer han Douceurer fra alle de, man har handlet med, navnlig fra de rige Hougkjøbmænd, der har leveret Ladningen, foruden det en saadan Tjener kan snyde sig til. Jeg traf dog aldrig ham i noget. Han var mig hengiven og en udmærket Tjener, og fortalte mig, da jeg spurgte ham derom, at han for de 10 Uger, han havde været hos mig, bragte 400 Pjastre hjem med sig (c. 15 à 1600 Kroner). En saadan Tjener udretter dog ikke alt hvad der er for En, hvorfor man mindst maa holde en til for sin Person, naar man selv holder Hus. Han gjør alt det simplere Arbeide, man seer ham aldrig bag sin Stol eller til sin Opvartning, han er egentlig Tjenerens Tjener. Behageligt er det at sidde under Barberens Behandling om Morgen. Han renser Ørene med en lille Haarkost og vækker Hørelsen med et lille klingende Instrument, renser Negle paa Hænder og Fødder, froterer Legemet, vasker og renser Hovedbunden, en sand Champoing, men han forstaar ikke at frisere, hvad vi heller aldrig brugte.

Hougkjøbmand Houqua viste os den Opmærksomhed, at sende en stor Selskabs Champan langt ned paa Floden til os for at afhente Bentley og mig. I Champanen var 3 Værelser, og 2 af hans Fuldmægtige, endel Chinesere og et rigt Kjøkken fulgte med til vor Forpleining og Underholdning. Ved vor Afgang fra Skibet salutedes fra Champanen paa chinesisisk Viis med Slag paa Gong-Gonger, Afbrænding af en Masse Knaldere, et Slags Fyrværkeri, og opsatte Drager med musicerende Strænge naar Luften greb i dem. Fra Skibet fik vi et Hurra.

Dagen efter ankom vi til Canton og leiede strax det 4. Houg i et Factori ved Siden af det engelske Factori. Næste Dag gik vi omkring, først til Houqua, og derefter til de andre Hougkjøbmænd for at hilse paa dem. Vi indbød Houqua til at være Skibets Fiador, som han afslog, hvilket vi vel vidste han vilde, men af Galanteri imod ham vilde vi ikke forbigaa ham, hvorefter vi paa hans Anbefaling antog Chunqua. Fiadoren er den Person, som den chinesiske Regering paalægger ethvert Skib at have. Han skal indestaa for, at ingen Smugleri begaaes, som dog altid skeer, men at der bliver betalt Told af alt, og for den Molest, der muligvis maatte blive begaaet paa chinesiske Personer og Eiendomme fra Skibsbesætningen, og alle Andragender til de chinesiske Autoriteter modtages kun ved ham. Han lønnes ikke derfor, men for dog at tilvende ham nogen Fordel for hans Uleilighed og Risico, køber man gjerne et Siap — et Parti The, i Almindelighed 600 Kister — mod contant Betaling, der altid giver ham en større Fordel, end naar det betales med Varer. Et Par Dage efter sendte vi til 7 Hougkjøbmænd Fortegnelse over vore udbragte Varer med Indbydelse til at se Prøverne af dem i vort Factori. Efter at de havde beseet Varerne og givet os Tilbud, gik vi til de Lavestbydende og sagde dem, hvad de Høistbydende havde budt, og vi fik da gjerne Overbud, gik da til de Høistbydende, som atter gjorde Overbud, gik i flere Dage til dem og frembragte saaledes en Concurrence imellem dem, indtil ingen vilde gjøre høiere Bud, hvorefter vi sluttede med dem. Disse Forhandlinger vare noget trivielle og medtage en 8 Dages Tid, da de altid forlange Betænkningstid. Efter at vi havde opnaaet Salg, opfordrede vi Kjøberne til at sende os Prøver af deres Theer; thi det er altid en Betingelse ved Salget, at vi skal tage vore Theer fra dem. De sende os da Prøver i hele Kasser af de forskjellige Sorter Theer, vi have forlangt, men disse Kasser vide vi vel, at vi gjerne kunne sende uaabnede tilbage, thi det er altid simple Theer, efter den Pris, de forlange, som de vil prøve paa at paaføre os for at forsøge, om vi forstaa at bedømme Varerne.

Vi faa da Prøver atter og atter tilsendte, som vi lige saa ofte sende tilbage, indtil de, kjede af vor Vragen og Klagen, sende os Prøver af deres finere og kraftigere Theer til deres betingede Priser som vi ogsaa skulde have betalt for de simplere, de havde sendt os, dersom vi havde været

ukyndige nok til at antage dem, men en Ting bør jeg fremhæve hos Hougkjøbmændene som et stort Gode for Europæerne, der hos Mandarinerne i China aldrig faaer nogen Ret, og det er, at de, Hougkjøbmændene, aldrig gaaer fra deres Ord, selv om det er givet under 4 Øine og de ved at gaa fra det kunde undgaa store Tab, og det er saameget heldigere, som saavel Tjantiokken (Gouvernøren) som Hobboen (Chefen for Toldvæsenet) afviser alle Klager fra Europæerne. Jeg anfører herpaa et Exempel, der hændte mig: Jeg solgte ved Samtale under 4 Øine til gamle Houqua et større Parti svensk Staal til den ualmindelige høie Pris 10 Pjastre pr. Picul (120 Ø dansk Vægt). Nogle Dage efter kom en Brig ind fuld lastet med det finere Milano Staal, som han købte for 5 Pjastre pr. Picul. Jeg havde faaet det at vide og frygtede for, at han skulde gaa fra sit Ord, hvorfor jeg gjorde mig et Ærinde til ham, hvor han da strax fortalte mig, at han havde købt en Ladning Milano Staal til den halve Pris af den, han skulde give os, men han tilføiede: »det er der nu intet at tale om«. Vi solgte i det hele vore udbragte Cargaisen meget fordelagtigt, især Klæde, Bernsteen og Staal. Salget af Bernsteen (Rav) er i China meget besværlig, thi Hougkjøbmændene købe det ikke, forinden Bernsteensarbeidere i Forening med Bernsteenshandlere først har seet det og taxeret det for dem. Disse indbyde vi da til en bestemt Tid da vi fremvise det. Der møder da gjerne en 30 à 40 Personer, som vi byde ind i et stort Rum, som vi lukke til efter dem. Et Par unge Mennesker, som vi havde fra Skibet, besørgede for os deres vide Buxer og Ærmer smøgede op saa langt som muligt for at de ikke ubemærket af os skulde kunne stikke Stykker op derunder, en Forholdsregel, de ere vant til og finde sig godt i, skjøndt den jo synes meget fornærmelig.

Ved Gjennemsynet sætte alle de Mødende sig paa Hug i en Kreds. Vi udlevere da af de store værdifulde Stykker Stykke for Stykke, som da af dem bliver taxeret efter Størrelsen, Farven og Formen og veiet, og forinden det ene Stykke kommer tilbage og er nedlagt, bliver et andet ikke udleveret. Da vi havde et stort Parti Bernsteen ud, optog denne Forretning, der er meget kjedelig og trættende, os 3 Formiddage. Den smaa Bernsteen, som vi havde i Foustager, saae de kun overfladisk paa. Denne bruges kun Dele af til Knapper i Mandarinernes Huer og til nogen

Damepynt, det ringeste og klareste til Røgelse. Den klare Bernsteen, som fornemlig søges her, ændser de ikke.

De Varer, som ere lette og ikke omfangsrige, kunde vi altid have i vore Pakrum i Factoriet, og bleve altid bragte til os i Skibets Fartøier. Ved Ankomsten blive de oplagte paa en stor aaben Plads udenfor Factoriet, og en Toldembedsmand, en Mandarin af en lavere Klasse, møder da med et helt Følge for at taxere det til Toldafgift. Da Partiet var ankommet og oplagt paa Pladsen hvor Chaluproerne holdt Vagt over det, gik Bentley og jeg strax ned paa Pladsen, medtagende vor Lingos (Tolk), vore Tjenere og 4 Kulier (Arbejdsfolk). Mandarinen kom strax efter med sit Følge og satte sig ved et Bord. De medbragte Skrivematerialier, som om en stor Forretning skulde foregaa. En Kasse med de største og bedste Stykker blev nu aabnet og bragt til hans Eftersyn, gjerne i Overværelse af et Par hundrede nysgjerrige og dagdrivende Chinesere, og da Bentley foreviste for ham den medbragte Guld- og Sølvtraad, hvoraf han kun saa enkelte Bundter, forhandlede jeg ene med ham om Bernstenen. Jeg udtog nu og viste ham nogle store smukke Stykker, tjenlige til Udskjæring af Gudebilleder, og et af disse Stykker blev Mandarinen indtaget i, han havde det i sin Haand, da vor Tolk sagde til mig, at Mandarinen ønskede dette Stykke. »Vil du sige ham«, sagde jeg, »at jeg skal lægge Mærke til det, og for at gjøre ham mig forbunden«, lagde jeg til, »skal han ikke komme til at give mere for det, end i Forhold til, hvad der bliver givet for hele Partiet«. »Nei«, sagde Tolken, »han vil, at De skal give ham det«. »Vil du da sige til ham, at det ikke er mit, men mit Rederis, og jeg kan intet give bort«. Hvad Tolken sagde til ham paa chinesisk, forstod jeg ikke, men Mandarinen gav det til en i sit Følge, der i Sværmen løb bort med det. Hvad skulde jeg gjøre? Løbe efter ham, da havde de vel plyndret hele Kassens Indhold. Jeg blev heftig og brugte Mund, og han blev ligesaa, da han saa mig heftig og han skjældte mig formodentlig ud paa chinesisk, hvad jeg da ogsaa gjorde mod ham paa engelsk, dog sagde Tolken, at han havde sagt, at den Kjøbmand, der købte Partiet, skulde betale det ranede Stykke med. Nu skulde han efterse den smaa Bernsten i Foustagerne, som ikkun havde en ringe Værdi. Han stak sin Haand ned og tog en Haandfuld op; men jeg, som havde i Hovedet, at han vilde rane det, greb

hans Haand og brækkede den op, saa at det igjen faldt i Foustagen. Nu, meget opbragt, raabte han noget ud til de Omstaaende, som strax trængte ind paa mig med Puf i Ryggen og Siderne, men i samme Øieblik var jeg omringet af Skibets Baadsmandsmath og de 7 Chaluproere, der feiede Chineserne bort som Avner for Vinden. Baadsmandsmathen, en Karl vel sine 3 Al. høi og stærk, og Chaluproerne tog Chineserne i Pidskene og slog dem med Lethed ned, en lille Matros af Holmens Stok ved Navn Ernst Dybre, som havde stor Færdighed i at slaa Skaller, som det kaldes, fløi fra den ene til den anden, og med sin Pande slog han dem Skaller i Ansigtet, hvad Chineserne ikke forstod, og gjorde dem helt fortumlede. Mandarinen med hans Følge blev ikke rørt, men desuagtet fik de dog alle Hastværk, og Pladsen var i en Fart ryddet, saa at Bentley og jeg gik, omringet af vore Folk, rolig med vore Varer til Factoriet. I China er den Ret, man kan tage sig selv, den sikreste, men dog helst under Beskyttelse af sine egne Folk.

Det engelsk-ostindiske Compagnis selected Commite bestod af Compagniets stadig der liggende 4 Supercargo med en Mr. Baynes som Formand. Denne Commite udøvede en Slags Regjeringsmyndighed over de engelske og deres store Handelsflaade, dels fra Europa og dels fra deres indiske Besiddelser. Forinden vor Ankomst var den kommet i Strid med den chinesiske Regjering, som ikke vilde indgaa paa de Lettelser, de forlangte for deres Handel, nemlig Tilladelse til at opbygge egne Pakhuse, hvor de under eget Lukke kunde oplægge deres Varer, som de nu maa betro til Chineserne uden nogensomhelst Slags Sikkerhed for dem, dernæst Nedsættelse i Keiserpresenterne, Afslag af Maalepengene af Skibene, og endelig Fritagelse for at skulle benytte Compradorer. De havde indsendt deres Andragende til Regjeringen eller Keiseren igjennem Compagniets Fiador og stoppet deres Skibe ved Linting, en Plads langt nede i Floden, indtil et gunstigt Svar, som de derved vilde fremtvinge, ankom. Svaret udeblev, og de erfarede da, at Fiadoren ikke havde afleveret deres Andragende af Frygt for Regjeringens Miskjendelse imod ham ved at han skulde staa i Forbindelse med Englænderne. Dette vilde sikkert være bleven til megen Ulykke for ham, og han havde derfor udsat det en Tid før han, efter Raad med andre, sendte det tilbage til Committeeen. Nogle Dage efter kom

alle Skibscheferne med 1200 med Huggeter bevæbnede Matroser fra den engelske Compagnies Flaade og vilde bringe Andragendet ind i Byen til Tjantiokken (den høist-commanderende i Canton) selv, men forinden de naaede hans Bolig, var Rygtet derom kommet til ham, og han frygtede kanske deres Nærværelse, hvorfor han sendte dem 2 høitstaaende Mandariner, der modtog Andragendet, imøde, og faa Dage forinden vor Afreise kom Keiserens Svar, hvoraf Copier paa store røde Plakater blev opslaaet paa alle Factorierne og lød:

»Det skal være de Engelske tilladt at lade deres Skibe gaa til Wampou og føre deres Handel fra Canton paa de sædvanlige Betingelser, men saafremt de ikke efterkomme dette strax, befaler jeg Tjantiokken strængeligen til at nedsende Brandere til Linting og opbrænde hele den engelske Flaade, og den Chineser, der overrækker en Englænder saa meget som et Glas Vand, hans Gods skal confiskeres og han forvises af mine Riger og Lande«.

Saa lidet de Engelske brød sig om denne latterlige Trudsel, da et eneste af deres mægtige Skibe sikkert i en halv Times Tid vilde have ødelagt alle deres svagtbyggede Junkere eller Brandere, som de benævntes, blev det dem dog efter den lange Liggetid, hvorved der var paaført dem betydelige Tab ved Rentetab og Omkostninger for Besætningernes Underhold og Gager, høist magtpaaliggende at blive af med deres kostbare Ladninger og indtage deres alt kjøbte Retour-Ladninger, og alle Skibene kom strax op til Wampou; men dette gav Anledning til den snart efter paafølgende Krig, hvorved Englænderne kom i Besiddelse af den ligeoverfor Macao beliggende Ø Hongkong, hvorfra nu den europæiske Handel føres, foruden at der blev aabnet mange Havne for Europæerne paa Chinas Østkyst.

Den evig active Cpt. Burd, der laa i China under denne Periode, gjorde glimrende Forretninger ved at bringe alle Officerernes Varer fra Skibene ved Linting til Canton under dansk Flag.

Det engelske Compagni havde kort før vor Afreise et slaaende Bevis for det chinesiske Toldvæsens Despoti. Et af dets Skibe, der fra England havde gjort en af de saakaldte dobbelte Reiser, nemlig først til Calcutta med en

Ladning diverse Sager for Hæren i Bengalen, og der indtaget en Ladning Bomuld, Pebber, Rottinger, som det var ankommet med, havde medført fra England 2 Stk. Klæde, som en Fabrikant der havde bedet Capitainen tage med til China og ved en Hougekjøbmand lade det forevise for de chinesiske Klædehandlere, efterdi han var uvis om det vilde finde Afsætning, da det var af en forandret Fabrication. Disse 2 Stk. Klæde havde den engelske Capitain afsendt med en Champan til Factoriets Supercargoer, der uvidende derom ikke havde angivet dem. Told-Mandarinene tog dem som Smuglegods, og Hobboen (Chefen for Toldvæsenet) afgav nu sin Kjendelse, der lød paa, at Fiadoren, den gamle Hougekjøbmand Kingqua, havde at betale Told af 2200 Stk. Klæde, som var det Parti, et engelsk Compagniskib, der bragte Klæde ud, almindelig medbragte, som nu listig var blevet indsmuglet. Den haardt medtagne Kungqua turde ikke nærme sig Hobboen og Supercargoerne skrev derfor et Andragende til ham, hvori de fremstillede for ham det sande Forhold. Andragendet blev tillige underskrevet af flere af Skibenes Chefer og af Cheferne for flere fremmede Handelshuse, men alt forgjæves. Fiadoren maatte betale, da det engelske Compagni hverken kunde eller vilde betale.

Thebuskene i de store Plantager plukkes under almindelige Forhold 3 à 4 Gange om Aaret, indtil August, af Tusinder af Voxne og Børn, som hver bære forpaa sig 3 smaa Kurve, hvori de sortere Bladene, og efterhaands som Kurvene ere fyldte, aflevere de dem til andre, der strax tage Bladene under Behandling ved Gnidning mellem Hænderne, Rulning og Tørring i fine Jernsolde i Ovnene. Den første Plukning af Congo Busken i Marts giver de kraftigste Theer efter Buskens Vinterhvile, og derfor gaaer den første Congo Plukning i Aaret i Handelen som Campoi. Den næste Plukning, hvor Bladene ere mindre kraftige, benævnes som Congo Nr. 1, og den sidste simple og mattere som inferior Congo. En almindelig Plantage leverer gjerne hver Plukning en 6 à 700 Kister à 75 Pd. dansk Vægt, og dette Parti af en Plukning benævnes som et Siap The. Congoen er den langt overveiende Del af enhver Plukning. Peccoen (Bacho eller Pehan, det hvide Haar), ere Knopperne og de nærmest siddende Blade paa Buskene og ligner noget Knopperne paa vore Pile, ere hvide og dunede og er den fineste The paa Congo Busken, men naar Pecco Bladene

ere for tidlig udsprungne ved Regn og stærk Varme, faa de Navn af Pouchong eller Patri Souchong og give kun en ringe Del af Høsten. Bladene imellem Pecco og Congo er Souchongen. Boheen (Tebuen) ere de simpleste af de sorte Theer og ere Bladene ved Foden af Buskene, de ere grove og have manglet Sol og Lys. Udskudte simple overstaaede Congoer blive ofte blandet derimellem.

Bærret paa Thebusken er omtrent saa stort som en Hasselnød og Kjærnen er indesluttet i en tynd Skal, lig den om Muskatnødden. I Slutningen af Februar eller i de første Dage af Marts nedlægges Bærret i Jorden, Planten skyder hurtig frem, især i fed Jord, og naar den er et Qvarter høi, udplantes den i lange Rækker med brede Gange imellem hver Række, i Plantagerne anlagt paa lave Sletter, for at Busken, der voxer kraftigst paa sumpede Steder, kan faa meget Vand. 5 à 6 Maaneder efter kan der plukkes af den unge Busk, og denne Plukning giver den fineste af alle de forskjellige Theer, den unge Bohe Busk giver, men det første Aar plukkes Busken kun een Gang, nemlig i August. Hvert 3. Aar i October Maaned afskjæres Busken i Stammen tæt ved Roden, thi bliver Busken over 3 Aar gammel, taber Bladene, om ogsaa unge, dog den fine og blomstrende Smag, de yngre Træer give. 6 Maaneder efter kan der atter plukkes af en saadan Busk. I Slutningen af Marts begynder, som omtalt, Plukningen af Thebuskene, da er Solen i Eqvator og Varmen i The-landene, beliggende imellem 27 og 34° n. B., lig hos os i vore Sommermaaneder til ultimo Juli. I Regelen bliver Buskene hver 4. Uge afplukkede, men den sidste Plukning om Aaret, der, som en Følge af Mangel paa Saft ved de foregaaende Plukninger, refuseres i Almindelighed af de, der forstaae at bedømme den, for det europæiske Marked. Thebusken helt udvoxet naaer en Høide af omtrent 3 Alen.

Haysan Busken i Provindsen Faitiou, der leverer de grønne Theer, behandles helt anderledes. Af disse kommer alle Bladene af en Plukning i en Bunke, hvorefter de strax blive stærkt rullede og gnedne i Hænderne og stærkt tørrede i Ovnene. De mindste Blade med de fineste Fibre have nu modtaget den største Sammenrulning og den største Indtørring. Alle Bladene kommer nu i et Sold og rystes stærkt. Hvad der nu falder herigjennem, er Støvet og Affaldet, saavel af de fine som af de grove Blade, er derfor en blandet The og kaldes Haysanshin. Den soldede og

rensede The kommer derefter i et andet Sold med noget større Huller, og hvad der falder herigjennem, er de fineste Blade paa Træet, der har modtaget den største Sammenrulning og Indtørring, er den fineste Tchy, og, som den ogsaa kaldes, Imperial eller Gunpowder; men faaer den Navn af Soulong (Tchylahn, Tchy Blomst) skal disse Blomster, smaa gule, findes i den. Den tilbageblevne The kommer nu i et tredie Sold med endnu større Huller, og her bliver den større og grovere Tchy soldet fra. Resten er Haysanen, hvorfra dog de simpleste Blade sorteres og blandes i Haysanschinen. Thunkay-Songloo-Theen kommer fra en hel anden Provinds, Gounang. Alle Bladene af denne Busk blive sammenblandede, gnedne, rullede og tørrede, og den er en simpel The, der ikke gaaer meget i Handelen.

De sorte Theer tabe, ved i længere Tid at henstaae i Kasserne, meget af deres Lugt, men denne forstaa Chineseerne meget vel at opfriske ved at opvarme dem igjen i Ovnene, hvorved de dog tabe endel af Kraften, og man finder undertiden deri Støv, som er vanskelig at kjende fra Thestøvet. Det er forrustet Jern-Filspaand, der veier stærkt til. Det udfindes bedst ved Magneten, som vi ogsaa stadigt førte med os.

Den friske Haysan The har en noget blaalig Farve, som den taber ved længere Henstand i Kasserne, men Chineseerne hjælpe slaaende skuffende herpaa ved at farve den i Rækker af Pander paa smaa Fyrsteder, med et Pulver af Indigo og Gips, hvor dette saa at sige bliver brændt fast, men man kan dog nok vogte sig for denne The ved at tygge paa Bladene, som ikke farvede gjør Spyttet grønt, medens det af det farvede bliver blaat.

Vi havde kjøbt flere Partier af Hougkjøbmand Houquas Congo The, og udskibede gjerne 2 à 3 Siap ad Gangen fra 12 til 1800 Kister, de bleve udskibede under Dæk i store Laste-Champaner og under Opsigten paa Transporten fra Canton til Wampon af 2 Mand af Skibets Besætning som vi requirerede dertil. Ved Udskibningen var Bentley eller jeg altid tilstede i Pakhusene med vore Prøvekasser for at paase, at de Theer vi skulde afskibe, svarede til Prøverne. En Dag vi skulde afskibe 2 Sjap Congo fra Houquas Pakhus gik jeg igjennem Gaden dertil, og kom ind ad en lille, smal Dør til de umaadelige store Pakhuse, der strække sig langt ned imod Floden, hvorfra den alminde-

lige Adgang til dem er. Portneren eller Vagten indenfor Døren raabte strax ved min Indtrædelse: »Wonki Jipan!« (er danske 2de Supercargo), som strax bliver gjentaget af Hundrede af Arbeidere, for at det kan høres af Hougekjøbmanden, der altid er i sit Kontor i det sidste Houg ved Floden, men Houqua kom ikke tilstede. Jeg fandt det ene af Partierne, hvoraf jeg lod aabne flere Kasser ikke svarende til Prøven og kom i Strid med hans Pursere (befuldmægtigede) der paastod at Partiet var prøvesvarende og vilde bevise mig det ved at vise mig den chinesiske Skrift paa Kasserne, der var Plantagernes og Plantageiernes Navne, og det var ganske vist lig Skriften paa Prøvekassen, men jeg antog, at denne The var af den sidste Plukning af Træet, eller et overstaaende Parti fra forrige Aar, og vilde ikke modtage det, hvorfor der blev sendt Bud efter Houqua, og jeg sendte Bud efter Bentley, denne var enig med mig, Houqua ikke, og sagde: »Mr. Luison, som han kaldte mig, »naar Du er saa vis i din Sag, saa maa Du ogsaa underkaste Dig en Prøve,« hvortil jeg erklærede mig villig, da jeg jo ei heller kunde sige noget derimod, der blev da taget Prøver ud af 6 Kasser af Partiet, og en Prøve af vore Prøvekasser, disse 7 Prøver blev af Houqua og Bentley lagt paa et stort Ark Papir, og et Mærke bag paa Papiret paa vor Prøve, hvorefter jeg blev indladt i Houquas Kontor, for i deres Nærværelse at udpege Prøven. Jeg lugtede til 4 Prøver, og da jeg kom til den 5te, slog jeg i den, og sagde: »Det er vor Prøve,« som viste sig rigtig. Bentley blev meget tilfreds, og Houqua, der var almindelig beundret som en meget fin, og Cantons bedste Thekjender, sagde: »Mr. Luison De er en fin Kjender af The,« som han naturligvis ikke mente. Den umaadelige rige og stolte, noget pirrelige, forøvrigt saa høit ansete Mand for sin Hæderlighed, havde dog nok helst seet at vi havde overtaget Partiet som det var. Hvad jeg mest i mit Sind bebreidede ham, det var, at han valgte mig til at udfinde Prøven, og ikke den mere erfarne Bentley, som dog havde været enig med mig, men vi vogtede os vel for at yttre noget der kunne støde denne iblandt Alle, saa formaaende Mand. Der blev nu sendt os Prøvekasser, som formentes svarede til det Parti The vi havde kjøbt, men de svarede ligesaa lidt som det Parti der skulde paaføres os, og vi refuserede 4 à 5 Prøver, indtil de endelig, kjede af vor Vægning, sendte os et Parti der

hed Tong-Gom er »lig Guld«, som vi antog, det var meget bedre end det vi skulde have havt, og gjorde megen Lykke her hjemme. Jeg troer nok, at det var mere Pursene (Betjentene) end Houqua, der spillede den hele Rolle, thi Sagen var for ringe for ham, Bentley og jeg stod altid godt hos den gamle Houqua, som vi ei heller ved nogen Leilighed forsømte at vise vor Opmærksomhed, og nogle Dage efter indbød han os, tilligemed de Officerer, der muligt maatte være hos os fra Skibet, til en splendid Middag med Fugle-redesuppe med meget andet, der var os fremmed.

Houkjøbmand Ponkequa havde indbudt Bentley Tronier og mig til at se hans Have og hans Bolig, hvor han havde sine Koner og Børn, denne laa paa den anden Side Floden, ligeoverfor de europæiske Kontorer, og da vi vidste, at de chinesiske Haver ere seværdige, tog vi gjerne derimod. Boligen vidste vi vel, vi ikke fik at se. Ponkequa havde for nogen Tid siden bedet mig om, at min Oppasser ombord, en kjøn, lille Dreng, Søn af en Major Krebs, Broder til Overlærer Krebs ved Metropolitanskolen, maatte tage over til hans Koner for at de kunde se ham, som de meget ønskede, Drengen havde selv megen Lyst dertil og med en Tjener fra Ponkequa og min egen første Tjener, Aho, sendte jeg ham over, da jeg vel vidste, at Ponkequa, som vi stod i stor Forbindelse med, nok vilde sørge for, at han kom sikkert tilbage. Ankomsten i Haven blev han omringet af Konerne, som fik ham til at tage Trøien af, og smøge Skjorten ned over Skuldrene for at de kunde se hans Skind. Drengen, 16 Aar gammel, holdt jeg af, som om det havde været mit eget Barn, smuk som han var, var han tillige lille af Væxt, og en lille Gavstrik. Han fortalte mig, at da han havde faaet sin Trøie paa igjen, agerede jeg enfoldig, og tog fat paa en af dem, og vilde smøge hendes Kjole ned, for at se hendes Skind, hvilket hun ikke vilde indlade sig paa, ligesaa lidt som de Andre, han forsøgte sig med, og de fjernede ham snart med endel Kager og Frugter. Efter Aftale med Ponkequa sendte han en Dag sin elegante Lyst-Champan, hvormed hans Broder, nogle af hans betroede Betjente og endel Tjenere fulgte, for at anføre os. Vi tog vore egne Tjenere med, tildels for at beskytte os for de chinesiske Hunde, der ikke taaler at se en Europæer, de var alle røde, med spidse Øre, og af Middelstørrelse, hvorfor de ei heller taales i Canton. Forinden vi gik til Ponkequas Have, vare vi

først inde i nogle Pagoder, hvor der var opstillet luefor-
 gyldte Gudebilleder (Jasser, som betegne Guder) af en
 umaadelig Størrelse, vel en 12 à 13 Alen høie. Omkring
 Pagoderne, der laa paa store Pladser, og vare omgivne af
 Mure, saaes intet andet, end mægtige, store fede Pagode-
 svin. Da vi kom til Ponkequas Bolig, bleve vi tre danske
 og hans Broder lukket inde ad en lille, smal Dør i en høi,
 skummel Mur til Haven. Vort hele Følge maatte forblive
 udenfor. Ved Indtrædelsen i Haven laa til venstre den
 uanselige Bolig, med ikkun nogle faa Vinduesaabninger,
 dækkede med Jalousier, og en Dør, ligeledes tildækket med
 et igjennemsigtig Jalousi, da vi gik forbi denne, saae jeg
 noget glimre indenfor, og saae strax, at det var guld-
 broderede Dragter, hvoraf jeg sluttede, at det var Konerne
 der vare nysgjerrige efter at se os. Jeg sagde strax til
 Tronier og Bentley: »Det var sikkert Ponkequas Kone,
 lad os gaa lidt ned ad Gangen, jeg skal da give mig til
 at hoste lidt, og naar vi da alle vende os, vil vi vist faa
 dem at se, da de vil komme ud for at se efter os!« Og
 ganske rigtig, da jeg hostede og vi alle vendte os, var
 der kommet 7 ud, som strax, da vi vendte os og muligt
 troede, at vi vilde komme tilbage hurtigt, humpede ind
 paa deres ulykkeligt indknebne Fødder; men forinden de
 naaede ind, fik vi dem godt at se, kun et Glimt af An-
 sigterne. Haven var, som vi ogsaa havde ventet, høist
 interessant, med sine mangeartede chinesiske Lysthuse, hvert
 opdækket med Kager, Frugter, Syltetoier og The til For-
 friskning for os, hvor vi ad en Trappe paa nogle faa Trin
 til hvert Lysthus, gik op og nød, hvad vi vilde. Deres
 Parkanlæg var især prægtige og meget rige. Bunden af
 Parkene ere belagte med hvide Porcellains-Fliser med Aab-
 ninger imellem, hvorfra grønne Planter fra Grunden sno
 sig hen over de hvide Plader, og Parkene ere fulde af
 Guld- og Sølvfisk, og de deilige smaa Mandarinænder med
 Krone paa deres Ryg, af glimrende metalfarvede Fjeder,
 rundt om Parkene, høit i Veiret, er der store prægtfulde
 chinesiske Porcellainspotter, hvori alle Slags Blomster
 og smaa voxende Træer fulde af Oranger og andre Frugter.
 Ponkequas Broder ledede os ind i en Labyrinth, omtrent
 saa stor som den Del af Gammeltorv, hvor Springvandet
 staaer, den var tæt bevoxet med tætte Gange, og forlod
 os, da han havde ført os derind. Den var mærkværdig
 kunstig anlagt, thi skjøndt vi vel en 10 Minutters Tid

spadserede i den, og stadig kom hverandre saa nær, at vi kunne tale sammen, uden at kunne se hverandre, og træffe Aftale om hvilken Vei vi ville gaa, var det os dog ikke muligt at træffe sammen eller finde ud. Ponkequas Broder morede sig meget over os, og hjalp os endelig ud, og dette er vist senere blevet til en morsom Fortælling for Konerne. Jeg bad ham om at se et af Ponkequas smaa Pigebørn, og særlig opmærksom som han var, bragte han op til os i Lysthuset en sød lille Pige, vel en 5, 6 Aar gammel. Han kaldte hende Amøi, men det var vist ikke hendes Navn, thi det chinesiske Ord Amøi, er paa dansk en Pige. Hun var slet ikke frygtsom, og jeg tog hende paa Skjødets, og vilde se hendes lille indsnerpede Fod, men det blev nægtet mig. Da vi nu havde set det for os ret interessante Sted, tog vi, ledsaget af vort Følge, der havde ventet os udenfor Murene, igjen over til vort Factori. Dagen efter hilste vi paa Ponkequa, og da han hørte min Interesse for hans lille Amøi, lovede han, at hun skulde besøge os i vort Factori, som han ogsaa holdt; thi et Par Dage derefter blev hun, fulgt af Ponkequas Broder med Flere, baaret over til os. Hendes Tær, (med Undtagelse af den store Taa), der var bøiet ind under Foden, vare endnu ikke voxede saa dybt ind i dem, at hun kunde gaa paa dem. Jeg havde intet andet europæisk at forære hende, end nogle Stykker lugtende Sæbe, heldigvis med Billeder paa Omslagene, og nogle Flasker Eau de Cologne som morede hende, hvilket jeg antog, da hun ikke vilde betro nogle af sine Tjenere til at bære dem, men holdt selv med Besvær saa fast paa dem. Dagen forud havde jeg iblandt forskjellige Smaasager jeg havde kjøbt til min Kjæreste, kjøbt en lille Guldring til hende, som jeg satte paa hendes lille Forlovelsesfinger, og har saaledes efterladt mig en lille chinesisk Kjæreste i China, som jeg til Moro for Ponkequa fortalte ham, der ikke forstod Betydningen af en Forlovelsesring.

Ved Afregning med den gamle Hougkjøbmand Kingqua, som havde kjøbt vor Bernsteen, fortalte jeg ham om den tyvagtige Mandarin, der havde ranet et Stykke fra os, som han derefter forlangte at betale, jeg sagde ham, at det ikke var sagt i den Hensigt, da vi intet vilde komme til at erstatte, efterdi jeg havde tilføiet Protocollen, hvorledes det var tilgaaet, og vi desuden paa Partiet havde nogen Overvægt, desuagtet udbad han sig, at vi vilde modtage

Betaling af ham derfor, og betalte det, for ikke at blive chicaneret af Mandarinerne naar man, som han ventede, vilde spørge derom. Frederik den Sjettes Dronnings gamle Fader, den gamle Prinds Carl, havde sendt med os en lille Kasse Medailler, støbt af et sammenblandet Metal, lignende Sølv, som vi havde Directionens Ordre at forsøge afsat i China, disse havde vi givet Kingqva til Forhandling, og han fortalte mig, at den samme Told-Mandarin havde ved Eftersynet taget flere deraf, men da han opdagede, at de ikke vare af Sølv, sendt dem tilbage, og vi bragte dem alle her tilbage. De Handlende i China er et meget snu, activt og flinkt Folk, men man skal være megetaarvaagen lige overfor dem, og det er sørgeligt, at denne flinke Klasse af Folket saa meget er undergivet de lade, dovne og til saa mange Laster hengivne Mandariners utaalelige Despoti. Haandværkerne ere i alle Fag et sjeldent flittigt, dygtigt og nøisomt Folk, og arbeide meget kunstfærdigt og billigt, og Arbejderne ere som bekjendt et Exempel paa utrættelig Arbeidsomhed, hvorfor de ogsaa søges overalt i andre Verdensdele til store Foretagender. De chinesiske Kjøbmænd vandre meget ud, og driver overalt i Indien den betydeligste Handel, og samle store Formuer, men Fruentimmer tillades aldrig at udvandre.

Efter at vi havde afregnet med alle de Hougekjøbmænd og andre Handlende, vi havde staaet i Forbindelse med, aflagde vi hos dem Alle vore Afskedsvisiter i deres Arbejdslocaler, og modtog Dagen efter deres Gjenvisiter, og Hougekjøbmændenes ret betydelige Presenter, som de have Tact nok til aldrig at sende før efter Afslutning af alle Forretninger. Ved Afskeden leverer enhver af dem os et langt, smalt rødt Papir, hvorpaa nogen Skrift, som vi ikke forstaaer, formodentlig en Afskedshilsen, de ønske os aldrig en lykkelig Reise, eller Lykke til at træffe vore Familier i Live og vel. Nei! de se kun paa Udbyttet af Reisen, som ægte Kjøbmænd, og sige aldrig andet end »Farvel and thousand Procent.« Da jeg den næste Dag forlod Canton og lod mine Kasser og Kuffetter bringe til Skibets Fartøier, der skulde føre os til Whampou kom den førømtalte Mandarin tilstede. Han havde et godt Øie til mig, og jeg maatte pakke alt ud, hvad jeg havde i dem, selv de mindste smaa Stykker jeg havde til min Forlovede og min Familie, men han fandt intet uden Udførselstold betalt, og han tog intet, som jeg da ogsaa nok skulde have

forhindret ham i, da jeg havde tvunget ham til at efterse Alt i Factoriets Gaard.

Den 28. Januar 1830 forlod vi Wampous Rhed og den 30. s. M. passerede vi Macao ud, i Følge med det mindre Skib Elisabeth, Cpt. Wendt fra Hamborg. Denne Mand havde jeg haft endel Samtaler med paa vore Aften-Spadseretoure paa Pladsen udenfor Factorierne, og havde meget ondt af ham, da han stadig var meget sorgfuld over Tabet af sin unge Kone i Barselseng under Reisen til China. Hendes Lig havde han ombord i Spiritus, for at bringe det hjem til Begravelse i Fædrenejord, og sit Barn havde han afsat hos en Familie i Macao, hvor han nu afhentede det. Han fortalte os om sine vidunderlig hurtige Reiser han havde gjort med førnævnte Skib, som vor gamle Cpt. Tronier altid kaldte »tydsk Praleri«, men vi erfarede da vi kom hjem, at han var seilet hjem paa 4 Maaneder, nogle Dage derunder, medens vi almindelig dertil brugte 5 Maaneder, og derover. Igjennem den chinesiske Nordsø, Banca Strædet, Java Sø og Sunda Strædet, havde vi gunstig Leilighed, og var i den sidste Halvdel af April passeret Mauritius og Bourbon i Sydhavet, da vi opdagede at vor Roerstamme var brækket under en Storm vi havde havt. Vi nødtes da til at tage ind til Mauritius (ogsaa kaldet Isle de France) for at faa en ny Roerstamme, men havde megen Møie med at naa dertil med det brækkede Roér.

Den 26. og 27. April om Natten fra Kl. 12—3, ganske paa samme Tid hver Nat, fik vi det forfærdeligste Uveir med Torden og Lynild, jeg nogensinde før eller senere har seet, og aldrig kunnet tænkt mig. Himlen var uafbrudt som et Ildhav, og ikke med Lyn efter Lyn, men med Lyn i Lyn, og Tordenen kom ikke som sædvanlig rullende, men som Hundreder af Kanonskud fra alle Kanter. Der var ikke en Bolt, ikke et fremstikkende Sømhoved i Overskibet, uden at der stod en lang blaalig Ildflamme ud fra dem. Der blev raabt Ild paa Kryds-, For- og Stortoppen, og Sprøiten vi havde uafslædig igang, heldigvis regnede det uafbrudt meget stærkt, og de store Draaber, der saa ud som en Ildregn, oplyste af den evige stærke Lynild, holdt dog stadigt vaadt omkring Flammerne, saa at vi dog kunde slukke med fyldte Vandpøse og anvende Sprøiten paa de Steder, hvor vi saa at Ilden havde begyndt at tagefat i Træet. Situationen var meget farlig og ængstelig, tilmed under vore beklagelige Forhold, uden ørødtlige Styremidler, men vi slap dog heldig derfra. Under

Uveiret begge Nætter, havde vi alle vore Seil fastgjorde. Vi ankom under megen Anstrængelse til Mauritius den 10. Mai, og ankrede ved den eneste By paa Øen Port Louis, der er en ret anselig By med brede Gader, Husene alle med flade Tage for de der hyppige og stærke Orcaner, liggende ampfi-teatralsk op ad et Bjerg. Vi henvendte os strax til den danske Konsul, den paa Øen meget ansete gamle Konsul Wiehe, Grandonkel til vor Skuespiller Wiehe, det hød sig, at det var gaaet tilbage for ham, men vi mærkede dog intet dertil, da han levede med sin Familie i en høi Stil paa sit deilige Landsted, knap $\frac{1}{2}$ Mil udenfor Byen, i Byen eiede han sin store Kontorbygning, sine store Pakhuse og et temmelig stort Skibsværft, som bestyredes af hans Svoger, Montgommery, en Broder til Fru Wiehe, begge fra Pondichery paa Coromandel Kysten, hvor Wiehe tidligere havde været bosat som Kjøbmand. Paa Øen fandtes ikke et Træ saa stort, at vi deraf kunde faa en Roerstamme, og vort Held at vi blev hjulpet, var ikkun ved et andet Skibs Uheld. Aaret forud var et stort Calcutta Skib kastet paa Land i en Orcan, hele Besætningen, som oftest i Orcaner omkommen, og Skibet sønderslaaet. Bougsprydet af Teak fra dette Skib tjente os fortræffelig til Roerstamme, vi købte det meget billigt, og fik det strax sat i Arbeide under vor Overtømmermands Ledelse, og da vi tilsagde alle Arbeiderne (Negere) som derpaa arbeidede, hver daglig $\frac{1}{2}$ Piaster i Dusør, naar de vare flinke, gik Arbeidet rask fra Haanden. Konsul Wiehe tilraadede os det, og sagde at uden det vilde han ikke være istand til at fremskynde Arbeidet, skjøndt de nok vare hans Eiendom, alle fra Mosambique og sagde, at de af Naturen vare meget dovne og kraftesløse, men hvoraf skulde de ogsaa have Kræfter, naar deres Føde den ene Dag efter den anden ikkun bestod i Maismeel oplødt i kogt Vand til en Deig, og dertil nogle Stykker tørret, raat Kjød fra de store Slagterier i Rio Janeiro.

Konsul Wiehe var en høi og elegant gammel Mand og hans Kone en lille, fin fransk Dame, deres 3 ugifte Døttre i Huset vare særdeles vakkre og smukke Piger, en Datter havde de gift paa Øen med en Plantageeier Saunders og Aaret forud var deres eneste Søn, der var kommet fra en Forretningsreise fra Bourbon druknet forinden han ved en Orcan naaede i Land., Wiehes ældste Datter i Huset, Miss Mary var forlovet med hans Bogholder

M. Rowlander, en smuk og meget vakker Engelskmand, og den gamle Wiehes fortrolige Medarbejder. Da han i en Samtale med mig hørte, at jeg havde en Samling chinesiske og philipinske Conchyllier ombord, bad han mig tage Kassen i Land, for at hans Kjæreste, der havde en Samling fra de omliggende Øer, vilde glæde sig ved at se, thi om ogsaa Skibe fra China anløb Øen, havde de aldrig Conchyllier ombord. Jeg føiede ham gjerne deri, og tog Kassen i Land, hvorefter de Dagen efter kom til mig, og hun fik af Alt, hvoraf jeg havde Doubletter, men efter hende havde jeg mange Damebesøg, da næsten enhver dannet Dame i Byen havde sin Samling fra de omliggende Øer, Bourbon, Madagascar og Sechilles Øerne, og Alle fik de noget af mig, saa min Kasse blev næsten tømt, men til Gjengjæld fik jeg nogle af deres Doubletter, og købte paa Bazaren af Fiskerne endel, som jeg bragte hertil til Prinds Christian, senere Christian den Ottende, og hvoraf jeg endnu gjenkjender Mange i det zoologiske Museum her, som han havde testamenteret sin store værdifulde Samling. Paa Grund af mine Conchyllier, blev jeg indbudt til mange Familier i Byen, men som jeg ikke tog imod, da der kun taltes Fransk og jeg destoværre ikke forstod dette Sprog. Mændene, der talte noget engelsk, aflagde jeg Visit hos. I Wiehes Hus taltes kun engelsk, selv den gamle danske Mand Wiehe talte kun daarligt dansk. Hans Landsted, $\frac{1}{2}$ Mil fra Byen, hvor han stadigt levede med sin Familie, laa midt i en prægtig, stor Have, fuld af indiske Frugttræer, og Blomster. Hans Kone og Døtre sendte hyppig en gammel Slave med en lille hvid Hest ind til mig efter Middag, hvorpaa jeg red ud, og forblev der til næste Dag, og havde mange behagelige Timer i dette Hus, hos denne vakkre Familie. Undertiden bebreidede Damerne mig, at jeg kom saa sent, men da den gamle Slave altid løb med Hesten, fandt jeg det Synd imod ham, at ride stærkt, hvoraf de lo og forsikkrede mig, at han uden Anstrængelse løb ligesaa hurtig som Hesten, hvori jeg senere erfarede, at de havde Ret, dog kunne jeg sjældent bekvemme mig til at ride stærkt. Øen var helt belagt med Sukkerplantager da alle de tidligere Kaffeplantager vare sløfede og ødelagde af Orcaner, og der var ingen Tilbøieligheder til at plante nye Kaffe-træer, som fordre 3 à 4 Aar, før de kan afgive nogen Høst. Midt paa Øen laa den deilige, store botaniske Have »the pompelmos Garden«, som hver Søndag besøges

af mange Familier fra Byen. Capitain Tronier og jeg kjørte nogle Gange dertil i en Gig. Han eller jeg var Kudsk og havde stadig en leiet Slave løbende ved Siden til vor Assistance. Mr. Rowlander førte mig en Dag op til en Familie i Landet, som vi ikke traf hjemme, vi spadserede da noget omkring i deres Have, og nær Bygningen saa vi en Gravhøi med en Støtte bagved, hvorpaa vi læste, at Powl og Virgini der vare begravede, hvorfra jeg tog lidt Jord og et Par smaa Planter, om der her ligger nogen Sandhed til Grund for Historien eller Romanen om dem, veed jeg ikke, Mr. Rowlander vidste det heller ikke, men Familien, der har reist Sætten, maa vel have troet derpaa.

En fransk Kone som boede i Byen, leverede nogle mindre Delicatesse-Sager til Skibet, hvorved jeg kom i Berørelse med hende, til mig selv købte jeg af hende noget Salep og Muskatnødder. Jeg fik Indtrykket af hende at hun var af en ond og arrig Natur, og hendes Udvortes vidnede ogsaa derom. Hun sad stadig, naar jeg kom til hende, i et stort Værelse for aaben Dør, med Nedgang af en høi Stentrappe til Gaden, paa et langt Bord hun sad ved, laa der altid noget Sytøi, og et Spanskrør, foran Bordet, langs med Væggen, sad 5 Slavinder paa Hug paa Gulvet, ingen paa en Stol eller Skammel, ivrig beskæftigede og turde endog ikke se op fra deres Sytøi. En af dem havde en smuk lille sort Dreng, denne forærede hun mig. Jeg tog et Bændel fra Bordet, og lod som om jeg vilde binde hans Hænder, hvorved han gav sig til at græde. Jeg lagde da strax Bændlet fra mig, klappede ham og gav ham en engelsk Shilling c. 1 Krone, hvorefter Barnet ~~for~~ forsvandt ned ad Stentrappen. Hun sagde til Moderen: »Jeg har foræret den Herre din Dreng, hvorpaa Moderen saae til mig, men turde intet sige. Jeg takkede nu for Foræringen og sagde: »Det skal nu være mig en Fornøielse at give ham sit Fribrev.« »Ja«, sagde hun, »det har De Ret til som Eier af ham, men hvor vil De have ham.« Jeg sagde da: »Jeg vil have at han skal blive hos sin Moder.« »Nei«, sagde hun: »jeg vil ikke føde ham.« »Saa vil jeg heller ikke have ham,« sagde jeg. Moderen var blevet solgt i et Bo efter en Uhrmager og da hun havde Barnet, hvor der altsaa blev 2 at føde, medens den ene kun kunde gjøre Tjeneste, havde hun købt hende billigt. Det var altsaa ikke for at give mig en Foræring at hun gav mig Drengen, men for at lette sig selv for Byrden af at føde

ham, forøvrigt sagde Konsul Wiehe mig, som lovede mig at have et Øie med hende om Drengens Behandling, at hun ikke kunde give ham bort, da der var en Lov der forbød at skille Barnet fra Moderen før dets 12te Aar og denne var vel 4—5. Da jeg gik ned ad Stentrappen, sad den lille Dreng paa den med en stor Bunke Sukkerrør, som han havde købt for noget af sin Shilling, og sugede paa dem, saa Saften løb ned ad det lille sorte Bryst.

Konsul Wiehe inviterede Capitain Tronier og mig til et Middagsselskab hos sig paa Landstedet, hvor vi i den vakkre Familie tilbragte en meget behagelig Eftnrmiddag. Jeg havde en af Døttrene tilbords, som jeg nok troer en nærværende Læge misundte mig, da det forekom mig at han interesserede sig meget for hende. De kaldte ham forøvrigt »the flying Doctor«, fordi han altid anordnede saa megen Mercur. Om Aftenen tog vi Afsked med Familien og jeg gik med en af Døttrene ned for at tage Afsked med min og deres lille hvide Hest, en Begjæring af mig, som morede hende, men det var mere for at faae Leilighed til at give den gamle Slave en lille Douceur for hans løbende Toure med mig.

Da vi havde anløbet Mauritius for Skibets Reparation, var det ikkun Skibets Capitain og mig som Skibsintendent der havde Forretninger i Land og Diæter. Bentley, som kun havde med Handelsforretninger at gjøre, havde ingen Diæter og vilde ikke bekoste Landliggen selv.

Vi havde nu hængt vort ny Roer, der var i alle Henseender tilfredsstillende, udbedret nogle Skader paa Skibet, provianteret og var saaledes færdig til Afreise.

Den Dag, jeg skulde afreise, kom Skibets Chaluproere til mig for at afhente min Pult og min Kuffert, men det Tøi, jeg havde afgivet til Vadsk, var endnu ikke kommet. Jeg sendte strax Bud derefter, og noget efter kom en ung Slavinde med det og sagde: »Sir, det er Søndag og vores Fridag, og jeg har fra Solen stod op staaet og strøget for at faa deres Tøi færdigt«. Jeg syntes godt om hende og gav hende en, formodentlig uventet, rigelig Douceur, hvorefter hun, før jeg havde faaet indpakket og forladt Huset, kom løbende og sagde: »Her er endel af deres Tøi endnu som jeg ikke havde savnet, da det altid var min Skjødesynd at forlægge Vadskesedlerne. Min Madam vilde tilbageholde det, men da De havde været saa god imod mig, sagde jeg at De havde forlangt det«. Den Douceur fik jeg godt betalt!

Den 26. Mai 1830 afseilede vi fra Mauritius og ankom til St. Helena i Slutningen af Juni Maaned, efter at vi i Seiladsen rundt Syd-Africa, som sædvanlig paa den Aarstid, havde havt mange haarde Storme. Ligesaa snart Ankeret var faldet paa St. Helena Ankerplads, kom en Mr. William ombord og førte os i Land til hans ansete Principal, Mr. Salomon, men de længselsfuldt forventede Breve fra Hjemmet vare ikke ankomne, til stor Skuffelse for os. Mr. William var en smuk lille Mand, dygtig og høit betroet af Mr. Salomon, hvis Forretning han nu ene bestyrede. Han var forlovet med en net Dame, en Miss June Tracy, med hende spadserede han hver Aften og inviterede hendes Søster, Miss Sarah, og mig med. Spadseretourene vare meget indskrænkede, kun igjennem Byen op til et Vandfald i Enden af den, men Tourene vare dog behagelige for mig, som kommende fra den lange Sørejse, i Selskab med de to nette Piger.

Nogle Dage efter vor Ankomst var der en Udstilling i Byen af alle Øens Produkter, og det var mærkværdigt at se, hvormeget denne lille Ø, som fra Søen synes en ren Stenklippe, frembragte af Grøntsager, Frugter og Blomster og iblandt mange andre forskjellige Sager en hel Del raa Silke, som man havde begyndt at lægge an paa, da Morbærtræet trives godt paa Øen.

Ved denne Leilighed blev vi med Byens fornemste Familier og alle Udstillerne inviterede til Middagsselskab hos Gouverneuren, hvor det gik noget stivt til, og vi maatte anskaffe os sorte Silkestrømper for at kunne møde lig de bedre Familier. Ved Bordet fik jeg en behagelig Plads imellem Miss Sarah Tracy og en Miss Côle, men meget ubehagelig for os alle var det, at der ved Siden af den i blaa Silkekjole nysselige lille Miss Côle sad en Capitain, inviteret fra en indkommen stor Hvalfanger, hvis Klæder stank saadan af Tran, at det næsten var utaalelig at være i hans Nærhed, og vi vare enige i, at hvis vi kunne have forladt Bordet, havde vi helst gjort det. Efter Middagsselskabet gik jeg med Mr. William og Damerne til Frimurerlogen, hvor nogle Dilettanter gav en Forestilling, der trak ud til Kl. 2 Nat. Men uagtet William og jeg havde taget Blomster med til Damerne, mente de dog under hele Forestillingen, at de lugtede af Tran, hvilket gav Anledning til en Del Spøg imellem dem, Mr. William og mig.

Paa en Exerceerplads i Enden af Byen musiceredes hver Søndag Formiddag nogle Timer af Militaire. Her mødte alle fra Byen, og William førte en Søndag Tronier, Bentley og mig derop. Næppe vare vi komne ind paa Pladsen, før Anføreren raabte: »the danish Reel«, og der blev strax spillet en dansk Valts. Da vi gik, takkede vi Anføreren for hans Opmærksomhed, og bad ham besøge os næste Morgen, som han gjorde, og modtog fra hver af os 1 Lstr. i Douceur til Musicanterne.

Nogle Dage efter besøgte jeg med flere Napoleons Grav og Longwood, jeg nu for 3. Gang. Af de Taarepile, der beskygge Graven, tog jeg flere Qviste, og fra Longwood fik jeg adskillige Sager, der havde Interesse for mig. Der var ingen Forandring foregaaet fra sidst jeg var der, for 3 Aar siden.

Det mindre franske Skib Jules, Cpt. la Cour, kom ind paa Rheden og havde i Storm under Cap det gode Haab lidt meget, var blevet endeel læk og havde mistet flere Folk, der vare skyllede overbord af de overbrydende Søer. Skibet var nu svagt besat, det kom fra Bourbon og havde endeel franske Familier ombord, som nu vendte hjem. Paa St. Helena er ingen Assistance at faa for nødlidende Skibe, men saavel fra os som fra andre Skibe paa Rheden fik de den Assistance, der kunde ydes dem efter de Kræfter, vi raadede over, meget til Trøst for de ængstelige Passagerer for deres øvrige Reise, der dog nu skulde gaa igjennem mildere Climater end dem, de havde passeret. Cpt. la Cour og Passagererne bad os om at maatte følge med os, for at, dersom deres Skib skulde blive synkefærdigt, de da kunde have Haab om at blive reddede, hvilket vi jo gjerne saae, især da Cpt. la Cours Jøurnal udviste, at Jules seilede bedre end vi, og vi altsaa ikke paa Reisen bleve forsinkede. Vi aftalte da de nødvendige Dag- og Nat-signaler, naar de vilde kalde os til Assistance, og da vi begge afseilede fra Øen, sendte vi Folk ombord som lettede hans Anker og lagde det ind paa Forskibet.

Dagen efter vor Afreise opdagede jeg et Uheld, jeg havde havt. Jeg havde nemlig forglemt en kostbart Sextant, som jeg havde benyttet paa Observationstaarnet i Land for at corrigere vores Chronometer, som Overstyrmanden en Dag havde forglemt at trække op. Chronometret havde jeg faaet, men Sextanten var i et høiere Rum i Taarnet, der var aflukket, og senere forglemte jeg den.

Den vilde, mente jeg, blive mig bekostelig at erstatte, men den Artilleriofficer, som foretog alle Observationerne paa Øen, var saa venlig at sende mig den, og jeg slap med nogle faa Omkostninger. Dagen før Afreisen skulde jeg kaste Jord paa en ombord afdød Matros, der skulde begraves i Land. Jeg saae Skibets Baadsmandsmath staa udenfor Salomons Contoirdør og spurgte ham, om han havde bragt Liget i Land. »Nei«, sagde han, »men vi skal snart bringe det, da vi har faaet Kisten, men en Herre her i Contoiret sagde, at vi skulde have noget Kaffe med ombord«. Jeg spurgte derom, men Mr. William sagde: »det er en Misforstaaelse. Jeg sagde, at han skulde have a Coffin med ombord« (en Ligkiste), hvilket Baadsmandsmath havde forstaaet som Coffee (Kaffe) og derved opholdt mig.

Under Linien havde jeg en sildig Aften et ret morsomt Tilfælde. Vores Overlæge og jeg pleiede gjerne for Motion nær Veiret tillod det, at spadserere et Par Timer op og ned ad Dækket fra 10 til 12, hvor der almindelig var bedst Leilighed. Havet var blikstille og Skibet gjorde næppe 1 Mils Fart i Vagten (4 Timer). I de varmeste Climater er Vandet saltest, saa viist af Naturen indrettet, for at holde det friskt, og man seer derfor under eller nær Linien altid Kjøl vandet om Natten som en Ildstraale i Vandet, og Fisk, som gaa i Overfladen, efterlader en lysende Straale. Jeg var gaaet ned i Galleriet, et Rum med et større Vindue nær Vandet, og saae da ved en hel Del lysende Straaler tæt ved Skibet, at der maatte gaa en Stime Bonitter. Jeg gik da op paa Dækket og forlangte en Elliere, en Slags Harpun med mange Grene, firet ned til mig, og en Mand i et Rum over mig, holdende Touget. »Hvad vil De, lieber Hr. Ludvigsen«, sagde Doctoren (han var en Tysker). »Jeg vil hugge en Bonit til Frokost imorgen«, sagde jeg. »Ja, alle de Bonitter, de hugger nu, skal jeg Gott verdammer æde raa«. Han stod ved Manden oven over, og da Stimen kom og jeg blindt huggede ned i den, raabte han spottende: »Hal op, hal op! Der er Gott verdammen en stur en paa«. Men hvor flau blev han ikke, da Manden halede op og en stor Bonit sad sprællende paa Ellieren. Triumpherende sagde jeg til Doctoren: »Nu er Touren til Dem at fortære den, og det skal være Dem tilladt at begynde fra Hovedet eller den anden Ende, som De behager«. »Ja, lieber Hr. Ludvigsen! Nu har jeg faret med Fatter Klaumann, med Fatter Wulff, med Fatter Ørgaard

og mange andre, men aldrig har jeg før seet so en Svineheld. Han blev drillet dygtig ved næste Dags Frokostbord. Bonitten, der ligner Makrellen men er bedre i Smag, er saa stor, at den giver et rigeligt Maaltid til 10 Personer, da den er meget kødfuld. Den er forøvrig meget vanskelig at fange i Søen og kan kun fanges forude fra Bougsprydet naar Skibet løber en 7 à 8 Miles Fart. Den fanges da paa Krog. Tæt oven over Krogen med den stærke Snøre, der udfordres, bliver af en blinkende Blikplade dannet en Flyvefisk med Vinger af lange Pennefjedre, og et Par Alen fra Krogen bliver til Snøren bundet et Lommetørklæde udstrakt, saa at det kan flyve for Vinden. Manden, der er paa Fangsten, sætter sig ud paa Sprydet eller Klyverbommen og har gjerne et Toug om Livet, hvormed han gør sig fast, da Bonitten gør et stærkt Ryk, naar den hugger sig fast. Han lader nu aldrig den falske Flyvefisk komme i Vandet, lader den kun dyppe sig og komme tilsyne i Overfladen, rykker den derpaa op og lader den flyve ved Hjælp af det flagrende Tørklæde hen over Vandet. Bonitten, som stadig jager efter Flyvefiskene i Vandet, bliver nu ivrig efter den, naar den kun ikke har faaet den at se i Vandet, springer op efter den, og bliver undertiden hængende i Krogen, og man kan saaledes sige, at de Bonitter, der fanges almindelig i Søen ombord, fanges i Luften og ikke i Havet.

Hver Søndag, naar Veiret tillod det, holdt vi Gudstjeneste ombord agter paa Skandsen af Skibet, under Solseilet. Skibets Besætning, c. 100 Mand, samlede sig da ved Klokkeringning paa Stole og Bænke om et Chateder, hvor jeg som Skibs-Intendant efter Psalmesang oplæste en Prædiken. Skibets Constabelsmath, der havde en prægtig dyb Stemme, havde i sin Ungdom været Chordreng i Holmens Kirke, kunde alle Psalme-Melodierne og havde oplært et Chor af de unge Mennesker ombord, hvorved Psalmesangen altid gik meget smukt ombord hos os. Det franske Skib Jules, der stadig holdt sig i Nærheden af os, seilede gjerne Søndag Morgen, naar vi havde heist Flaget til Gudstjeneste, op i Læ af Skibet for at høre Psalmesangen, som Passagererne ved en senere Leilighed sagde mig interesserede dem meget at høre, da den lød saa smukt paa Havet. En smuk Lørdag Aften i N. O. Passaten seilede Jules op paa Siden af os og igjennem en Raaber inviteredes Cpt. Tronier og mig til at spise til Middag hos

dem næste Dags Middag, hvorfor vi takkende undskyldte os for ikke at forsinke Reisen. Kl. 3 Dagen efter hørte vi et svagt Kanonskud, da vi skulde gaa tilbords hos os selv, og saae da det aftalte Nødssignal paa Jules Fortop. Vi dreiede strax til Vinden, tog vore Kikkerter frem og i vores Indbildning syntes vi alle, at Forskibet laa dybere end sædvanligt. Med det ene Laarings-Fartøi, der blev firet i Vandet, gik jeg strax ombord i Jules for at erfare Situationen. Damerne modtog mig alle ved Faldrebet, og jeg erfarede da strax, at det var de letsindige Damer, der havde formaaet Cpt. la Cour til at heise Nødssignalet for at lokke os ombord. Deres Middagsbord, som vi var inviteret til, saae meget tarvelig ud. Jeg forlod Skibet strax og takkede for deres Venlighed, skjøndt jeg havde mere Lyst til at bebreide dem den, men hvem kan modstaa venligsindede Damer, især paa Søen, hvor alene det, at see en Dame, er en sand Oplivelse. Jeg inviterede nu alle Damerne til et Besøg ombord hos os, saafremt Veiret maatte tillade det, og da jeg fortalte Cpt. Tronier det (han var ikke gift, men en fin og smuk gammel Mand), sagde han: »det skulde de ikke gjort, thi man har jo aldrig andet end Uleilighed og Ulykker af de Damer«. Imidlertid lod han dog Damestolen, som vi havde, tage frem og gjøre klar til at heise dem ombord i, dersom de kom, og senere paa Reisen, da vi ikke mere kunde vente dem, sagde han: »Det var dog godt, at De inviterede dem, saa har vi dog vist os høflige«.

I de Skibe, man i længere Tid har været ombord, mærker man ikke Bevægelsen, men kommer man i et andet Skib, hvor Bevægelsen er forskjellig fra det, man kom fra, er man ikke sikker paa Benene, og saaledes gik det mig i Jules.

Ved de azoriske Øer kom en dansk Skonnert os imøde. Vi sendte Styrmand Stage der ombord, der bragte os fra den noget frisk Smør, simpelt, men dog en Delikatesse fra det, vi havde ombord, der næsten havde alle Regnbuens Farver. En Börsen-Halle, han medbragte, meldte Skibet Elizabeths, Cpt. Wendts, Ankomst til Hamborg. Dette Skib forlod China tilligemed os.

Da vi var naaet op til Høiden af Frankrig, seilede Jules os nær og gav os en Salut med et Kanonskud og 2 Geværskud, og Damerne stode alle ved Reilingen og vinkede til os med deres Lommetørklæder, hvorefter vi

gav en Kanonsalut og 3 kraftige Hurraraab og hver gik sin Cours. Jules skulde til Nantes.

Under vor Seilads i Nordsøen op imod Skagerakket traf vi ind med ret haard Storm af S.V., som vi ikke kunde staa ind med i Kattegat. Vi anløb da Arendal under en flink Lods' Comando. 2 Dage efter bedagede Veiret sig, og med en føielig Vind afseilede vi til Kjøbenhavn, hvor vi ankom de sidste Dage af September 1830.

Reisen havde været lang, men meget fordelagtig for Compagniet, thi foruden den værdifulde, billigt indkjøbte, Retour-Ladning bragte vi 16000 Rdl. tilbage med os i Contant (som havde været calculeret til Ladningen), der desforuden blev større, og saa stor, som vi kunde pakke den i Skibet.

Jeg havde den Lykke ved min Hjemkomst at træffe min elskede Forlovede i Live og vel, for hvem jeg paa Reisen havde været saa ængstelig, da jeg intet havde hørt fra hende. De Breve, hun havde skrevet til mig, havde intet Sted naaet mig. Min kjære gamle Moder og øvrige Familie traf jeg ogsaa alle i Live.

Nogle Dage efter vor Ankomst modtog Cpt. Tronier et Brev fra Cpt. la Cour og alle Passagererne i Jules, med en varm Tak til ham og alle ombord for den Bero-ligelse, det havde været for dem at kunne følge med os paa Reisen fra St. Helena.

Jeg leiede en Leilighed i Frederiksberggade for at være i Nærheden af min Kjæreste, der boede i samme Gade, men flyttede til hende den 5. November 1830, da vi blev viet af Provst Clausen til Frue Kirke, til en Leilighed paa Vandkunsten, som hun forud havde leiet.

Den sidste Reise havde for mig været ret heldig, men da der var nær et Par Aars Mellemlid imellem hver Reise, Compagniet lod foretage, fortjente jeg i den Mellemtid meget lidt. Dog kom vi godt ud af det, uagtet vi strax blev 7 Personer. Husleie og alle Provisioner vare billige. Min Kone var nøisom og glad ved, at jeg samstemmede med hende deri, og kunde støtte flere i vores Familier, som haardest trængte dertil. Forfængelighed eller Indbildskhed var langt fra os begge. Hun var snarere for beskeden. Vi følte os saa lykkelige ved hinanden. Hendes

Interesser vare helt andre end Pynt og Forlystelser ved hendes lyse Forstand, og Pynten trængte hendes smukke Udvortes ei heller til. Hendes Børn, hendes Hus, Læsning, Maling og kunstnerisk Broderi vare hendes kjæreste Beskjæftigelser, og vi lagde endog hvert Aar lidt op, til Tilfredsstillelse for os begge.

Aaret efter skjænkede hun mig en Datter, det eneste Barn, vi i vort lange, saa saare lykkelige, Ægteskab har faaet. Noget efter tog vi min gamle elselige Moder i Huset hos os, efter at hendes sidste Barn, den i Aaret 1879 afdøde Grosserer B. R. Ludvigsen, var kommet i Handelsløre.

Efter at det i en Generalforsamling i Compagniet var blevet besluttet at afsende en Expedition i Foraaret 1833 til China og Manila, blev Skibet Frederik den Sjette udrustet dertil, og Capitain i Flaaden J. Seidelin ansat til at føre det og Bentley og jeg som Negotiebetjente, Bentley som første og jeg som andet Medlem af Negotieraadet og tillige som Skibsintendant, der gav meget Arbeide paa Reisen. Jeg fik min Gage noget forhøiet, men dette havde ikke stor Betydning for mig. Avancen paa den Negotie, vi havde Tilladelse til at føre med paa Reisen, var det afgjørende for mig. Directionen havde overdraget Bentley og mig i Vinteren 1832—33 Indkjøbet af det Parti Bernsten, som vi havde anbefalet Compagniet at sende med til Forhandling i China. Dette gav os endeel at varetage, da ethvert Stykke skulde sorteres, taxeres og veies, efterdi dets Størrelse, Farven og Formen tildels betinger Værdien og Prisen. Store Stykker, naar de ere klare, som yndes her, reflecterer Chineserne slet ikke paa, og de ere uafsætlige i China. Den Bernsten, de sætte Pris paa, skal være mælkegul og mat i Glandsen. Fra en Hr. Weiss i Danzig der havde forpagtet Rav-Fiskeriet paa hele den preussiske Kyst, fik vi de største og bedste Partier. Nogle mindre Partier fik vi fra den gamle Vexellerer Henriques, den gamle Grosserer Heymann og en Grosserer David.

I Foraaret 1833 blev det mig som Skibsintendant paalagt at sørge for Skibets tilstrækkelige Proviantering for Reisen, som i Compagniets Skibe laa udenfor Capitainens Omraade, og jeg havde den Ubehagelighed at maatte kassere 16000 Pd. Brød (Skibskegs) fra Bager Piper, da disse vare for lidt bagte eller tørrede til at de kunde holde sig paa Reisen. hvorover han tog Overskjøn, som gav mig fuldstændig Ret.

Efter at jeg havde taget Afsked med min elskelige Kone, vore Børn, Familie og Venner, gik jeg den 8de April (28 $\frac{1}{2}$ Aar gammel) ombord med godt Haab om at den algode Gud vilde som altid, lede alt til Bedste for mig og forunde mig den Lykke efter den lange Reise der forestod, at gjense min Kone og vore Børn.

Den 9de April 1833 afseilede vi fra Kjøbenhavns Rhed, men maatte ankre op ved Helsingør for Modvind. 3 ældre Mænd som havde nogle Actier i Kompagniet paatog sig for et ringe Honorar at gaa ombord til os for at paase, at ingen af Officererne medbragte nogen Slags Varer, som Kompagniet førte, til Skade for disses Afsætning ved Konkurrencen. Disse 3 Interessenter afsatte vi i Helsingør og jeg anfører det blot, fordi det gav Anledning til en ret morsom Historie ved vor Hjemkomst, som jeg efter at have omtalt min Reise, skal omtale her.

Den 11. April afseilede vi fra Helsingør, men traf Stille i Nordsøen. Her havde jeg en lille Strid med Cpt. Seidelin, der som tidligere Chef i et Orlogsskib misforstod den Stilling vi indtog ligeoverfor hinanden her ombord i Kompagniskibet, skjøndt vi i Rang i Skibet var Sidemænd ved Kahytsbordet, men denne gav Anledning til en god og fortrolig Forstaaelse hele Reisen derefter. Vi ankom først til den engelske Kanal den 24. og med Stille i Kanalen kom vi ud i Atlanterhavet den 29. s. M. Overreisen fra Kanalen til Java var meget heldig for os, men stormende som altid i Vintermaanederne i Sydhavet. Under Mandskabets Spøg med Daabsfesten under Linien sad Captain Seidelin og jeg en Stund i Samtale paa Vagtbænken agter paa Skandsen, som sædvanlig i Varmen i vore lette hvide Trøier og Benklæder, en Matros klædt som Valbykone kom til os og falbød en af Kahyttens Gjæs han havde i Armen, henvendende sig til Captainen, men under Forhandlingen udgjød den bange Gaas en stor Klat i hans hvide Skjød. »See Hr. Captain, det skal nu ikke koste noget.« »Aa!« sagde han, »gaa ad Helvede til med Din Gaas;« og han maatte strax ned for at klæde sig om. Jeg som slap heldigere, kunde ikke tilbageholde en høi Latter som Captainen misundte mig.

Den 17. Juli passerede vi Cap det gode Haab, men uden at se Landet, og ankom til Java den 22. August, efter en 4 Maaneder og 11 Dages Reise fra Helsingørs Rhed og gik til Ankers i Sunda Strædet ved Anier, for der at

fylde Vand og indtage friske Provisioner til Mandskabet, hvor jeg købte 19 store Skildpadder, alle over 200 Pd. Stykket for $1\frac{1}{2}$ Piastre pr. Stk. samt endel Grønt, Yams og Pampuner (Græskar) og Cpt. Seidelin købte til Kahytsbordet 4 mindre Skildpadder, en stor Del Høns, Æg m. m. Gouverneuren indbød mig til at gaa med sig i sin Frugthave, hvor en Tjener med en Kniv fulgte os og sagde: Her faaer de ingen anden Frugt end de store Water-Meloner, som forøvrigt ere fortræffelige, naar de kun nydes med Maade, men tag nu af mine Frugter hvad De vil for Dem og deres Venner ombord. Af hans rige Pisang og Mangotræer plukkede jeg endel, og selv skar han flere fortrinlige Ananas af til mig, som jeg alt lod bringe ombord til Kahytsbordet. Malayerne paa Anier dyrker ikke Frugter, men en Rigdom af Løg og Agurker. Efter 4 Dages Ophold forlod vi Anier og stod ud efter Java Sø, over imod Sumatra, men da vi i Mørket kom over derimod, faldt det ind med helt Stille, og en meget stærk Strøm førte os Syd efter ned mod Øen Thwart the Way og den farlige Koralklippe, kaldet Strømklippen. Vi lod Stopankeret falde, men da Skibet stoppede op for det, sprang Touget strax, hvorefter vi strax lod det svære daglige Anker falde, men vi mærkede dog i Mørket, at Skibet desuagtet drev stærkt med Strømmen og saae snart, at Touget var helt slapt. Vi lettede da Ankeret, Touget havde holdt, men begge Flierne paa Ankeret vare brækkede af, da Skibet var stoppet op for det. Situationen blev meget farlig for os, da vi ikke troede, eller i Mørket kunde se, om vi havde passeret den farlige Strømklippe med dens udskydende Koralrev, ikkun nogle Fod under Vandets Overflade. Vi drev Natten over med den stærke Strøm, uden nogen Magt imod den, og opdagede ved Daggry at Vor Herre lykkeligt havde ført os forbi og fri af alle Skjær, og at vi var kommet ned i Sunda Strædet igjen, og ankrede samme Dags Aften atter ved Anier. Dagen efter slap vi, med en frisk Kuling ud i Java Sø og forsatte Reisen op igjennem Banca-Strædet og videre til Manila, hvor vi ankom den 19. September, og hvor vi ankrede iblandt mange Skibe paa Rheden, og saluterede for Fæstningen med 9 Kanonskud, der med lige Antal blev besvaret. Paa Manila traf vi alle vore Landsmænd og Bekjendte fra forrige Reise i Live, og tog ud, ligesom den foregaaende Reise, til Kjerulf & Co.s Landsted St. Miguel, hvor Broderen, Doctor Kjerulf, efter sin Kones

Død for et Aar siden i Macao, havde taget Bolig, og var nu her vor egentlige Vært, behagelig, vittig og livlig i Omgang. Han havde 3 Børn, 2 Døttre og en Søn og havde en lille indfødt maniliansk Dreng, Camilla Alfonso d'Bengesinan, i Huset til Løgekammerat for sin Søn. Alle Børnene talte kun spansk. Den lille Manilla-Dreng havde han faaet i Present fra Chefen for et indisk Regiment, ved hvilket han var Overlæge. En Underofficier og nogle Soldater var sendt op i Landet til en af Regeringens Tobaks-Plantager, for at kontrollere Høsten og paase dens sikre Sending til Tobaksfabriken i Manila. Disse vare en Aften spadserede omkring og havde paa deres Vei bemægtiget sig et lille Pigebarn, som Moderen snart savnede og Dagen efter fandt hos Soldaterne. Under mange Bønner afstod de Pigebarnet, mod at hun efter sit Tilbud vilde give dem en af sine Drenges istedet, og da Drengene betales bedre, hvor de kunde afsætte dem, thi Slavehandel existerer ikke paa Manila, gik de villig ind derpaa. Da de kom til Manila med Høsten, havde de Drengen, vel 4 Aar, med, og da saadanne Ran er strængt forbudt, og det kom til Regiments-Chefs Kundskab, blev de alle straffede og Drengen taget fra dem, som Chefen, Dagen efter, da det var Dr. Kjerulfs Fødselsdag, forærede ham (unaturligt og barbarisk, at hverken Chefen eller Kjerulf ikke sendte ham tilbage til sin Moder). Da Kjerulf et Par Aar derefter forlod Manila og tog hertil med sine Børn, tog han den lille Camillo med. Han har ofte været i vort Hus med Kjerulfs Søn Severino, for at lege med vore Børn, og naar vi undertiden om Vinteren havde lidt Fugle- eller Skive-skydning med Pusterør i vor store Sal, tog han med sit skarpe Øie næsten alle Gevinster, som blev ham vel undt. Da Kjerulf nogle Aar efter reiste til Manila for at ordne sine Anliggender der, tog han Camillo med sig ud, men et Aarstid derefter mødte jeg Drengen paa Gaden her. Han kunde nu tale lidt dansk, og jeg spurgte ham: »Er Doctor Kjerulf kommet?« »Nei!« sagde han »Doctor i Manilla«. »Hvor kommer Du da her«. »Jeg kommer med Captain Løwgreen fra Manilla«. »Og hvor er Du da nu?« »Hos Lieutenant Witzleben, en Fætter til Doctor Kjerulf, som han understøttede meget, Drengen søgte ham her og denne ældre afgaaede Officer tog ham venligt i sit Hus, indtil Kjerulf kom, da han jo godt kjendte ham. Ved Kjerulfs Ankomst Aaret efter, fortalte han mig, at Drengen

der vel vidste at Kjerulf ikke vilde tage ham med hertil, og det var hans høieste Ønske at komme hertil, havde han Aftenen før Cpt. Løvgreen skulde afseile med Briggen Baltic til Hamborg, smuglet sig ombord, skjult sig og kom først frem Dagen efter, da Skibet var langt ude i den chinesiske Nordsø. Der var jo nu intet andet at gjøre for Cpt. Løvgreen, der var en Ven af Kjerulf og som jeg selv havde lært at kjende paa Manila, som en honet Mand ved at tage sig af Drengen. Ved Ankomsten til Hamborg sendte Løvgreen ham hertil, og da Kjerulf kom her tilbage, var han hos ham i et Par Aar, da han døde: Kjerulf forærede Liget til det chirurske Akademi her, hvor det er blevet skeleteret.

Don Mariano Richaford, der endnu var den Høist-commanderende paa de philipinske Øer, havde jeg ingen Adresse til og fik derved ingen Adgang til ham. Paa Manila, hvor jeg havde været for 3 Aar siden, fandt jeg ingen Forandring og intet, der nu siden tiltrak sig min Opmærksomhed.

Conjuncturerne for europæiske Varer var slette, og vi solgte derfor intet her, da her var ~~opfyldt~~ med alle de Artikler vi udførte, men vi købte derimod et Parti Ris og et større Parti ~~Saerrottinger~~, der ved Salget i China gav os en god Fragt, et Parti Bomuld og Sago, købte vi for Markedet her hjemme, for mig selv købte jeg endel Manila-Cerutter og iblandt andre Sager, af en Munk, en Bordplade, 57" i Diameter, udskaaren af en Planke af de store Arrow Træer (et Slags Mahogni) som findes der. En Snedker her, hos hvem jeg bestilte en Fod til den, for at faa et Spisebord derud af, som jeg endnu daglig bruger, mente, at den Plade ikke kunde være af en Planke, og sagde, at han nok, naar han fik den paa Værkstedet skulde finde Sammenføiningen, men til sin Forundring fandt han den aldrig, men selv paa Manila ere saadan Plader meget dyre, da de ogsaa der ere sjeldne af den Størrelse.

Badehuset i Marichino Floden, og vore smaa Vogne til vore Kjøretoure vare ligesom forrige Reise, til stor Vederkvægelse for os. Man maa nu ikke dømme for strængt over Mangel paa Blufærdighed i Indien, hvor den stærke Varme tvinger Folk til at gaa saa let klædt, de Indfødte gaa jo næsten helt blottede, men det blev Bentley og mig dog noget vel stærkt da vi vare i Badet, og 7 unge, muntre Manilianerinder kom til os i den Dragt Naturen

havde givet dem. Bentley bød dem gaa, at han kunde komme op i sit Paaklædningsværelse, men de forblev, og det vakte kun yderligere deres Latter, og Flere af dem sprang ned i Badebasinet til os, men jeg havde rigtignok Følelsen af, at en Hamborgerkjøbmand, en Mr. Zobel, som forrige Reise jeg var paa Manila var Bogholder hos Kjerulf, havde sendt dem ned i Badet, for at drille Bentley, som var hans største Fornøielse, tilmed da Bentley, lidt gammeldags og noget jomfrunalsk, evig hegledede over det uanstændige Liv der føres i Indien i Almindelighed, og til sine Tider meget aristokratisk og stivt fornemt.

Den førnævnte Mr. Zobel havde nu i Forening med Kjerulfs tidligere Kasserer, Mr. Butthart, etableret sig under Firmaet: »Zobel Butthardt & Co.«, disse indbød Bentley, Seidelin og mig tilligemed Brødrene Kjerulf og nogle af deres os ukjendte Handelsvenner til et Middags-selskab, men da det var 2 Dage før vor Afreise og jeg Dagen efter skulde afregne med Kjerulf & Co., bad jeg Butthardt, der havde mig tilbords ved den ene Ende af Bordet, at forskaane mig for at drikke for meget. Vi vare gode Venner fra forrige Reise, han føiede mig og befalede Tjenerne at sætte en Cospedor ved Siden af mig paa Gulvet. Generalkonsul Kjerulf, som var en af de bedste Talere ved et Selskabsbord, jeg nogensinde har hørt, aabnede Skaalernes Række, som derefter fulgte fra de forskellige Gjæster Slag i Slag, efter at der var tømt mange Glas Vin indbyrdes mellem hverandre. Zobels Bestræbelse gik ud paa at faa Bentley, som han havde tilbords, under Bordet. Jeg fyldte mit Glas ved hver Skaal, men kastede Vinen i Cospedoren, naar de andre tømte deres Glas, og jeg troede mig ubemærket, selv ved Skaalen for min egen Kone, da det var blevet noget taaget for Selskabets Øine. Kjerulf opdagede dog, at jeg intet feilede, og fik at vide af min Tjener, at min Vin laa i Cospedoren. Han reiste sig da, og skjændt vi i normal Tilstand vare de bedste Venner, vendte han sig om med Ryggen til Bordet, kastede den Smule Vin han havde i sit Glas paa Gulvet, og sagde: »Jeg proponerer en Skål, fyld ikke deres Glas, thi det er til Skam for en af mine nærværende Landsmænd, som jeg ikke vil se i Øinene, det er for Mr. Luison, som medens vi have tømt vore Glas for ham, for hans Kone, hans Landsmænd og hans Lykke paa Reisen, har han kastet sin Vin i Cospedoren og kan nu more sig over os.« Jeg

reiste mig strax og bad Selskabet at fylde deres Glas, da jeg vilde udbringe en Skaal for min ellers saa godmodige og hæderlige Ven, Konsul Kjerulf. »Ja, mine Herrer,« sagde jeg, »dersom de opfatte Skamskaalen, som Mr. Kjerulf udbragte, saaledes som han har ndtalt den imod mig, da maa de give ham Ret, det vilde jeg selv gjøre, men jeg har haft en ganske anden Bevæggrund til ikke at tømme mit Glas, end de han har tillagt mig. Vi skal imorgen opgjøre med Huset Kjerulf & Co., og da jeg saae den glade Stemning mine ældre Collegaer vare i, fandt jeg det for min Pligt og sømmeligt imod dem, som den Yngre at holde mig tilbage for deres Frihed og for Forretningernes Skyld.« Jeg fik da et Bravo fra Selskabet og Kjerulf kom og omfavnede mig. Efter Bordet fik jeg i Selskabet et stort Renome som udmærket Schakspiller, som jeg paa ingen Maade var. Zobel, der var bekjendt som saadan, opfordrede mig til at spille et Parti med sig, som jeg i den Tilstand han var, med Lethed vandt fra ham og dette gav mig det ufortjente Renomé. Fru Kjerulf, en lille, heftig Spanierinde kom i sin Vogn Kl. 12, for at hente sin Mand. Hun vidste, at han altid trængte til hendes Assistance efter Selskaber, ellers aldrig. Bentley og Seidelin, de ellers saa afholdende Mænd, befandt sig meget ilde Dagen efter Selskabet, det er altid Følgen af den modbydelige Overfylden af Vin i de indiske Selskaber hos Europæerne, naar der ikke ere Damer eller Etiquette tilstede.

Den 8. October afseilede vi fra Manila, hvor vi havde opholdt os i 18 Dage, og jeg bragte for egen Regning ingen anden Varer med derfra end Cirutter, der solgt her, gav mig en god Avance. Paa den store Tobaksfabrik i Manila, hvor der daglig var 10.000 Mennesker beskjæftigede, alene med Cirutter, der gaar Verden rundt, købte jeg dem for 4 Piastre, c. 8 Rdlr. pr. Tusinde, og solgte dem her strax ved min Hjemkomst for 40 Rd. pr. Tusinde. Den danske Kaptain Løvgreen laa med sin Brig Baltic tillgemed os paa Manila. Han var kommet op fra Australien, og uheldig som han havde været, var han i Trang for Penge. Han spillede bort en Rogig, som hans smukke Kone, en Hamburgerinde, der reiste med ham, formaaede mig til at tage et Nummer paa til Tærningkast for 10 Piastre. Jeg havde aldeles ingen Brug for Giggen, tværtimod, det vilde genere mig at faa den, men den smukke Kones Anmodning kunde jeg ikke afslaa, hvorimod jeg forskaffede hende et Par

Numre afsatte. Hun kastede Terningerne for mig, men heldigvis fik jeg den ikke. Hun vandt den selv og forærede mig til min Kone en australisk Kakadue, som jeg ikke fik den Fornøielse et bringe hende, da den døde paa Reisen.

Ved Afseilingen fra Manila stod vi ud imellem Corrigidor Eiland og Marivelle Bjerget i den chinesiske Nordsø. Vi arbejdede os nu op langs Kysten af Luzon for at naa Høiden af Balinao og derfra staa over til China, men fik, hvad der er usædvanligt under N.O. Monsoonen den 12te October en Tyfoon (Orcan) af N.W., der satte os lige imod Land. Heldigt for os, havde Captain Seidelin i sin Forsigtighed holdt sig længere fra Landet, end selv Horsburgh i sit fortræffelige Værk om Seiladsen i alle Verdensdele tilraader, og det lykkedes os, da Orcanen sprang om til Øst, at klare os fra Landet, ved den hele Nat at presse Skibet haardt imod den høie vestlige Sø. Det var en haard og ængstelig Nat, thi vi frygtede alle for at gaa paa Skjærene $\frac{1}{2}$ Mil fra Landet. Den høie Sø, som vi forcerede Skibet op imod, væltede uaffadelig den hele Nat over det fra Fortil Agter og flere Seil fløi ud af Ligene, som vi dog strax fik erstattede ved ny, som vi slog under igjen. Vi vare ved Stormens Begyndelse ca. 9 Mile fra Landet og var sat 4 à 5 Mil ind. Horsburg ansee 6 Mil af Landet for tilstrækkelig. Havde vi fulgt det, havde vi ialtfald ikke været langt fra Skjærene, og havde Stormen og fornemlig den høie Sø, der satte os ind, vedblevet et halvt Døgn længere, havde jeg nu ikke kunnet sidde her og skrive derom. Om Morgenen bedagede Veiret sig, Vinden gik atter til N.O. og vi kunde nu med fulde Seil presse os ud fra Landet, men Skibet var blevet endel læk.

Den 18. October 1833 ankom vi til Munden af Tuho Floden. Bentley's og min første Tjener fra forrige Reise, Asam og Aho, tilligemed Skibets Comprador Alay, kom langt ud til os i Søen og vi engagerede dem Alle, hvorefter de strax ombord tog Tjeneste hos os. Om Eftermiddagen, da vi var kommet noget op i Floden, gik jeg med min formeldte antagne Tjener Aho i et chinesisisk Fartøi til Macao, for at hente Oplysninger hos vor gamle Ven, den hæderlige og saa vel ansete, tidligere hollandsk Konsul og Supercargo, Bletterman, som nu havde trukket sig tilbage fra Forretningslivet, levede der med sine 2 Døtre. Jeg udspurgte ham om Tilstanden i Canton, men især om Hougkjøbmandens Soliditet, og jeg fik hos ham meget tilfreds-

stillende Underretning om dem alle. Han havde her en interessant Bolig, en stor Sal, hvor der i Midten stod et langt Bord, hvorpaa al Slags Lecture og en Masse Kobbere til Underhold for fremmede Besøgende. Væggene vare overalt behængt med vilde Stammers Klædedragter, Vaaben, Husgeraad m. m. I hans prægtige Have havde han en lang Vippebænk, hvorpaa den gamle Mand for Motion sad og vippede, medens hans Døttre og jeg gik op og ned i Gangen, ham saa nær, at han kunde deltage i Samtalen. Macao var den eneste Plads, hvor europæiske Fruentimmer den Tid turde være i China, Portugiserne havde under en Mandarins Tilsyn Herredømmet over denne Halvø, efterdi en chinesisisk Keiser i det 16. Aarhundrede, havde foræret dem den, i Erkjendtlighed for de Tjenester de viste China ved at beseire den frygtede Sørover Tchang-si-lao, der havde blokeret Chinas Havne og beleiret Canton. Tchang-si-lao dræbte sig selv i Macao efter sit Nederlag. Da jeg ~~jeg~~ forlod Blettermann, sagde jeg, at jeg vilde besøge en Landsmandinde af mig, en tidligere Frøken Hoe, nu gift med en Kjøbmand Watt fra Sencapore, der for Tiden laa under Forretninger i Canton, hvor som sagt europæiske Fruentimmer ikke taales. Han sendte da en Tjener med en Stang, hvorpaa 2 store Lanterner, for at lyse og følge mig til hende. Paa Veien mødte jeg en lille Mand, som standsede mig og spurgte mig paa engelsk, om jeg var den Herre, der var kommet i Land fra det danske Skib, der var passeret. Skibet var seilet til Linting høiere op i Floden. Jeg svarede Ja! og kjendte ham i Mørket ikke strax. Han sagde da til mig paa dansk, at han var Cpt. Burd, og vi gjenkjendte da hinanden strax fra tidligere Sammenkomster i China og han spurgte mig nu om jeg vidste om nogen ombord havde Brev med ud til ham. Jeg svarede ham, at jeg selv havde Brev til ham, men havde det ikke med, da jeg ikke ventede, at træffe ham her. Det smertede mig; thi jeg vidste det indeholdt Underretning til ham om hans Kones Død. Han spurgte mig, om jeg vidste noget om hans Kone, da jeg forlod Kjøbenhavn. Jeg sagde ham saa skaansomt som muligt, at jeg kjendte hende ikke, men havde hørt, at hun ikke var vel. »Var hun meget syg!« sagde han. »Ja!« sagde jeg, »det var hun nok«, hvorefter han sagde til mig paa engelsk. »Better tell me she is dead.« Har de nogen Anelse derom Cpt. Burd, maa jeg destoværre sige Dem, at hun

var død, da vi afreiste, hvorefter han tog sit Lommetørklæde, holdt det nogle Øieblikke for Øinene og spurgte mig derpaa: »Hvad Cargaison bringer I ud.« Jeg blev glad ved, at han slog Samtalen om og fortalte ham om Alt, hvad vi udbragte. »Godt,« sagde han »jeg trænger til Tjære og Seildug« og talte ikke mere om sin Kone, der skal have været en prægtig Kone, tidligere Jomfru Nelle Grevsen. Efterat jeg havde aflagt en behagelig Visit hos Fru Watt, som ligemeget interesserede os begge. Jeg troer hende mest under den Ensomhed, hvori hun her levede, forlod jeg Macao Kl. 12 om Natten med en Lods, der skulde lodse Skibet til Wampon og naaede først op til Linting henad Morgenstunden efter en besværlig Overfart over Floden. To Dage efter ankom vi til Wampon og saae her et Skib liggende under fuld Sørgedragt med keiede Ræer og med lange sorte Flor paa hver Mast, fra Toppen til Vandet, og Skibet overalt sort malet. Det var Cpt. Burds Skib Norden, som han ved Estafette havde beordret strax lagt i Sørgedragt. Cpt. Burd var en mærkelig lille Mand, rastløs og activ, saavel som Sømand som Handelsmand, modig, dristig og uforfærdet i alle sine ofte farefulde Foretagender, men han saa aldrig nogen Fare og veg i al Fald aldrig for den. De mange Forbindelser han stiftede paa ukjendte Øer i det indiske Archipelag med Beboerne og Rayaer lykkedes som oftest for ham og han tjente mange Penge. Det store Handelshus i Canton »Jardine Mathison & Co.« fortalte om hans æventyrlige og dristige Foretagender, som de ved deres Forbindelse med ham, var vel bekendte med, og sagde. »Vi have aldrig kjendt nogen Mand, der har forstaaet at tjene Penge som han,« men tilføiede. »Vi have heller aldrig kjendt Nogen, der har forstaaet at ødelægge dem som han, hvorfor han vexelvis var rig og fattig.« Hans Kahytsbord i Norden, hvor jeg nogle Gange spiste hos ham, bugnede under Sølvpodækningen. Han havde flere Skibe, »Syden« holdt han, da jeg kjendte ham, stadig i Fart paa Lombock og Bali og bragte en stor Del af Øernes Risavl, som han havde contraheret om til China. Han indgik senere Compagniskab med en Hr. Bloch, som herfra kom ud til Hongkong, og efterlod sig dog nogen Formue til sin eneste Datter her, en Fru Klingsey, men jeg havde troet det mere.

Denne Reise blev vi heldigere end for 3 Aar siden, vi boede i Canton. Vor Bolig fik vi i det første Houg i

en større Factoribygning med Udsigt over en stor Plads til den evige travle Flod. Dagen efter vor Ankomst til Canton hilste Bentley og jeg paa alle vore bekjendte Hongkjøbnænd, der alle modtog os med den chinesiske Høflighed og med synlig Tilfredshed ved os som deres gamle Handelsvenner. Vi indbød dem alle til at komme til os i Factoriet for at se Prøverne af de Varer af vores Cargaisen, som vi der kunde forevise, nemlig Klæde, Cammelotter (hollandske), Bernstein, Guld- og Sølvtraad m. m., og efter at de alle efter vor Indbydelse havde været hos os, begyndte vi vore Forhandlinger med dem, der som sædvanlig medtog en Tid forinden vi kunde faa deres endelige Bud, men med disse bleve vi vel tilfredse, de oversteg endog vore Forventninger paa de fleste Artikler. De grovere Artikler, der vare oplagte i deres Pakhuse, saasom Jern, Staal, Tjære, Seildug, Kobberplader, Genever m. m., solgte vi lige saa tilfredsstillende derfra.

En Dag kom til mig en Cpt. Grum, en Broder til en Oberst Grum her i Byen. Han førte en Brig fra Batavia og fortalte mig iblandt andet, at han havde været ombord hos os og der truffet et Par Bekjendte, nemlig vores Overstyrmand, Amonsen, og Overtømmermand Mauritzen og en Dreng, hvis Fader havde været en af hans bedste Venner, en Søn af en Bogholder Matzen, som havde en Broder etableret paa Batavia. Dagen efter, da jeg retournerede Visiten, sagde jeg til ham: »Efter at De havde forladt mig igaar, tænkte jeg over deres Møde med den Dreng ombord, som havde en Oncel paa Batavia. Han er min Oppasser ombord. Hans Moder lever under trange Kaar efter deres Ven og hendes Broder, Grosserer Hering, har særlig anbefalet Drengen til mig, om der kunde gjøres noget for ham til hans Fremtids Vel. Han er ikke skikket til Sølivet, men han har gode Forkundskaber, da han havde begyndt at studere, hvilket Moderen efter Faderens Død ikke havde Raad til at lade ham fortsætte. Troer De, at han kunde finde en Stilling for sig hos sin Oncel?« »Nei«, sagde han, »han har kun en Skibsekviperingshandel, ret god, men han er forfalden til Drik«. »Men troer De da, at han kunde finde en Ansættelse ved et Handelshus der?« »Ja«, sagde han, »det vil han sikkert kunne faa«. »Og antager De nu, at han kan være hos sin Oncel, indtil han opnaaer en saadan Stilling?« »Ja«, sagde han, »det kan han meget godt. Hans Besøg vil sikkert glæde ham«.

»Saa har jeg kun endnu et Spørgsmaal til dem, Cpt. Grum. Vil De i Venskab for hans afdøde Fader tage ham frit med til Batavia?« »Med den største Fornøielse«, sagde han. »Det skal interessere mig at have ham ombord for at tale med ham om mit Fædreneland, hvor jeg nu ikke har været i mange Aar, og det vil sikkert glæde Onklen at se og tale med ham«. »Godt«, sagde jeg, »saa vil jeg qvittere ham og hjælpe mig med en af de andre Officerers Dreng paa Hjemreisen«. Jeg kaldte derefter Drengen til mig, der havde talt med Cpt. Grum herom, og blev lykkelig over det, jeg havde udrettet for ham, og ~~at~~ erhvervede Skibsraadets Tilladelse til hans Afreise, og han afseilede med Cpt. Grum efter at have sendt mig et taknemligt Afskedsbrev, saa smukt, at min Kone har bedet mig om at eje det og bevare det. Ved hans Oncel, Grosserer Hering og hans Svoger, Lægen Professor Larsen, der er gift med en af hans Søstre, hørte jeg imellem fra ham, at det gik ham vel, og at han jevnlig havde understøttet sin Moder indtil hendes Død. I Aaret 1859 (jeg sad som Reconvalescent i mit Værelse til Gaden) seer jeg en Kareth holde udenfor Porten, en Tjener kom op og spurgte, om jeg kunde modtage en Herre, der vilde hilse paa mig. Jeg sagde »Jo«. En Herre, høi, smuk, men temmelig svær, med kridthvide Haar, traadte ind, greb min Haand i begge sine og sagde: »Jeg frygtede, at De var død og at jeg ikke skulde have den Glæde at trykke denne Haand endnu engang«. Jeg spurgte: »Hvem har jeg den Ære at tale med?« »De kjender mig ikke?« sagde han. »Nei«, sagde jeg. »Deres Otto Matzen«. Jeg havde mindst ventet, at det var ham, en zart og lidet udviklet Dreng, vel 16 Aar gammel, da han i 1835 forlod mig i China og nu en høi, kraftig og virksom Mand.

Besøget var os begge meget kjært, og jeg saae ham senere ofte hos mig, da han forblev her et helt Aar og havde paa indisk Vis leiet sig et Kjøretøi, som han havde til sin Disposition hele Dagen. Han havde nu 10 levende Børn af 18 med et blandet Fruentimmer — Faderen hollandsk, Moderen af Malay-Stammen — som han havde ægtet og var nu blevet en rig Mand, tildels ved sin forstandige Kones Bistand, da hun skal have været meget forstandig i Handelsforetagender, men hvad der blev mig paafaldende, det var, hvad hans senere hæderlige Compagnon, Hr. Schade, har sagt mig, at han skal have nærret megen

Kjærlighed til hende; thi aldrig har jeg seet noget ~~skækk-~~ligt Fruentimmer, som var Blanding af den mørke Malay-Stamme. En Aften sagde han til mig: »Jeg har paa Java sagt til min Kone, at der kun var en eneste Gang, at jeg syntes, De behandlede mig haardt. Det var et Par Dage før vor Afreise herfra, da De bød mig at bringe et Fuglebuur, hvori 2 Kanariefugle, ombord til deres Kammer. Det generede mig overordentlig at skulle bære det igjennem Byen til Toldboden, og nu skulde det ikke genere mig«.

Juledags Morgen, da flere af Officererne fra Skibet var i Factoriet hos os, besluttede vi at forsøge paa, hvor langt vi kunde trænge os ind i Byen, hvor Europæerne kun taales i de nærmeste Gader ved Factorierne. Vi tog da alle vore Tjenere, vore 2 Kokke og vore Arbeidskullier med til vor Assistance, men da vi vare komne i de Gader, hvor Europæerne ellers ikke blev seet, blev der raabt fra Husene: »Fanqueia« (det er Europæere) og de strømmede ud af Husene for at see os, i de længere inde i Byen liggende Gader, hvor vi kom, hed det: »Fanqueia-Qveisei« (et Skjældsord). Mange ældre og yngre Chinesere kastede her Appelsinskaller paa os, det saarede os ikke og vi trængte videre paa; men da vi kom længere ind i Byen, raabte de fra alle Kanter: »Fanqueia-Qveisei-Qveigonga«, (2 stygge Skjældsord). Chineserne stormede nu ud fra deres Huse, og da der hverken var Sten eller Smuds i deres smalle flisebelagte Gader, tog de Ildbrande ud fra Nischerne i deres Huse, hvor Ild stadig holdes levende for deres deri siddende Afgudsbillede, og kastede paa os, i alt Fald efter os.

Vi vare nu komne op til en stor Plads, hvor der var en Pagode, og da vi vare stærkt trængte i de smalle Gader, gik vi ind paa Pladsen imod Pagoden, hvor vi troede os bedre beskyttede, men her kom strax en støiende Sværm af Chinesere og trængte os tilbage og kastede efter og paa os, hvad de kunde faa fat i. Et lille let Stykke Brænde ramte mig paa min høire Kind og smertede mig noget. Sværmen, saavel fra Gaden som fra Pladsen, omringede os, og saavel vi som vor Garde kunde kun lidet udrette imod Mængden. Da hjalp et ringe Tilfælde os igjennem. En gammel svag Chineser (Apotheker) sad ved en stor flettet Spanskrørs Mattebakke, hvorpaa Medicin og Salver i Flasker og Krukker til Salg, i denne faldt et andet Stykke Brænde og ituslog nogle af hans Flasker og

Krukker, hvorover han blev som rasende og fløi ind imellem den samlede Flok. Opmærksomheden fra Mængden blev for endel henledet paa ham, og der blev en Aabning, hvor vi kneb ud. Men kommet ud i Gaden bemærkede jeg, at jeg var blevet afskaaret fra mit Følge og blev helt ilde tilmode, ene i den fremmede By, hvor jeg ikke forstod et Menneske, og min hele Omgivelse dertil ilde stemt imod mig og jeg selv ukjendt med Veien, men da jeg vendte mig om, havde jeg min tro og opmærksomme Tjener Aho i Hælene paa mig og sagde til ham: »Bring mig den nærmeste Vei til Floden, hvor jeg kan faa en Champan, der kan føre mig til Factoriet«. Paa denne Vei mødte mig ingen Molest, kun Skjældsordene. Da jeg var kommet i Nærheden af Floden men dog langt oppe i Byen, antog jeg, at her muligt kunde være chinesiske Sager, som ikke fandtes i de Boutikker, Europæerne have Adgang til, og jeg gik med Aho ind i en Boutik, hvor der i halvt Mørke sad en gammel Chineser med langt Skjæg og lange Negle, men han vilde ikke indlade sig med mig. Min Tjener formaaede ham til at aabne et Skab i Væggen hvorfra han udtog og viste mig en Række Perler i en silkebetrukken Æske. Jeg gik med dem til Udgangen af Døren for Lysets Skyld, saae dem nøie efter og ridsede paa dem, antog dem for ægte Perler og købte dem for 19 Pjastre, vel tilfreds med den Forretning, fik derefter ved ~~Factoriet~~ en Champan og kom til Factoriet, hvor jeg betalte Perlerne til en Mand, der var sendt med mig, før mit Følge var kommet, der var blevet opholdt for at søge mig og meget ængstelige for mig. Det var en simpel Fornøielse, vi havde havt, især da vi aldeles intet havde seet af Interesse for os; kun jeg var tilfreds med min Perlehandel. Dagen efter, da jeg som andre Europæere gjorde mit sædvanlige Besøg om Morgenen i Boutikkerne ved Factorierne, viste den gamle Mouqua mig iblandt andet flere Rader Perler i samme Slags silkebetrukne Æsker som de, jeg havde købt den foregaaende Dag. Efter Undersøgelsen fandt jeg dem ganske lig dem, jeg havde faaet, og han tilbød mig nu 5 Rader for 1 Pjaster. Jeg var bleven godt snydt og jeg fattede Mistanke til min Tjener, at han havde sagt »han troer, at de ere ægte«, og faaet sin Part af Fortjenesten, hvad han dog stadig nægtede, og egentlig heller aldrig havde givet mig Anledning til at tro. Jeg købte nu 50 Rader, og fik mit Tab godt dækket ved Salget herhjemme.

De vare skuffende dreiede af hvid Agat og overstrøgne med en Fernis, saa lig Farven paa den ægte Perle, at de vare vanskelige at adskille. Fernissen, som var den, der især bedragede, gik aldrig af uden naar Damerne havde dem paa den blottede Hals og kom i Transpiration.

Da jeg nu flere Gange havde været i China, hvor jeg stadig opholdt mig i Canton, der næsten altid er uforandret, var der intet, der videre tiltrak sig min Opmærksomhed. Jeg gjorde gamle Houqua en Visit for at gratulere ham til hans 12. Kone, som han nu i sit 71. Aar havde taget. Jeg beklagede, ikke at kunne se hende. »Nei«, sagde han, »det kan De ikke, men hun er meget smuk og meget ung«.

Cpt. Seidelin fulgte mig en Dag til den unge Hougkjøbmand Sunshing. Jeg vilde tale med hans yngre Broder og Compagnon, og man viste mig til hans Opiums-Rygeværelse. Den unge nette Mand var destoværre Opiumsryger, en farligere Lidenskab end Drukkenboltens. Seidelin og jeg gik ind til ham. Han laa paa en smuk Matte paa en Slags bred Sopha, lav, med en rund Pølle under Hovedet. Foran ham stod et lige saa lavt Bord, hvorpaa stod et Sølvbæger hvori rensat Opium, lig en tyk, mørk Sirup. Ved Siden deraf stod en brændende Lampe og et Bæger, hvori 5 à 6 Sølvpinde, spidse i Enden som en grov Strikkepind. Opiums-Tjeneren tog nu en af de mange Piber, der hang, hvorpaa Hovedet var fladt som en lille tyk Under-tvebak og vel 2 Tommer i Diameter med et lille Hul i Midten, ikke større, end at en af de smaa Pinde kunde stikkes deri. I Kanten af Hovedet var der et Hul, hvori det lange Piberør, der stod i Forbindelse med det lille Hul paa Fladen af Hovedet. Tjeneren tog nu en af Pindene, stak den i Opiumsbægeret, hvorved der klæbede sig lidt Opium til den, stak den derpaa i det lille Hul og dreiede den, saa Opiummen satte sig fast i Hullet, holdt det derpaa over den brændende Lampe, hvorved der fremkom en Blære, som han trykkede lidt sammen, og brændte det atter, og der sad nu en lille forbrændt Klump Opium i Hullet, omtrent saa stor som en Ært. Han stak derpaa Spidsen af Piberøret i Munden paa Rygeren, der laa paa Sophaen, medens han holdt den forbrændte Opium over Lampen, og efter en 3 à 4 Drag af Piben var Klumpen forsvundet, og Tjeneren maatte da stoppe paany en 10 à 12 Gange, før han faldt i den bedøvende Søvn, uagtet han beholdt længe hvert Drag, han tog, i Munden, og lod

Røgen passere Hovedet rundt, forinden han lod den slippe ud af Næse og Mund. Seidelin og jeg vilde forsøge, hvorledes det smagte, og Tjeneren stoppede en Pibe til os, da Sunshing laa bedøvet, vi røg begge lidt deraf, pustede Røgen strax ud og fandt, at Røgen nærmest smagte som om vi havde tygget paa en forbrændt Rugbrødsskorpe.

Hos de to gamle Houkjøbmænd Houqua og Chunqua vare vi til Middagsselskab, som især morede Cpt. Seidelin, der aldrig før havde været til et chinesisisk Selskab og spist Fugleredesuppe. Houqua vilde lære mig at spise med deres Pinde, men det var mig ikke muligt at gribe det mindste dermed, og han sagde: »Mr. Luison, De vilde gaa sulten fra Bordet, skulde De spise dermed«, og aldrig har jeg før seet den gamle alvorlige Mand le, før ved denne Leilighed. Det morede hver Gang Pindene gled over hinanden, og jeg, gabende efter Maden, kun fik Pindene i Munden, og det gik Bentley og Seidelin ikke bedre. I de chinesiske Selskaber hersker der altid en fin og høflig Tone, og det er en stor Behagelighed, at der aldrig bliver drukket meget. Chineserne selv taaler intet.

Da Skibets fulde Retour Ladning var kommet ombord med hvilken Bentley og jeg havde særlig Grund til at være tilfredse, ikke alene med Hensyn til Qvaliteten, men ogsaa med Hensyn til det billige Indkjøb, og da Bentleys, Seidelins og mine private Varer vare afsendte med Skibets egne Fartøier, hvorved vi sparede Udførselstolden, kunde jeg nu, da jeg ikke mere havde at gjøre med Theer, modtage den Moscus, vi havde kjøbt af gamle Houqua for vor egen Regning, nemlig 14 Catli for mig, 10 for Bentley og 4 for Seidelin (1 Catli lig $38\frac{2}{5}$ Lod dansk Vægt). Hver Catli (chinesisisk Pund) indeholdt 23 à 24 Punge af Moscus-dyret, der findes i det nordlige Chinas Bjerg egne, og er en Pung med underløbet Blod, der sidder ved Dyrets Navle. Hver Pung blev i fint chinesisisk Papir indlagt i en zirlig Æske, udvendig betrukket med blomstret Silketøi, i hver Æske en Catli. De samtlige Æsker blev derefter sat i en tilloddet Blikkasse, denne i en med Papir beklistet Trækasse og denne atter i en tilloddet Blikkasse, som atter sættes i en paa begge Sider med Papir beklædt Trækasse, hvorefter Lugten ikke kunde mærkes til Skade for andre hosstaaende Varer, fornemmelig Thee. Jeg havde forinden min Afreise herfra faaet Undervisning i at kjende denne Artikel af Provisor, senere Materialist Lohse, og det var

derfor ene overladt mig at købe og modtage det købte Parti. Det er meget vanskelig at vogte sig for Bedrageri derved, og dette bliver saa meget desto føleligere, da den er meget dyr. Den udvendige Side af Pungen, der afskaaret seer ud som et overskaaret Æg, er bevoxet med temmelig lange hvide Haar, og imellem disse opdager man imellem et lille Snit, hvorigjennem er practiseret smaa Blyklumper, men er Snittet sket strax efter at Dyret er fældet og forinden Pungen er skaaret af, er det næsten sammenvoxet og yderst vanskelig at opdage. Jeg betalte i China 80 Pjastre, lig 320 Kroner, pr. Catli, og solgte Seidelins og mit Parti for 38 Kroner pr. Unze, c. 730 Kroner pr. Catli. Bentley fik nok samme Pris. Det viste sig, at ikkun en eneste Pung var forfalsket, og det endda kun meget lidt, men ved Modtagelsen i China udskjød jeg ogsaa mange. Nu, siges det, bruges Moscus i Medicinen meget lidt, og der vilde gaa mange Aar hen, før man var istand til at afsætte et saa stort Parti, som jeg i Løbet af et Par Maaneder solgte alene til Apothekere her i Byen. Heldigt for os, at det Surrogat, der nu erstatter Moscussen, ikke var opdaget dengang.

Efter at have aflagt vore Visiter hos alle Hougekjøbmændene, som vi havde staaet i Forbindelse med, sendte de Bentley og mig som sædvanlig Presenter, denne Gang meget rigelige, især fra Houqua, og vi modtog deres Afskedsvisiter og de sædvanlige Lykønskninger paa deres lange røde Papirer, som de medbringe, hvorefter vi forlod Canton d. 19. Januar 1834 og Wampou Dagen efter. I mit Kammer stod til mig, da jeg kom ombord 2 Kurve Appelsiner og 2 Bojaner syltet Ingefær, som Skibets Comprador havde sendt mig, og en lignende Present til enhver af Officererne, samt 2 store Kasser Thee til Fordeling iblandt Mandskabet. Den 22. passerede vi Bocca-Tigri-Castellet i Floden og den 23. Floden ud i den chinesiske Nordsø. Vor chinesiske Sølodses Champan, hvori hans Kone og Børn, slæbte i en Ende fra Skibet bag efter det. Vi havde et med Bylder belagt sygt Svin, som vi ikke kunde byde vort Mandskab. Dette gav vi Lodsen og firede det ned i hans Champan, men aldrig har jeg seet en større Glæde hos en Familie end ved denne Leilighed, særlig paa Konen og Børnene, hvorfor jeg anmærker det. Disse Lodse udtaler sig ofte mærkværdigt lignelsesvis snurrt i deres gebroknede chinesisk-engelske Sprog. Cpt. Severin Kjerulff

(Sø Officer) havde en Lods i sin førende Brig Nornen under Opseiling i Floden, som vilde have Store Mærsseil brast levende men ikke bakket og raabte: »Cheef mate«. »You make seek main topsail, dont kille he!« (gjør Store Mærsseil sygt, men dræb det ikke.)

Den 5. Februar passerede vi Gaspar Strædet og havde en heldig Passage igjennem Java Sø og Sunda Strædet, som vi i det smalle Stræde imellem Sumatra og Øen Cracatoa seilede ud af den 13. s. M. Den 23. var det min elskede Kones Fødselsdag, og da jeg kom til Middagsbordet, saae jeg det festligt dækket og en Krandsekage paa Midten med hendes fulde Navn, lavet af vor Mesterkok, Thorup, senere Eier af Stedet Sommerlyst i Frederiksberg Allé. Capitain, senere Admiral, Seidelin havde vidst hendes Fødselsdag og vist mig denne Opmærksomhed.

Under S.O. Passaten hændte os intet mærkeligt og vi passerede Taffelbjerget ved Cap Staden den 5. April og ankrede ved St. Helena d. 17. s. M. for der at indtage Vand og friske Provitioner.

Jeg savnede strax Mr. Williams sædvanlige Besøg ved vor Ankomst og spurgte om ham. Destoværre fortaltes det mig, at han for et Aar siden, til megen Sorg for hans gamle Principal, Mr. Salomon, hans Forlovede, Miss Tracy, mange paa Øen og nu ogsaa for mig, var druknet ved en Kastevind fra Fjeldene, der havde kuldkastet Fartøiet, hvori han var paa en Tour til et Skib paa Rheden.

Cpt. Seidelin, som ikke før havde været paa St. Helena, ønskede meget at se Napoleons Grav og Longwood og bad mig følge sig, og skjøndt jeg ikke var meget tilbøielig dertil, da jeg havde været der 3 Gange tidligere og Passagen over Bjergene ikke var behagelig, formaaede han mig dog dertil, som kjendt med Localiteterne i Longwood, da Keiseren boede der. Vi tog da til begge Steder. Alt var uforandret fra sidste Gang, jeg havde været der, men Graven og den lille Have paa Longwood, som Napoleon selv havde beplantet, blev stadig holdt i Ære. Vi medtog begge endel Qviste og Blomster derfra til Erindring, og min Del pakkede jeg iblandt andre Sager i en Kasse efter at jeg omhyggelig havde betegnet alt.

Jeg ønskede at hilse paa Cpt. Mellis, den Artilleri-officeer, som havde været saa opmærksom at sende mig den Sextant, jeg sidste Reise havde forglemt paa St. Helena. Han havde nu Station paa det nordre Bjerg,

hvor der var anlagt et stærkt Batteri under Napoleons Op- hold, og hvorfra Skibe paa Rheden kunde beskydes paa deres Dæk. Op ad dette Fjeld var der anlagt en Trappe, 920 Trin. Jeg havde seet en ældre Militair gaa op ad den, og forment, at jeg derfor ogsaa, ikkun 30 Aar gl., kunde gjøre det og derved spare den lange Omvei paa de udhugne Stier op ad Fjeldet, og jeg gjorde Forsøget op ad Trappen, men da jeg var naaet til omtrent de $\frac{3}{4}$ Dele op, var jeg saa udmattet, at jeg ikke kunde gaa videre, og satte mig paa en Bænk, som stod for hver 40. Trin. En Underofficer oppe fra Fjeldet saae mig, og han med en Mand kom mig til Hjælp og førte mig med Besvær op til sin Bolig, hvor hans Kone gav mig et Glas Vin og Vand og placerede mig i en Gyngestol med en Pude under Hovedet, hvor jeg strax af Udmattelse faldt i Søvn, men efter en kort Søvn følte jeg mig styrket og vel og havde heldigvis en 3 Pjastre i Lommen, som jeg gav den velvillige Kone. Underofficeren fulgte mig nu til Cpt. Mellis, som beklagede Forsøget op ad Trappen, der skal lang Vane til, sagde han. Ingen har naaet det første Gang, og Mange have vi maattet hjælpe op eller ned. Jeg selv gjør det sjældent, sagde han og fulgte mig ned ad den i Fjeldet bugtede Fodvei og tilbragte Aftenen hos os hos Mr. Salomon.

Den 20. April afseilede vi fra Øen, og i det stille Veir vi i nogen Tid havde under Linien, fangede vi paa store Kroge endel store Haier, som vi, efter at have dræbt dem, kastede overbord igjen. Mærkeligt er det at se, naar Haien kommer efter Skibet, 3 à 4 smaa smukke sribede Fisk, saa store som: en meget lille Sild, løbe altid tæt foran den, som for at lodse den. Søfolkene kalde dem »Hailodsene«. De kan vi aldrig fange og de løbe meget vildfarende omkring, naar Haien er fanget, hvorimod vi undertiden faa en lille graa Fisk, der med Nakken har suget sig fast paa Haien. Der er flere paa en Hai, men de falde som oftest af ved Haiens stærke Slag, naar den heises ombord. »Sugerne« kaldte vi dem, det er ubegribeligt, hvor Haien engagerer de smaa Lodse fra. Vi see dem aldrig uden som Lodse for Haierne. De smaa Lodse give vel Anledningen til at antage, at Haien er blind. En Aften i stille Veir, med den blanke Havflade, saa vi et Uhyre af en Polyp (Blæksprutten), bevæger sig tæt ved Skibet. Vi kastede et stort Net ud fra en Underlæseils- bom og fiskede den op ~~med~~ Falderebet, den fyldte vort

store Spulekar, medens Armene fra den hang over Rælingen paa det store Skib ned i Vandet, den laa og ligesom muskeltrak sig i Karret og havde mange klare Pletter, der saae ud som Øine. Havde vi havt et Fad, stort nok, og Spiritus nok, det havde været et høist interessant Fund at bringe hjem til Musæet. Ingen ombord havde seet et saadant Dyr før, det saa ækelt ud. Efter at have seet paa det i nogen Tid, kastede vi det igjen i Havet, men om det var dødt eller ikke, forstod vi ikke, det sank strax og jeg antager blevet et godt Maaltid for Haierne. Her paa zoologisk Musæum har jeg set Arme af Blæksprutter o: 24 Fod lange.

Den 20. Juni ankom vi til Kanalen, passerede den ud den 24. og traf i Nordsøen og imod Skagerak helt Stille. Her laa flere store, aabne svenske Baade paa Fiskefangst, de roede til os og blev os velkomne, deres Fartøier havde de fulde af prægtige Torsk, lige trukket op af Nordsøen. Mandskabets Kjød-Raison for den Dag, ca. 70 Pd., fik de, hvorimod Folkene fra dem fik fersk Fisk til deres Middag, saa meget de vilde have. Den næste Dags Flæske-Raison, ca. 60 Pd. salt Flæsk fik de ogsaa, hvorimod de fyldte vore Chaluppe, som vi havde fyldt med Vand, med Fisk til næste Dag, for hele Mandskabet. De Fisk vi havde udtaget til Kahytbordet, fik de rigelig betalt med en Sæk Ris, flere Sække gammelt Brød og noget Brændevin. De mange prægtige friske Fisk var en stor og behagelig Nydelse for vort Mandskab, men de gamle satte Kjød og Flæske Provationen. Ris og Brød var en langt større Nydelse for de elendige, fattige svenske Fiskere, som i Maaneder ikke faa andet end fersk Fisk, dyppet i lidt Salt med Kartoffler til. Hos vore Kokke fik de gjemte Kjødben som de sagde, de knuste for at koge Suppe paa, det var en Dilikatesse for dem, fra de evige Fisk. Disse Baade ligge hele Sommeren paa Fangst i Nordsøen, og afsende de fyldte Baade til Landet efterhaanden som de fyldes. Dagen efter fik vi en frisk N.W. Kuling og ankrede paa Kjøbenhavns Rhed den 29. Juni 1834 om Middagen. Bentley, Seidelin og jeg gik strax i Land og jeg havde den Lykke at træffe min elskede Kone, Børnene og min gamle Moder i Live og vel, lykkelige ved Gjensynet, især da jeg paa Reisen havde været meget ængstelig for min Kone, fra hvem jeg intet havde hørt. Hendes Brève havde ikke naaet mig. Min egen

Den geologiske videnskabelig. Professor Lundstrøm
siger at det er meget sjældent at Blæspvættens
stiger op i Overfladen af Vandet, den beholder
sig mest paa Bunnen i Havet hvor den bruger
sine Løbe. Pengearme. J. paa nogle 8 Arne der
er lige lange, paa andre 10. hvoraf de 3. er bedi-
delige længere end de 5. J. for at se paa alle det sig
af Dyrt og Plønder som, aldrig kommer op fra
Havbunden til dem. Side, og Blæsp. er endel for
alle menneskelige Dyr, og det søkbar være et
sædvanligt at gaa den Store. Blæspvætte at
se paa andre flere lange, ostentive og Othena
Reiser har jeg ei heller seet den før, men
paa den 6. andre Vende rundt i Ellenderhavet
under Trospiceu canes. 33: 38. Nord. Bredder
seer Mærk nogle gale. Planter flyde, vaskes
af Søfalk. Høge som ei let fiske op, og see
da disse Planter fælde af Sten, som midt
for Standen, seer iagten et ablierosigt
seer høit mækket dig ind, fældt af sin
krabber. Fise, Orme og andre usjendte Dyr.
Denne Plante anløber de sligtende Gole.
mer muligt ser abt lort af Blæspvættens
og kommer op i Vandet Overflade.

Paa Bunnen i Havet sm al der findes en
hel fremmed Dyr og Planter verden, som
aldrig kommer op i Overfladen af Havet
og hvor man anlager at Dyrene der ligesom
Dyrerne i Havet, Dyrene paa Jorden, og
Fuglene i Luften, næppe imod hverandre.

Enkelte Spændende beretter at de have
seet den magtige store Sotlange, som vel
belives, men som dog leges abt som Blæ-
spvættens som enestilhæng stiger op i Overfla-
den i Havet, naar de Standen go og de gjøre
det. Man mener den, at Falde den for
ser til Aaleslugten.

Imenu. Reisermanden P. og M. D. se at jeg
en Aften i Nærheden af Australien 1800 I. Høge
lige store Adaly staae paa deres Haler lige
imod hinanden. Professor Lundstrøm siger at
det har været en i Klarlegtheds Historie som altid
svær paa den skædd. Adalen ligesom Højens
Jodur legende Linger, i Regelen h. y. 18.

Slagen, desværre, indtil 4:5. - Naar
Hvalens Lange fødes kommer altid først
Halen ud af Moderens Lid omkvent
en 3 af Lang, som altid størst bevæger
før, som Man mener at løse sig til,
først 2 Dage efter skrides Moderens
hale længere frem.

Andre. Fiske i Havet som svømme
Rogn, midt i Oceanet, er i Almen
deligt fulgt af Stenonen, som strax
efter at Rognen er svømmet løber hen efter
den og delgiver sin Hale efter den
for at forfølge den.

Hvor forunderlig er dog ikke Natu-
rens, at selv Fiskene synes at have ind-
gaaet et slags Ugluksh. !!!

lille Pige, der, medens jeg var paa Reise, havde været meget syg, havde Vor Herre været saa naadig at bevare for mig, Hun kjendte mig ikke igjen, skjøndt hun var henimod 2 Aar gammel, da jeg reiste fra hende og jeg troer nok, at jeg var hendes Kjæreste, fordi jeg var svag nok til at forkjæle hende, men da jeg fik fortalt hende om det chinesiske Legetøi jeg bragte hende, og hun spurgte mig om jeg havde en Maskine, som var hendes Ønskes Maal, og jeg svarede Ja, fordi min Kone og jeg strax bleve enige om at købe en til hende og blande i Legetøiet, bleve vi meget fortrolige. Min moderlige Tante, Fru Hauser og hele Familie, fandt jeg i Live.

Dagen efter hilste Bentley og jeg paa Compagniets Direktører, der modtog os med megen Venlighed, da Udfaldet af Reisen syntes at blive meget lovende.

Et Par Dage efter kom Hertugen af Montebello, som var fransk Minister her, til mig og spurgte mig, om jeg havde været paa St. Helena, hvortil jeg svarede Ja; hvorefter han spurgte mig, om jeg havde været ved Napoleons Grav og medbragt noget derfra. Jeg fortalte ham da, at jeg baade havde været ved Graven og paa Longwood, og bragte fra Graven Jord og Grene af de Taarepile, der beskygge den, og fra Longwood Roser fra hans Have og Grene af den Pil, hvorunder han daglig sad og læste. »Tør jeg vente, at de vil overlade mig noget deraf,« sagde han, hvortil jeg svarede: »Med den største Fornøielse, Ingen skal være nærmere dertil end De.« Jeg vidste, at han var en Søn af en af Napoleons Marchaller (Lannes) og at Keiseren havde været indskrevet som Fadder til ham. Da jeg fik Kassen, hvori jeg havde disse Sager, i Land, sendte jeg Bud til ham og han kom til mig med sin smukke Kone, en Lady Jenkinson, Datter af en berømt Læge i London. Kassen aabnede jeg først, da han kom og i hans Nærværelse, for at han kunde være forvissat om, at det jeg medbragte var fra de angivne Steder. Øverst i Kassen laa 2 Paradisfugle-Vinger jeg havde taget hjem med til min Kone og han udbrød strax. »Ja, indiske Sager!« Jeg tilbød ham nu at udtage, hvad han ønskede til Minde om Napoleon og med min Tilladelse fik saavel han, som hun, alt hvad jeg havde medbragt og som jeg nøie havde betegnet paa Omslagene, hvorfra det var, endog en lille Bomuldgren, hvorpaa den udsprungne Kapsel, hvor Bomulden sad, bad han mig om, da han paa Omslaget saa,

efter min Oversættelse, »fra en privat Have ved Longwood.« Han sagde: »Jeg har mange Venner i Frankrig, som jeg nu kan sende noget heraf og som vil sætte høi Pris derpaa og var meget taknemmelig og tilsyneladende meget tilfreds, og spurgte mig: »Hvad er jeg Dem skyldig.« »Intet« sagde jeg, »det er mig en Glæde, at disse Sager nu er kommet i Deres Hænder, da jeg saa, hvor høit de interesserede ham og for mig selv havde jeg bevaret flere Sager, saavel fra Graven, som fra Longwood, fra mine tidligere Reiser.

Kort efter døde paa Frederiks Hospital vor Overlæge Bestle, som ved vor Ankomst hertil var blevet bragt syg dertil fra Skibet. Vi havde gjort 4 Reiser sammen og jeg blev hans mest fortrolige, skjøndt stor Forskjel i vore Aldre. Han var mig altid venligsindet, hvad der ikke var hans Natur i mod Andre og havde derfor ofte ubehagelige Conflikter ombord, der kanske noget forværrede hans Sygdom. Han var tydsk af Fødsel, en stor Hader af Napoleon, (hvormed jeg ofte for Spøg drillede ham, da jeg var en Beundrer af ham), og havde gjort mange Reiser som Overlæge med vore Orlogsskibe og været Overlæge i Fregatten Prinds Christian, som i Kampen med de engelske Fregatter sprang i Luften ved Sjællands Odde. Han var af en mærkværdig blandet Character, til sine Tider høist godmodig og elskværdig, men til andre Tider ustyrlig, yderst opfarende og buldrende, hvad der havde givet Anledning til en meget ubehagelig Historie imellem Cpt. Seidelin og ham paa Reisen, som jeg, skjøndt min Interesse for Bestle, dog skal tilstaa, at Retten ubestridelig var paa Captain Seidelins Side.

Med Captain Seidelin var jeg i China gaaet i Compagni om Indkjøb af Varer for fælles Regning. Han havde aldrig været i China før og var ukjendt med de chinesiske Vare-Forretninger og jeg gjorde derfor saavel Indkjøbet, som jeg ogsaa havde Salget her, ved Siden af de Varer, jeg havde hjemført for min egen Regning. Heldigst var det for os at chinesiske Varer endnu her vare sjeldne og begjærte. Damp-Skibe havde endnu ikke begyndt paa den oversøiske Fart, fornemlig ikke til China, ingen Zues-Kanal aabnet og de japanesiske Havne lukkede for Europæerne, og jeg fik derfor rask solgt de hjembragte Varer med høi Avance. Havde det været nu i 1885, hvor her nu med de lette Kommunikationsmidler er saa opfyldt med chinesiske

og japanesiske Varer, og hvor Interessen er tabt for dem, vilde de være uafsætlige uden Tab, medens saavel Seidelin som jeg, nu havde gjort en fordelagtig Reise for os begge.

Fra det asiatiske Kompagnis Direction fik jeg Anmodning om at afgive min Erklæring om det formodede Samkvem vi skulde have haft ved vor Afreise med en Brig ved Kullen, hvorfra vi skulde have indladet forbudte Varer. Interessenterne, der havde fulgt os til Helsingør for at paase, at vi ikke medførte nogle Varer herfra, havde anklaget os, og gjort mig den Ære, at begjære min Erklæring ved vor Hjemkomst, som den, de havde fæstet deres Tillid til. Jeg oplyste Directionen om, at Forbindelsen med den omtalte Brig bestod i, at Føreren af den, Cpt. Madwig, der paa en Reise fra Rusland til England, havde anløbet Kjøbenhavns Rhed, her en Dag havde forglemt at aflevere nogle Breve og da han stod Sundet ud med os, ventede han at faa Brevene sendt til Helsingør med vor Lods, naar han forlod os, da vi nu ved Kullen dreiede til for at afsætte Lodsens, kom Cpt. Madwig personlig til os i sin Jolle, og afleverede Brevene til en Mand vi sendte ned i Jollen til ham, men ligesaa lidt som Cpt. Madwig eller nogen af hans Folk kom ombord til os, ligesaa lidt kom nogle Varer ombord, som vor Lods Anders Larsen ogsaa vil kunne bevidne, og tilføiede jeg, at det var blevet mig bekjendt, at Færgemændene i Helsingør, der ikke kunde lide den Stilling Interessenterne havde paataget sig, en gammel Jernkræmmer og 2 gamle afgaaede Urtekræmmere, som hver havde en enkelt Actie i Kompagniet, havde haft dem til Bedste, og lokket dem ud til Kronborg, for at vise dem, at nu indladede vi Varer fra en Brig. Justitsdirektøren, Konferentsraad Schäffer, meddelte med megen Tilfredshed og tilsyneladende Moro, den paafølgende Generalforsamling, som jeg bivaanede, min Indberetning.

Skibets hele Retourladning blev udlodset i god Stand og ikkun et eneste Bedrageri fra China viste sig, et Lag Daaser Pecco The i en Kasse (12 Daaser) var borte og lette Brædestumper lagt ind i deres Sted, de bleve i China pakkede i vort eget Factori og det maa være sket i et Øieblik, Bentley eller jeg har vendt os fra Pakningen, de bleve os her udsatte til Erstatning med 60 Rd. = 120 Kroner, som vi betalte. Da det asiatiske Kompagni, oprettet i Christian den Fjerdes Regjeringstid, dets Octroi i 1835 var udløbet og næsten alle udløbne Monopoler bleve

hævede, blev Kompagniets Octroi heller ikke fornyet, især da Grosserer-Societetet og hele Handelsstanden gjorde Indstilling derimod, for at faa Handelen fri paa China, som dog ikke blev benyttet uden af Handelshuset »Sass«, der ikke paa de to Reiser han lod udføre, høstede nogen Fordel deraf, og ophørte (kanske med Tab) dermed. Uden Kompagniets store Privilegier, navnlig med den lave Told, kunde det efter dets Tilbagegang med den forudgaaende Krig, hvor det fra Aaret 1806—1818 havde ligget uvirksomt, ikke bestaa, og Interessentskabet, hvoriblandt jeg selv var, besluttede da at hæve det og udnævnte en Realisations-Kommission, som i Forening med Direktionen skulde realisere dets betydelige Eiendomme og Varelager.

Jeg blev da af Kommissionen indbudt til at assistere ved Realisationen; og iblandt andet at gjøre Uddrag af Kompagniets store Archiv til Opbevaring af de Sager, der havde historisk Værdi, tilligemed Exemplarer af Journaler og Handelsbøger fra alle Skibenes Reiser, fra de ældste Tider, ligesom ogsaa Documenter fra Kompagniets Besiddelser i en tidligere Periode, i Tranqubar og Frederiksnagor. Det var intet ringe Arbejde og beskjæftigede mig daglig næsten i 2 Aar, da der fandtes 200 Aars gamle Sager. Alt, hvad jeg havde udtaget og forfattet Fortegnelse over, blev afleveret til og opbevaret i General-Toldkammerets Archiv. Kompagniets faste Eiendomme, med de store udmærkede Bygninger og udstrakte solide Pakhuse, blev meget ringe betalt, skjøndt der medfulgte de store Oplagspladser og bolværksatte Grave til Skibenes Leie, dog blev ved de 3 sidste heldige Reiser der var gjort Kompagniets Actier, der for en halv Snes Aar siden kjøbtes for 70 Rd. nu udbetalt med 143 Rdl. 2 Mrk., foruden Forbehold af Regres til den engelske Regjering for den Sum Kompagniet gjorde Fordring paa, for de før Krigens Udbrud 1807 opbragte Skibe og Ladninger, som formentlig imod Krigslovene, men hvoraf der hidtil ikke er kommet Noget ind og sandsynlig aldrig vil komme.

Da min Stilling i Kompagniets Tjeneste nu var blevet hævet, forsøgte jeg at sætte mig selv i Virksomhed, da jeg endnu ikkun var 31 Aar gammel, og jeg tog Part i nogle Skibe, »St. Andræ«, en Vestindiefarer, og Briggen »Søkragen«. Denne forliste snart efter i Middelhavet, men ved Assurancen kom jeg skadesløst derfra. St. Andræ gav

kun ringe Udbytte, hvorfor jeg et Par Aar efter solgte min Part med en ubetydelig Avance.

I Aaret 1836 købte jeg en større Gaard paa Vester-gade her i Byen, »Prindsen« kaldet, hvor der var Gjæst-giveri i Baggaarden. Det var en heldig Periode for Kjøb, og jeg købte den saa billig, at jeg fik en fri Bolig og et klækkeligt aarligt Overskud. Ved at hilse paa Beboerne, foranledigede en Samtale med en af dem (Cancelliraad, Contoirchef i Cancelliet, Mørk) til Opdagelse af et storartet Bedrageri imod ham med flere af en høit betitlet Mand (S) om en Arvesag fra Batavia, der nu kom flere trængende Enker og faderløse Børn tilgode. Haste, nu her, tidligere Chef for Huset van der Karr & Co. paa Batavia, gav yderligere Oplysninger.

I Aaret 1847 blev jeg af Directionen for de velgjørende Stiftelser »Trøstens Boliger« indbudt til at træde ind i Directionen som administrerende Directeur til Afløsning af den gamle Grosserer H. W. Petersen, og da alle mine Colleger vare høitstaaende Mænd i en ældre Alder, paa-hviledes hele Arbeidet med Bestyrelsen mig, og gav mig endel at varetage. Administrationen i den lange Aarrække af 32 Aar blev mig imidlertid, uagtet dens Besværlighed, meget kjær, fordi jeg derved som oftest kunde opfylde min elskede Kones kjærlige Hjertes Forbøn for de mange Trængende, som stedse henvendte sig til hendes Indflydelse. Geheimeraad Treschow, det ældste Medlem i Bestyrelsen, lod nogle Aar derefter for egen Regning opføre de »Treschowske Stiftelser, hvormed jeg efter hans Anmodning havde Tilsyn, og senere assisterede ham med Styrelsen af dem, hvilket jeg efter hans og hans Søns Død endnu gjør for hans Sønnesøn, Kammerherre Treschow til Brahesborg, dog kun Tilsynet og Regnskaberne med Bygningerne og Beboerne.

I Aaret 1878, da Bestillingen som administrerende Directeur faldt mig besværlig i min tiltagende Alder, valgte Directionen Vexelmægler Deegen til administrerende Directeur, et meget heldigt Valg for Stiftelserne, men da han ikke vilde modtage Posten uden at jeg blev i Bestyrelsen, forblev jeg der nu som ældste Medlem i den, for ikke at undvære Hr. Deegen, der allerede nu har foretaget store Forbedringer ved Stiftelserne ved sin utrættelig virksomme Bistand, hvortil de trængte og som han ved sine store og indflydelsesrige Forbindelser og i sin Interesse for

Stiftelserne har forstaaet at skaffe Midler til uden at sætte dem i Gjæld.

Den 23. Juni 1852 blev jeg ved en Generalforsamling af Interessentskabet for det ny oprettede Sø-Assuranceselskab »den Kjøbenhavnske Sø-Assurance Forening«, hvori jeg havde deltaget som Stifter, valgt til Committeret i Selskabet tilligemed Cpt. O. Lütken i Marinen. Bogholder i Skibsklaringshuset le Pelly & Marcussen i Helsingør, en Hr. Gram, blev valgt til Forretningsfører. Forretningerne gik i mange Aar, med Undtagelse af Aaret 1867, heldigt. Heldet spiller jo altid en fremragende Rolle i alle Foretagender, men fornemlig gjælder dette i Assurance-Forretninger, og Foreningen gav med skiftende Held, naar 1867 undtages, Interessenterne et dog altid tilfredsstillende Udbytte, indtil efter en Aarrække et fjerde Assuranceselskab reiste sig her paa Pladsen, samtidig med at flere udenlandske Assuranceselskaber holdt Agenter her og Seilskibe begyndte at fortrænges af Dampskibe, blev det ikke let at modstaa den store Concurrence og Forretningerne aftog for hvert enkelt Selskab. Bestyrelsen søgte da Forretninger som Reassurandeurer for et hollandsk, nogle svenske og et stort Hamborg Sø-Assurance Selskab, som i de første Aar gav Foreningen en ringe Avance, men i 1879 og 80 Tab, fornemlig fra Hamborger Selskabet, som det senere viste sig tildels ved Bedrageri, og der blev Underbalance paa de to nævnte Aars hele Assurance Forretning.

Hr. Gram tog i sin kraftige Alder, 52 Aar, i Aaret 1873, efter 20 Aars Tjeneste Afsked som Forretningsfører, skjøndt vel kjendt med de ikke besværlige og vel lønnede Forretninger, som han ogsaa vel havde udført. Ved mit Initiativ blev der ved hans Afgang vist ham stor Opmærksomhed fra Selskabet ved rigelig Pension, Pengegaver og Foræringer. Hans Eftermand blev Cpt. N. Jacobsen i Flaaden, som, skjøndt ukjendt med disse Forretninger, dog snart, vel begavet, satte sig ind i dem. Jeg var nu i 1881 i mit 78. Aar. Forretningerne og Forretningsførerens Adfærd som Medlem af en Commite, der blev nedsat for ny Love, og senere blev mig uventet, efter 8 Aars fredelig Samarbejde, noget despotisk, fjendtlig og stødende, og jeg tog min Afsked ved Generalforsamlingen den 28. Februar 1881 idet jeg erklærede, at jeg ikke modtog noget Gjenvalg og takkede Interessenterne for den Tillid, de ved saa mange Gjenvalg havde vist mig i de 29 Aar, jeg havde

været Committeret. Grosserer Puggaard, som vidste, at jeg i Forening med Consul A. Hage, Grosserer Joseph Owen og Bogholder Herforth havde været med ved Dannelsen af Selskabet i 1852, udtalte sig om min lange og samvittighedsfulde Tjeneste, som Forsamlingen tiltraadte ved at reise sig. Skibsmægler C. Heckscher, hvis Valg jeg havde virket for, blev min Eftermand. Videre om og ved min Afgang er det ikke min Hensigt her at omtale.

Min kjærlige Kone var lykkelig ved at jeg havde føiet hende i at tage min Afsked, da hun i sin Kjærlighed til mig vel følte, at jeg nu følte mig utilfreds ved min Omgang i min Stilling, men ogsaa for at jeg kunde være mere om og for hende i vort Livs Aften, som ogsaa bidrog til at lette mig min Afgang. Mine Andele i Foreningen overdrog jeg med Tab til andre, for at trække mig ud af al Forbindelse med den.

En sildig Aften, vel Kl. 11, i September Maaned 1856 passerede fornævnte Forretningsfører Gram og jeg Stien ved Søen nærmest Østerport. Da vi kom et Stykke ind paa Stien, hørte vi nogle Skrig, en Fruentimmerstemme, ude fra Søen, men i Mørket kunde vi ingen se, kun naar vi bøiede os og saae hen ad Vandfladen, saae vi nu og da en Person strække Armene i Veiret, hvorved vi bleve opmærksomme paa Skrigene. Gram løb strax for at søge Assistance til hendes Redning ved et nærliggende Landsted, medens jeg klædte mig af og var sprunget i Søen. Han bragte en Baadshage, som han hev ud til mig, med denne svømmede jeg ud til omtrent midt i Søen til hende. Hun laa bøiet i Vandet med Hovedet og Benene ned. Jeg greb efter hende og fik fat i en Silkekjole, men strax efter begyndte hun at synke. Heldigvis havde jeg Baadshagen, som jeg fik ind under hende, holdt hende oppe paa denne og svømmede paa Ryggen ind med hende. Hr. Gram, Eieren af Landstedet, en Hr. Brock ved Postvæsenet, hos hvem vi havde faaet Baadshagen, et Par unge Mennesker og en ung Dame var kommet tilstede og trak hende nu op paa Land. Vi alle troede hende død, men forsøgte dog strax om der var Liv ved at lægge hende paa Maven og rulle hende. Hun begyndte snart efter at kaste lidt op. Jeg laa uklædt foran hende for at løse et Lommetørklæde, hun havde bundet om sine Ben, og hun kastede da op og ned ad mig en Masse klart Vand i den siddende Stilling, hvori vi havde bragt hende. I Mørket kunde jeg ikke se

hendes Ansigtstræk, kun kunde jeg se et ungt og blegt Ansigt, og da jeg spurgte hende, hvorledes hun befandt sig, svarede hun blot: »Her er saa mange«, som jeg nu bad om at trække sig tilbage, da det generede hende. Hr. Gram antog sig hende, sørgede for en Drosche og han og de to unge Mennesker, vistnok Forlovede, førte hende efter sit Ønske til hendes Hjem, hvor han om Natten imellem 12 og 1 afleverede hende i en kjærlig og ængstelig Søsters Arme. Jeg ilede selv hjem og i Seng efter det kolde Bad, og fandt mig vel, da Gram den næste Morgen tidlig kom til mig for at fortælle mig, hvorledes han havde sørget for hende. Hun var Datter af en høitstaaende tidligere afdød Embedsmand i 2. Klasse, og Kjærestesorg havde ledet hende til det fortvivlede Skridt. Jeg saa hende aldrig siden, ei heller hørte jeg fra hende, men en Oncel af hende, som havde hørt, at jeg havde reddet hende, sendte mig hendes Photographie og fortalte mig senere, at hun følte sig meget lykkelig for sin Redning og at hun var blevet gift med en Præst paa Lolland.

Ved Juletid i Aaret 1875, da det var en heldig Periode for Salg af Eiendomme, solgte jeg min Gaard »Prindsen« kaldet, beliggende paa Vestergade her i Byen, til den solide og formuende Grosserer Jørgen Jensen, som købte den for dens store Gaardsrums Skyld til hans store Forretning. Jeg avancerede godt paa den og forbeholdt mig efter min Kones Ønske vor Leilighed i Gaarden for hendes og min Levetid for en meget billig Leie. Det var mig behageligt at faa denne Mand til Kjøber, dels for hans altid venlige Forekommenhed, men ogsaa for den Tryghed, jeg havde i ham for den Sum, jeg lod forblive staaende i Eiendommen.

I Slutningen af December 1879 underrettede Geheimeraad Trap mig om, at Hans Maiestæt Kongen havde udnævnt mig til Ridder af Dannebrogen for mine Fortjener i den lange Aarrække, jeg ulønnet havde været administrerende Directeur for de Winterfeldtske velgjørende Stiftelser »Trøstens Bolger«. Denne Hædersbevisning kom mig uventet, da jeg ikke antog at være indstillet af nogen, men Geheimeraad Trap sagde mig, at en meget virksom og begavet Mand, som i længere Tid havde været bekendt med min Virksomhed, havde omtalt denne for en Mand, som havde megen Adgang til Hans Maiestæt, og

denne havde omtalt den for Kongen, som da i sin varme Interesse for de Trængende havde tilstillet mig Ordenen.

I Sommeren 1881 købte min Dattersøn Vilhelm Holst, som havde opgivet sine Studeringer efter endt Artium og hengivet sig til Landvæsenet som sit Livs Lyst, en Landeiendom ved Aarhus, »Asmusgaarden«, 16 $\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn, c. 145 Td. Land. Det var min kjære Kone og mig i Forening med hans Forældre en stor Fornøielse at se dette brave og retskafne Menneske, der var os saa kjær, sat ind i den Virksomhed, han higede saa meget efter. Men desto værre er Landvæsenet nu, i 1885, uagtet al anvendt Bekostning og Anstrængelse for dets Fremgang, dog ved Tidernes Tryk og de beklagelige politiske Stridigheder, der har virket saa uheldig paa den arbejdende Klasse, blevet saa lidet lønnende, ja, for mange ødelæggende.

I Efteraaret 1885 havde jeg den Glæde at faa mit elskede eneste Barn, gift med General-Directeuren for de samtlige danske Statsbaner, Etatsraad Holst, her til Byen, hvortil de flyttede efter mange Aars Ophold i Jylland, hvor hans tidligere Stilling som Directeur for de jydskfyenske Statsbaner havde været, og jeg har nu den Forhaabning, at have hende i min Nærhed, indtil mine Dage ende.

Den 23. November 1888 blev det min halvfjerdsindstyveaarige Jubilæumsdag, som jeg holdt hemmelig, ligesom min salig Kone og jeg har gjort ved alle vore Mærkedage i vort Liv, for ikke at uleilige Slægt og Venner med nogen Opmærksomhed.

Som tidligere heri beskrevet afseilede jeg d. 23. November 1818, 14 Aar gammel og uconfirmeret, med det danske asiatiske Compagni-Skib »Kronprindsen« til Bengalen, hvor jeg efter Anbefaling af en af Selskabets Directeurer blev ansat som Volontair ved Factoriet i Frederiksnagor, som jeg dog, c. 1 Aars Tid derefter, maatte forlade, da Compagniet realiserede alle sine Eiendomme i Ostindien og kaldte alle sine Betjente hjem. Jeg gik da hjem med samme Skib, som paa Grund af Ladningens sene Nedkomst fra Landet den største Tid af Aaret maatte overligge. Derefter gik jeg med Compagniets Skibe ud i det navigerende Fag efter endte Navigations-Examiner, en Stilling, som jeg dog ikke agtede at vedblive i, naar Leilighed gaves til Forandring, som jeg heldigvis opnaede min 2. Reise til China, da jeg ved Dødsfald ombord kom ind i Negotie Faget og Reisen derefter gik ud som 2. Medlem af Negotieraadet, til Java, Manila og China, i hvilken Stilling jeg derefter gjorde 2 Reiser til China.

St. Helena

ligger i det syd-atlantiske Hav, paa 15° 45' Syd-Bredde og 5° 38' Længde West Greenwich.

*Den 15. Måned i Connors's
aagel af Portugisieren Jean de Nova. 1501. 1/2*

Hosstaaende Tegning af Facaden af Longwood og Plan-
tegning af Keiser Napoleons Bolig optog jeg den 14. Mai
1823, da jeg første Gang besøgte Longwood, hvor alt
endnu var uforandret saaledes som han havde beboet det.
I Aaret 1820, da jeg første Gang passerede Øen i Sigte
af Byen Jamestown, kom en engelsk Fregat ud og afviste
os, da Keiseren endnu levede. Men paa min 3. Reise
derefter, i 1827, og tvende paafølgende Reiser, hvor jeg
hver Gang besøgte Longwood og Keiserens Grav, fandt
jeg, som tidligere beskrevet, en stor Forandring. Keiserens
Billardværelse samt Audients- og Spiseværelse opfyldt med
Halm, Skillerrummene imellem hans Opholdsværelse, Sove-
værelse og Badekammeret brudt ned, og samtlige omdannet
til en Hestestald, hvori stod 7 magre Heste. I Bibliothek-
værelset og Grev Montholons 2 Værelser laa endel Avls-
redskaber og nogle Haveurter. Pilen udenfor Bibliotheket
og den lille Have var holdt i Hævd og temmelig ufor-
andret. Den store Plaine, vel 5 à 6 Tdr. Land, som omgav
Longwood, hvori før var Græs med Spadseregange, var nu
bortforpagtet til en Mand, som havde ladet den opløie og
der voxede nu Sæd og Haveurter til Forsyning for Byen
og de Skibe, der anløbe Øen.

Skraas overfor Longwood, vel 1 eller 2 Minutters
Gang derfra, havde den engelske Regjering vel et Par Aar
før Napoleon døde, ladet opføre en stor udstrakt Bygning
hvori, skjøndt ikkun een Etage høi, fandtes 54 store, tildels
pragtfulde, Værelser for Keiseren og hans Følge. Jeg med

mit Følge fra Skibet gik dem alle igjennem. De vare høie, en stor Del med Parquet-Gulve, hvide og sorte Marmorkaminer og store indmurede Speile, men ingen Meubler saaes, og de har sandsynlig aldrig været meublerede, idet Keiseren, der engang skal have gaaet igjennem dem, ikke vilde flytte derind, da han hadede den brændende nøgne og solhede usunde Plads paa Toppen af Bjerget, og dertil skal have tilføiet, da han gik derfra: »og bygget i engelsk Stil, den behager mig ikke«.

De 3 Marmorsten, der dækkede Keiserens Grav, var taget op fra Kjøkkengulvet i denne Bygning.

Efter Levi Comalen blev admet 1869, og Præmissørerne så
megal havde forløst sig, Ledsnik, og næsten alle Søder
til Ostindien, China, Australien, og de rege mellemliggende
Dee, som Ceylon, Java, Philippinerne, m. fl. Ligeledes den
og megal Java Tride passerede dengang til Habonag. Ind
byggere i den eneste By paa Den "James Town"
havde deres fæmlest Gæstgæst ved de anløbende
Skibe, og det store Regjering, Personale og de tabrige
Skibgæst indse. Keiseren Napoleons Opførelse der, men
da han døde og den store, Del deraf blev fjernaldt
mande. Indse næsten i Byen var længe Gæst deres
Lidksomme der, og Byen svæk me næsten staae tom
og alle Øindomme, Særlig det store køslære nye
Langevood ere værdiløse. - Enade Sanatbrøgere
havde deres liden hold ved den Jord de som dætte, og
et enkelt Præmissør sendt mig fra England til Den
nu og der med Efterretninger fra Ceylon og de for
"Angellige Forholdene" her og den nye ringe
Følelse m. alle Længe. -

Efter Hudson Løve egne Ordene i sin "Forsigt
in History of the captivity of Sagalons"

"Era min Hjemkomst blev jeg meget uretfærdig
behandlet, i Leds alle af Regjeringen, brode de gode
Løfter jeg havde faaet 1816, og sendte af alle der
jeg passerede af de franske Forholdene, Ford 1855 blev
jeg Overbefalende paa Den Ceylon indtil 1851, men
munde sin ve kommen fra ny Ansættelse eller Ten-
jon. Hudson Løve døde d. 30. Januar 1844 i Tal-
Egdom og Forbrændelse, og i Hudson's 5. Bind, 1853
beretning om de omstændigheder indse en sand
dring af Forholdene. -

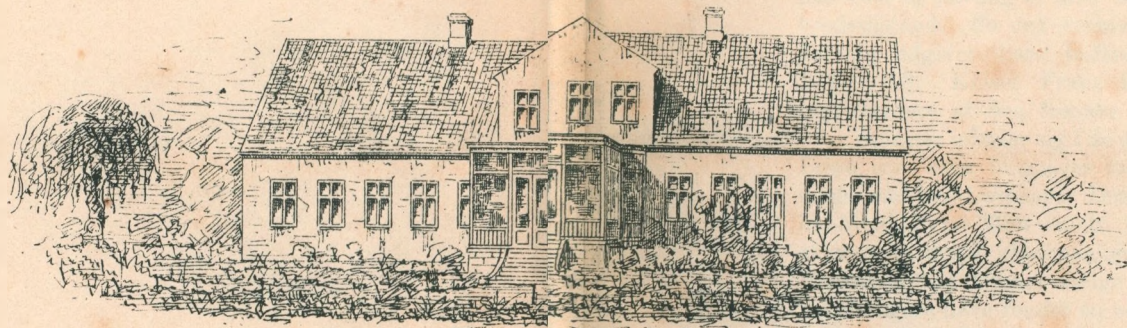
Efter Dr. Olshausen's Beretning om hans Længe Op-
hold paa N. Helena som Keiserens Læge, indkom
mit Her i 1838 og overval af Joh. Nie Høst, forjente
Hudson Løve sine bedste Læge for hans redrige
Opførelse imod den faldne besværlige Kæmpen
hans to Dødsfærd som fulgte ham i sin Tid
ning, og mærkeligt er det at han end faldt
ved en fransk Hæde. Dr. Olshausen som of Hæde
søn Løve blev forvaltet fra N. Helena i 1838, og gaa
Arbejd eller sin Beskrivelse om Hudson Løves
Opførelse imod Napoleon, som blev overvaltet fra en
gelve i fransk og tysk, og dette indse en have
værd det beste og forjente Hæde imod ham

Der er i de sidste Dage leveret et interessant Bidrag til Beretningerne om Napoleons Ophold paa St. Helena ved Udgivelsen i Wien af de Rapporter, som den østerrigske Commissair, v. Sturmer, fra Klippeøen sendte Keiser Franz I. En fransk, russisk og østerrigsk Commissair opholdt sig hemlig paa St. Helena, og v. Sturmer havde den Opgave at holde Keiser Franz à jour med Alt, hvad der foregik paa Øen og navnlig at give Meddelelser om Napoleons Heldbredstilstand. En ved Archiverne i Wien ansat Embedsmand har nu udgivet disse Indberetninger, der strække sig fra 1816—18. Keiser Franz lod sig fra midt i Aaret 1818 repræsentere af den franske Commissair.

Sturmer udtaler sig i de skarpeste Udtryk om Sir Hudson Lowe, som man forgjæves har søgt at give et bedre Eftermæle, end han fortjener. Den østerrigske Commissair skriver bl. A. til Fyrst Metternich: »Jo mere man lærer Sir Hudson at kjende, desto uforstaaeligere bliver det, at den engelske Regjering har kunnet vælge en saadan Person. Man kunde vanskeligere have fundet en uheldigere, ubehageligere og mere fordringsfuld Person. Hans Fjender mene, at han er ond; efter min Mening er han snarere trædsk og listig.« Sturmer udtaler, at Sir Hudson kun opførte sig saa lavt og smaaligt overfor den faldne Keiser, fordi han antog, at han derved bedst behagede sin Regjering og beholdt den lucrative Stilling, som det var at være Napoleons Fangevogter.

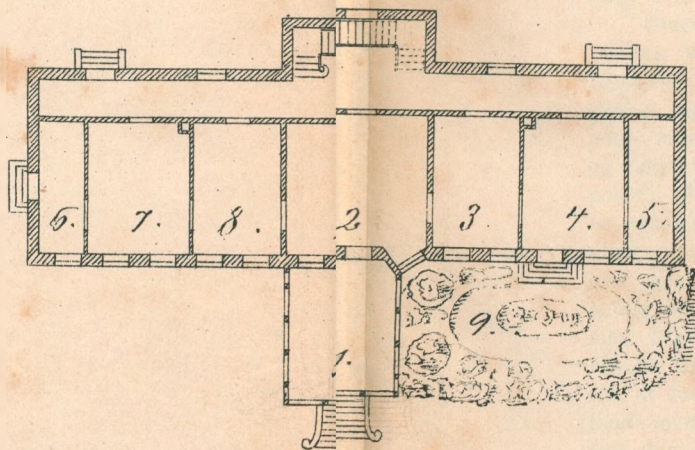
Sturmets Instruction lød paa, at han kun i sin officielle Stilling som Commissair maatte træde i Forbindelse med Keiseren og hans Omgivelser. Opgaven var særdeles vanskelig, og i samfulde to Aar opholdt Sturmer sig paa Øen uden at see Keiseren, der protesterede mod Fangenskabets og nægtede officielt at modtage Østerrigs Repræsentant. Napoleon truede endog med at skyde den ned, der vovede i en officiel Stilling at tiltvinge sig Adgang til ham. Keiseren vilde derimod gjerne i Privatlivet træffe sammen med Sturmer, der var gift med en fransk Dame, og anmodede ham endog engang under en Sygdom om at komme til Longwood, men Sturmer kunde ifølge sine Instructioner ikke paa den Maade nærme sig Fangen. Keiser Franz frygtede nemlig for, at hans Slægtskab med Napoleon let kunde gjøre England mistænksomt; Sir Hudson var saa ubehagelig berørt ved den blotte Nærværelse af en østerrigsk Commissair, at han flere Gange udtalte, at det var Skade, at han ikke havde tilstrækkelig Myndighed over de fremmede Staters Commissairer, thi i saa Fald vilde han uden videre lade dem hænge.

Sturmer fik dog gennem sine Forbindelser nøiagtig at vide, hvorledes Napoleon befandt sig og levede, og tilsendte sit Hof udførlige Rapporter, som selvfølgelig have ikke ringe historisk Interesse.

LONGWOOD,

Kejser Napoleon den 1ste's Bolig under hans Fangenskab paa St. Helena,
 fra 17de October 1815 til 5te Mai 1821.

1. Forværelse og Billardværelse.
2. Audients- og Spiseværelse.
3. Keiserens daglige Opholdsværelse.
4. Keiserens Soveværelse.
5. Keiserens Badekammer.
6. Keiserens Bibliothek.

- 7 & 8. Grev Montholons og Frues Værelser.
9. Keiserens lille Have, med eneste Adgang fra hans Soveværelse.
10. En fra Botani Bay indført tæt skyggefuld Taarepil, hvorunder Keiseren hyppigt sad og læste i sin Lænestol.

Plan af Keiser Napoleons Bolig under hans Fangenskab
 paa St. Helena.

I Qvisten Merchants og Cyprianis Værelser.

Der er i de sidste Dage leveret et interessant Bidrag til Beretningerne om Napoleons Ophold paa St. Helena ved Udgivelsen i Wien af de Rapporter, som den østerrigske Commissair, v. Sturmer, fra Klippeøen sendte Keiser Franz I. En fransk, russisk og østerrigsk Commissair opholdt sig nemlig paa St. Helena, og v. Sturmer havde den Opgave at holde Keiser Franz à jour med Alt, hvad der foregik paa Øen og navnlig at give Meddelelser om Napoleons Heldsbredstilstand. En ved Archiverne i Wien ansat Embedsmand har nu udgivet disse Indberetninger, der strække sig fra 1816—18. Keiser Franz lod sig fra midt i Aaret 1818 repræsentere af den franske Commissair.

Sturmer udtaler sig i de skarpeste Udtryk om Sir Hudson Lowe, som man forgjæves har søgt at give et bedre Eftermæle, end han fortjener. Den østerrigske Commissair skriver bl. A. til Fyrst Metternich: »Jo mere man lærer Sir Hudson at kjende, desto uforstaaeligere bliver det, at den engelske Regjering har kunnet vælge en saadan Person. Man kunde vanskeligere have fundet en uheldigere, ubehageligere og mere fordringsfuld Person. Hans Fjender mene, at han er ond; efter min Mening er han snarere trædsk og listig.« Sturmer udtaler, at Sir Hudson kun opførte sig saa lavt og smaaligt overfor den faldne Keiser, fordi han antog, at han derved bedst behagede sin Regjering og beholdt den lucrative Stilling, som det var at være Napoleons Fangevogter.

Sturmers Instruction lød paa, at han kun i sin officielle Stilling som Commissair maatte træde i Forbindelse med Keiseren og hans Omgivelser. Opgaven var særdeles vanskelig, og i samfulde to Aar opholdt Sturmer sig paa Øen uden at see Keiseren, der protesterede mod Fangenskabets og nægtede officielt at modtage Østerrigs Repræsentant. Napoleon truede endog med at skyde dem ned, der vovede i en officiel Stilling at tiltvinge sig Adgang til ham. Keiseren vilde derimod gjerne i Privatlivet træffe sammen med Sturmer, der var gift med en fransk Dame, og afmodede ham endog engang under en Sygdom om at komme til Longwood, men Sturmer kunde ifølge sine Instructioner ikke paa den Maade nærme sig Fangen. Keiser Franz frygtede nemlig for, at hans Slægtskab med Napoleon let kunde gjøre England mistænksomt; Sir Hudson var saa ubehagelig berørt ved den blotte Nærværelse af en østerrigsk Commissair, at han flere Gange udtalte, at det var Skade, at han ikke havde tilstrækkelig Myndighed over de fremmede Staters Commissairer, thi i saa Fald vilde han uden videre lade dem hænge.

Sturmer fik dog gennem sine Forbindelser nøiagtig at vide, hvorledes Napoleon befandt sig og levede, og tilsendte sit Hof udførlige Rapporter, som selvfølgelig have ikke ringe historisk Interesse.

